

โครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์

“หนังสือพิมพ์คือกระดาษที่มีเรื่องราวของ (1) การเมือง (2) ประกาศคนหาย (3) ดาราห้องก่อนแต่ง (4) ผลการแข่งขันกีฬา (5) ภาพยนตร์กลอน (6) จดหมาย (7) ภาพถ่าย (8) รับสมัครงาน (9) แนะนำปัญหาชีวิต (10) สอนภาษาและคณิตศาสตร์ (11) ละครนวนิยาย (12) โชคชะตาราศี (13) ดัชนีราคาสินค้า (14) ภาพยนตร์ (15) การ์ตูน (16) ชุบชิบ (17) ข่าขั้น (18) คอร์รี่ปชั่น (19) เรื่องโกหก (20) ไร่สาระ (21) ที่ว่าง (22) ตัวเลข (23) สภาพดินฟ้าอากาศ (24) ศาสนา (25) ฯลฯ”

ประโยคดังกล่าวข้างต้น “ไร้ระเบียบ” และยากที่จะเข้าใจ หากดูจะมีระเบียบบ้างก็เป็นเพราะการใส่ตัวเลขเอาไว้หน้าหน้าแต่ละตัวเท่านั้น อย่างไรก็ตามสิ่งที่เรารับรู้คือคำพูดข้างต้นนี้คือเนื้อหาสาระ เรื่องราว เหตุการณ์ ความคิด ความรู้ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ฯลฯ ที่เราได้รับจาก (การอ่าน) หนังสือพิมพ์ “ความไร้ระเบียบ” ของเนื้อหาเหล่านั้นจำเป็นที่จะต้องถูกจัดระบบให้ง่ายต่อการเข้าใจโดยใช้กฎเกณฑ์/ระเบียบหรือโครงสร้างบางอย่างมาทำให้ความไร้ระเบียบ (dis-order) เหล่านั้นหมดไป

กระบวนการจัดระเบียบนี้เองที่เป็นหลักสำคัญและเป็นเครื่องมือหลักของโครงสร้างและไวยากรณ์ในหนังสือพิมพ์

เนื่องจากวิธีการค้นหาโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ในงานศึกษาชั้นนี้ใช้วิธีการแบบ โครงสร้างนิยม (structuralism methodology) และสัญวิทยา (semiology) เป็นหลัก ขณะที่แนวคิดโครงสร้างนิยมให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับ “กระบวนการเผยให้เห็นโครงสร้าง” หรือ “กระบวนการสร้างของโครงสร้าง” มากกว่าที่จะค้นพบโครงสร้างที่รออยู่นิ่งๆ แนวคิดสัญวิทยาก็ให้ความสำคัญอย่างยิ่งกับระบบความสัมพันธ์และความหมายของสัญลักษณ์ตลอดจนวิธีการถอดรหัสกฎเกณฑ์ความหมายของตัวสัญลักษณ์ และเพราะเนื้อหาในบทนี้ที่กำหนดเอาไว้ว่า “พื้นที่นี้ - (ผลการศึกษา)” เป็น “คำตอบ” บรรทัดสุดท้าย ของคำถามจากบทที่ 1 ซึ่งตรงกันข้ามอย่างสิ้นเชิงกับวิธีการหาความรู้แบบโครงสร้างนิยมที่เน้นกระบวนการ “ที่มาของคำตอบ” ไม่ว่าบทนี้จะชื่ออะไรก็ตามผู้ศึกษาขอยืนยันว่าความสำคัญของบทนี้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้คือ “กระบวนการ

ค้นหา/สร้างโครงสร้าง" ไม่ใช่ "โครงสร้างที่ถูกค้นพบ" แล้ว เพราะผู้ศึกษาไม่สามารถตอบคำถามว่าจะอะไรคือโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ในบรรทัดนี้ได้ทันที หากแต่สิ่งที่คุณศึกษาจะทำได้คือการชวนผู้อ่านก้าวผ่านเข้าสู่ "กล่องดำ" เพื่อค้นหาคำตอบไปพร้อมๆ กัน ฉะนั้นแล้วเนื้อหาสาระข้างหน้าต่อไปนี้ เปรียบได้เป็น "เส้นทาง" หรือ "การแสดงวิธีทำ" เจกเช่นการแก้ปัญหาคณิตศาสตร์ที่พยายามแสดงให้เห็นว่าพวกเขาหาคำตอบได้อย่างไร มากกว่าที่ว่าคำตอบนั้นคืออะไร

ทบทวนวัตถุประสงค์ของการศึกษานี้อีกครั้งก่อนออกเดินทาง

1. เพื่อค้นหาและอธิบายโครงสร้างสถิตยของหนังสือพิมพ์ (static structure) ที่เป็นตัวควบคุม/กำหนดเนื้อหาสาระของหนังสือพิมพ์
2. เพื่ออธิบายระบบความสัมพันธ์ขององค์ประกอบของโครงสร้างหนังสือพิมพ์
3. เพื่อศึกษาถึงไวยากรณ์ของหนังสือพิมพ์
4. เพื่อศึกษาโครงสร้างพลวัต (dynamic structure) ของหนังสือพิมพ์ว่ามีลักษณะเช่นไร

มาดูกันก่อนว่าเรามีหนังสือพิมพ์ฉบับไหน อย่างไรมาศึกษาบ้าง

หนังสือพิมพ์ที่เลือกศึกษาในงานศึกษานี้ มี 3 ฉบับคือ หนังสือพิมพ์มติชน (แทนหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพ) หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (แทนหนังสือพิมพ์เชิงปริมาณ) และ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ (แทนหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ) โดยมีหน่วยวันที่เลือกเก็บ ณ ช่วงเวลาเดียวกัน ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงหน่วยการศึกษาที่ใช้แบ่งตามหัวชื่อฉบับ				
หน่วยการศึกษา	หนังสือพิมพ์			
การเลือกวัน/หนังสือพิมพ์	ไทยรัฐ	มติชน	Bangkok Post	รวม
วันปกติ-วันทำงาน	วันพุธที่ 21 มิถุนายน 2549			3 เล่ม
วันปกติ-วันหยุด	วันอาทิตย์ที่ 18 มิถุนายน 2549			3 เล่ม
วันไม่ปกติ ¹	วันศุกร์ที่ 9 มิถุนายน 2549			3 เล่ม
รวม	3 เล่ม	3 เล่ม	3 เล่ม	9 เล่ม

เหตุผลของการเลือกหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 หัวฉบับนั้นก็เพื่อที่จะ "เปรียบเทียบเชิงพื้นที่" ในแง่ของกลุ่มผู้อ่าน/ประเภทเนื้อหาหนังสือพิมพ์ ว่าหนังสือพิมพ์ที่เน้นเนื้อหาประเภทต่างกันหรือประเภทหนังสือพิมพ์ต่างกัน (ควร)จะมี "โครงสร้างทั่วไป" (general structure) ที่มีลักษณะร่วมกันอย่างไร ขณะเดียวกันเหตุผลของการเลือกวันเวลาทั้ง 3 ที่แตกต่างกันก็เพื่อที่จะ "เปรียบเทียบเชิงเวลา(สั้นๆ)" ว่า

¹ วันไม่ปกติในที่นี้ ผู้ศึกษาเลือกวันที่ 9 มิถุนายน 2549 เนื่องจากในวันดังกล่าวเป็นวันที่มีการเฉลิมฉลองวาระครบ 60 ปีการขึ้นครองราชย์ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช หน้าหนังสือพิมพ์เกือบทั้งหมดจึงมีลักษณะที่ไม่ปกติ เพราะมีเหตุการณ์ระดับประเทศเกิดขึ้น การจัดวางหน้าจึงมีลักษณะพิเศษที่แตกต่างไปจากวันอื่นๆ

หนังสือพิมพ์ทั้ง 3 วันที่มีบริบททางเวลาหรือสภาพแวดล้อมของเหตุการณ์ภายนอกที่แตกต่างกันจะมี "โครงสร้างที่ปรับเปลี่ยน" (dynamic structure) แตกต่างกันหรือคงตัวอย่างไร

การคัดเลือกหน่วยศึกษาเช่นนี้เพื่อเน้นความกระชับและรัดกุม ตามแนวทางแบบโครงสร้างนิยมที่ ต้องการศึกษาดั้ววัตถุ "ณ ช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง" (synchronic study) ณ จุดตัดของช่วงเวลา ไม่ได้ต้องการ ศึกษาเชิง "พัฒนาการเวลา" (diachronic study) ขณะเดียวกันคำว่า "เวลา ณ จุดหนึ่งๆ" นั้นก็ไม่ได้ หมายความว่ากว้างกินขอบเขตที่ยาวนานจนเห็นความแตกต่างระหว่างยุคสมัย ณ จุดเวลาหนึ่งๆ คือ ณ ยุค สมัยหนึ่งๆ เช่นหนังสือพิมพ์ในปี พ.ศ. 2549 นี่คือนหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในยุคหลังรัฐธรรมนูญ 2540 เช่นเดียวกับ หนังสือพิมพ์ปี พ.ศ. 2541-42-43-44-45-46 ซึ่งต่างก็อยู่ในยุคสมัยเดียวกันแต่ย่อมแตกต่างกับหนังสือพิมพ์ ในปี พ.ศ. 2516-17-18-19 ซึ่งอยู่ในช่วงปฏิวัติ เช่นนี้ผู้ศึกษาจึงเลือกศึกษานหนังสือพิมพ์ในช่วงเวลายุคสมัย ปัจจุบัน ในช่วงเวลาเดือนเดียวกันด้วยเหตุผลของความสะดวกในการศึกษา

ในการศึกษาเพื่อค้นหาโครงสร้างของหนังสือพิมพ์นั้น ควรเป็นความเข้าใจของเราในเบื้องต้นที่คิดว่าหนังสือพิมพ์ใดๆ ก็ตามจะมีโครงสร้าง/ไวยากรณ์ร่วมกันแบบหนึ่ง ขณะที่ลีลาของหนังสือพิมพ์เท่านั้นที่ ควรเป็นข้อแตกต่าง เช่นมติชนก็อาจมีโครงสร้าง/ไวยากรณ์ร่วมกันและมีลีลาแบบมติชน หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ก็อาจมีโครงสร้าง/ไวยากรณ์ร่วมกันกับหนังสือพิมพ์มติชน และมีเฉพาะตัวลีลาแบบไทยรัฐ เช่นเดียวกันกับ หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ก็อาจมีโครงสร้าง/ไวยากรณ์ร่วมกันกับหนังสือพิมพ์มติชนและไทยรัฐ และมีลีลา เฉพาะตัวแบบบางกอกโพสต์เอง เป็นต้น ดังนั้นการเลือกหนังสือพิมพ์มาจากวันใดๆ ในช่วงเวลาไหนก็ไม่มี นัยสำคัญเท่าใดนัก เพราะวิธีการแบบโครงสร้างนิยมนั้นเน้นการศึกษาถึง "ลักษณะทั่วไป" (general characteristics) มากกว่าที่จะพิจารณาลงในรายละเอียดปลีกย่อย ส่วนเหตุผลของการการเลือกวันเป็น วันทำงาน วันหยุดเสาร์อาทิตย์ และวันไม่ปกตินั้นก็เพื่อที่จะดูว่ามีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง/ ไวยากรณ์อย่างไรบ้าง ดังนี้

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ (วันจันทร์, อังคาร, พุธ, พฤหัสฯ, ศุกร์, เสาร์, อาทิตย์) = ไทยรัฐ

หนังสือพิมพ์มติชน (วันจันทร์, อังคาร, พุธ, พฤหัสฯ, ศุกร์, เสาร์, อาทิตย์) = มติชน

หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ (วันจันทร์, อังคาร, พุธ, พฤหัสฯ, ศุกร์, เสาร์, อาทิตย์) = บางกอกโพสต์

หนังสือพิมพ์วันไหนๆ ก็ควรอยู่ภายใต้ไวยากรณ์หรือลีลาภายใต้ชื่อหัวข้อของมันเวียนซ้ำไปมาใน ชุดกระบวนทัศน์ของมันเอง ซ้ำแล้วซ้ำเล่าเป็นวัฏจักรไปเรื่อยๆ ภายใต้โครงสร้างของวัน-เวลาอย่างแน่นอน หากเขียนเป็นสมการคณิตศาสตร์ ก็จะได้สมการฟังก์ชัน (Function=ระบบการทำงาน) ดังนี้

$$f(\text{newspaper}X) = \{x1, x2, x3, x4, x5, x6, x7\}$$

$$f(\text{newspaper}Y) = \{y1, y2, y3, y4, y5, y6, y7\}$$

$$f(\text{newspaper}Z) = \{z1, z2, z3, z4, z5, z6, z7\}$$

ฟังก์ชันของหนังสือพิมพ์แต่ละหัวฉบับเปรียบเสมือนระบบที่มี “กฎเกณฑ์บางอย่าง” หรือชุดตรรกะบางอย่าง (logic) ที่ควบคุมระบบหนังสือพิมพ์นั้นๆ ให้ดำรงอยู่ได้ สิ่งที่นักโครงสร้างต้องทำก็คือ “หาระบบการทำงาน” หรือ “ฟังก์ชัน” ของหนังสือพิมพ์ แต่ละประเภท/หรือทั้งหมดเปรียบเทียบกัน – ฟังก์ชันของหนังสือพิมพ์มติชน ฟังก์ชันของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ ฟังก์ชันของหนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และฟังก์ชันของหนังสือพิมพ์ทั่วๆ ไป การเลือกหน่วยศึกษาหนังสือพิมพ์เช่นนี้จึงเป็นวิธีการศึกษาแบบโครงสร้างนิยมอย่างแท้จริง

ตารางที่ 4 แสดงปกหน้าหน่วยศึกษาจากหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ			
หนังสือพิมพ์มติชน			
วันที่	มติชน วันพุธ 21 มิถุนายน 2549	มติชน วันอาทิตย์ 18 มิถุนายน 2549	มติชน วันศุกร์ที่ 9 มิถุนายน 2549
หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ			
วันที่	ไทยรัฐ วันพุธ 21 มิถุนายน 2549	ไทยรัฐ วันอาทิตย์ 18 มิถุนายน 2549	ไทยรัฐ วันศุกร์ที่ 9 มิถุนายน 2549
หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์			
วันที่	บางกอกโพสต์ วันพุธ 21 มิถุนายน 2549	บางกอกโพสต์ วันอาทิตย์ 18 มิถุนายน 2549	บางกอกโพสต์ วันศุกร์ที่ 9 มิถุนายน 2549

เริ่มต้น-วิธีการที่ดีที่สุดในการศึกษา “โครงสร้าง” ของหนังสือพิมพ์ตามแนวทางโครงสร้างนิยมคือ การเริ่มต้นด้วย “ความไม่รู้อะไรเลย” เพราะต้องเป็นการมองหนังสือพิมพ์ด้วยมุมมองที่ไม่ปกติ (unusual) ด้วยสายตาที่ไม่คุ้นเคยตามธรรมดา และการตั้งคำถามพื้นฐานที่ง่าย ๆ ให้มากที่สุด

ต่อไปนี่คือผลการศึกษา ขอเรียกว่า “กระบวนการเผยให้เห็นโครงสร้างของหนังสือพิมพ์” ตามวิธีการแบบโครงสร้างนิยมและสัญวิทยา

1. “ที่” ของ “หนังสือพิมพ์” (newspaper's address)

ก่อนจะค้นหา “โครงสร้าง” หนังสือพิมพ์ก็ต้องค้นหา “หนังสือพิมพ์” ให้เจอก่อน ผู้ศึกษาจึงเริ่มต้นด้วยการ(มอง)หาหนังสือพิมพ์มาศึกษาในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ง่ายและแทบไม่มีความหมายเพียงพอให้เขียนถึงในงานศึกษาเล่มอื่นๆ แต่ในงานศึกษานี้ขั้นตอนที่ง่าย ๆ นี้กลับเป็นขั้นตอนแรกที่สำคัญที่สุดในการเริ่มต้นศึกษา “โครงสร้าง” ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่เราจะต้องมองสิ่งปกติธรรมดาต่างๆ ให้เป็นสิ่งที่ไม่ปกติแม้กระทั่งวิธีการได้มาของหนังสือพิมพ์ที่จะนำมาศึกษาเองก็ตามที่ การมองหาหนังสือพิมพ์แท้ที่จริงแล้วก็คล้ายกับกิจกรรมอื่นๆ ของมนุษย์ หากเปรียบดังกระบวนการทำอาหาร เช่น “ผัดกระเพราไก่” แน่ละว่าเราจะทำไม่ใช่ซื้อมาอย่างสำเร็จรูป เมื่อไปตลาดเราจะรู้ได้อย่างไรว่า “นี่คือใบกระเพรา? (ไม่ใช่ใบโหระพา)” และเราจะรู้ได้อย่างไรว่า “นี่คือไก่? (ไม่ใช่เป็ด)” (อันที่จริงก็ควรจะถามด้วยว่า แล้วเรารู้ได้อย่างไรที่ต้องไปตลาดไม่ใช่สถานีตำรวจ หรือโรงพยาบาล) เช่นเดียวกับที่ผู้ศึกษากำลังถามตัวเองขณะยืนอยู่หน้าแผงหนังสือพิมพ์ข้างบ้าน (หรือชั้นวางหนังสือในห้องสมุดโรงเรียน) ว่า “นี่คือหนังสือพิมพ์? (ไม่ใช่หนังสือนิยาย)” หรือหนังสือตำราโหราศาสตร์? คำถามเหล่านี้แน่นอนว่าไม่มีคำตอบแก่การใส่ใจที่จะตอบเพราะเราทุกคนรู้กันดีอยู่แล้วว่าหากอยากอ่านหนังสือพิมพ์ก็ไปซื้อที่ร้านหนังสือ หรืออยากจะทำอาหาร ก็ไปหาร้านยาแต่ถ้าอยากรู้เรื่องยาคุณก็ไปถามสหายาคูลท์ดู เป็นเช่นนี้ หากแต่ว่าแนวคิดโครงสร้างนิยมนั้นไม่ได้สนใจว่าเรามี “ความรู้” เหล่านี้หรือไม่ แต่โครงสร้างนิยมสนใจว่า เรามีความรู้เหล่านั้นได้อย่างไรต่างหาก โครงสร้างนิยมจึงมักเริ่มต้นด้วย “คำถามที่ไม่น่าจะถาม” หรือเป็นคำถามพื้นฐานที่ง่าย ๆ วิธีการถามแบบโครงสร้างนี้ไม่ใช่เพื่อทวนใจ(หรือทวนโตะ)ผู้อ่านแต่เพื่อ “ทวนตะกอนทางความคิด” ที่นอนก้นอยู่ในสมอง ตะกอนนอนก้นในความรับรู้ของเราให้ฟุ้งกระจายขึ้นมา ควรเข้าใจว่านักโครงสร้างนิยมวิทยาไม่ใช่พวกงานว่างที่จะทวนตะกอนที่นอนก้นในความคิด ในสังคมให้ฟุ้งกระจายขึ้นมาเพื่อเล่นแก้เหงา ไม่ใช่ความหรรษายามว่าง แต่เพื่อกระตุ้นให้เราเห็นว่า “ตะกอนทางความคิดที่อยู่ลอยขึ้นมาใหม่นี้” มี/สร้าง/และกลับไปนอนก้นอีกครั้งได้อย่างไร ?

ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ต้องมี “ที่” สิ่งแรกที่เราต้องรู้คือตะกอนที่ว่านี้มันอยู่ที่ไหน ?

1.1 "ที่" ของหนังสือพิมพ์ในระบบความคิด/ภาษา (newspaper's address in concept/language system)

ผลการศึกษาแรกเริ่มต้นตรงนี้ ณ จุดที่เราเริ่มตั้งคำถาม ที่คำถามง่ายๆ อย่าง "เราจะหาหนังสือพิมพ์มาจากไหน?" เป็นคำถามที่ดีในการเริ่มต้น แต่ที่น่าสนใจกว่าคือเราทำได้อย่างไรว่าสิ่งที่เรากำลังตามหามันคือหนังสือพิมพ์ พูดให้ชัดคือเราควรตั้งคำถามกับคำถามที่เราตั้งเสียก่อน

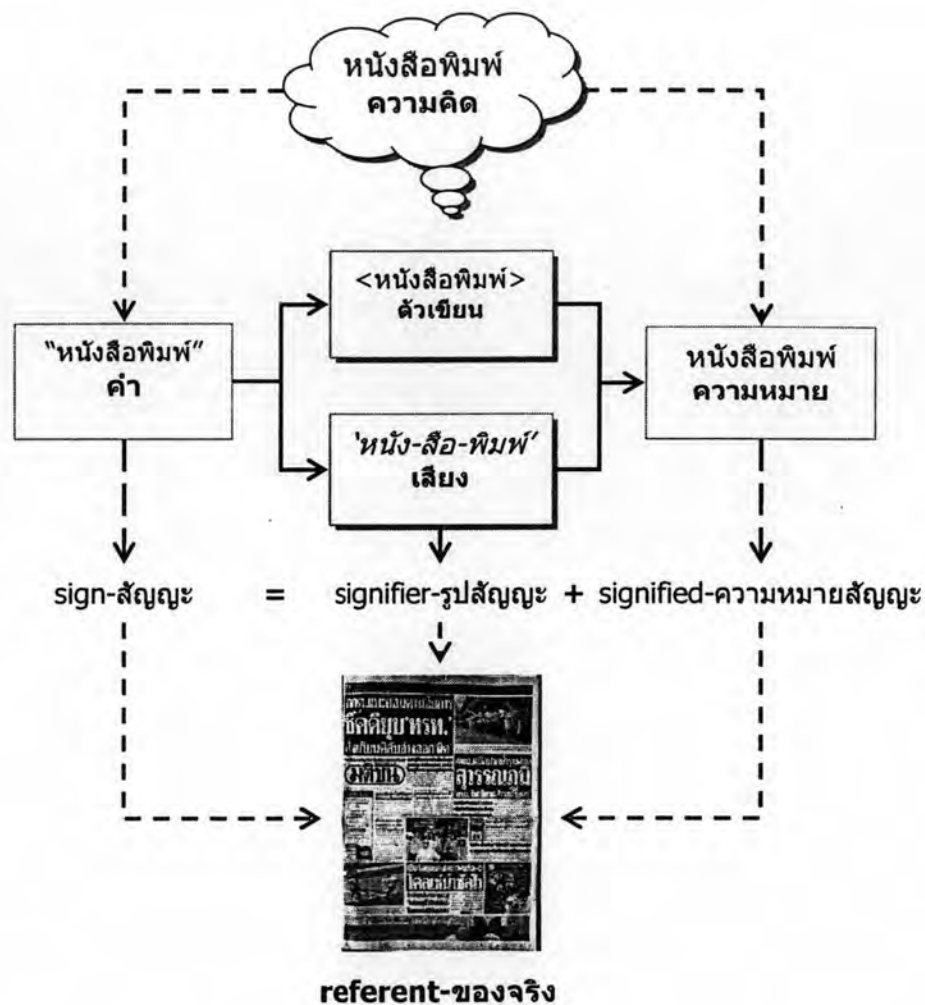
"เรา-จะ-หา-หนังสือ-พิมพ์-ได้-อย่างไร?"

เราตั้งคำถามนี้ขึ้นมาได้อย่างไร?

คำถามนี้หรือทุกๆ คำถามใดในโลกต้องผ่าน "ระบบภาษา" (language system) ทั้งสิ้น ซึ่งเป็นเครื่องมือ/กลไกของความคิดความสงสัยอารมณ์ความรู้สึกต่างๆ อย่างของสิ่งมีชีวิต มนุษย์ต้องคิดผ่านภาษา ไม่มีใครคิดโดยไม่ใช้ภาษาได้ ดังนั้น "คำถาม" จึงเป็นเครื่องมือที่ถ่ายทอดความสงสัยซึ่งก็คือความคิด (concept) คำถามนี้แรกเริ่มเกิดขึ้นในความคิดของผู้ศึกษา เป็นการคิดในใจ อันที่จริงควรเรียกว่าคิดในสมอง? มากกว่า เป็นภาษาเสียงๆ ที่ซึ่งความคิดมีค่าเป็นเพียงพลังงานคลื่นไฟฟ้าเท่านั้น จากนั้นสมองจึงสั่งให้มือเขียนหรือพิมพ์มันออกมาเป็นตัวหนังสือผ่านระบบความจำเกี่ยวกับไวยากรณ์ภาษาไทย ผ่านการบังคับของระบบกล้ามเนื้อและระบบประสาทถ่ายทอดเป็นพลังงานจนไปถึงปากกา-ดินสอหรือแป้นพิมพ์ คอมพิวเตอร์ หรือผ่านการสั่นสะเทือนของเส้นเสียงในลำคอออกมาเป็นพลังงานคลื่นความถี่ในระดับที่มนุษย์ได้ยิน ปรากฏเป็นคำถามข้างต้นออกมาในรูปของวัตถุทางภาษา (language object) ซึ่งก็คือ รูปตัวเขียน-เสียง (sound-image)

ในสมอง/ในความคิดของเราเป็นสถานที่แรกที่ผู้ศึกษาเจอสิ่งที่เรียกว่า "หนังสือพิมพ์" เมื่อมันอยู่ในความคิดเราก็เท่ากับว่ามันอยู่ในภาษาก็เท่ากับว่าผู้ศึกษารู้จักมันแล้ว ผ่านชื่อของมันซึ่งเป็นคำในระบบภาษาไทย คำว่า <หนังสือพิมพ์> จึงเป็นวัตถุทางสัญญาณ (sign object) เราเขียนมันได้เพราะมันเป็นคำๆ หนึ่งในระบบตัวเขียนภาษาไทยและเป็นเสียง 'หนังสือ-พิมพ์' ที่เปล่งออกมาแล้วมีความหมายในระบบภาษาไทยเช่นกัน การมีที่มีทางของตัวเองในระบบภาษานี้ ย่อมหมายความว่ามันมีความหมาย (meaning) อีกด้วย ผู้ศึกษาลองสำรวจความหมายที่ผู้ศึกษาเข้าใจเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ ก็อาจจะแปลว่า "หนังสือที่รายงานข่าวสาร เหตุการณ์บ้านเมืองหรือเรื่องต่างๆ ที่น่าสนใจที่สาธารณชนควรรับรู้"

ฉะนั้นแล้ว "ที่" แรกที่แสดงหลักฐานการดำรงอยู่อย่างมีตัวตนของหนังสือพิมพ์ที่ใกล้ที่สุดในโลกคือในภาษา และเมื่อมันมีที่อยู่ในระบบภาษา มันจึงต้องเป็นสัญญาณ (sign) ที่ต้องมีองค์ประกอบของตัวจริง (referent) แสดงผ่านรูปสัญญาณ (signifier) โดยมีความหมายสัญญาณ (signified) เป็นคำความหมาย

รูปที่ 25 แสดงวัตถุทางสัญญาณและองค์ประกอบของสัญญาณของคำว่าหนังสือพิมพ์ในระบบภาษา

รูปที่ 25 วัตถุทางสัญญาณ และองค์ประกอบของสัญญาณของคำว่าหนังสือพิมพ์ในระบบภาษา ทำให้เราทราบว่าสถานที่แรกที่มีสิ่งทีเรียกว่าหนังสือพิมพ์คือในระบบความคิดของเรา แม้ละผู้ศึกษาใส่เครื่องหมายคำถามเพราะสงสัยว่า ที่จริงแล้วมันปรากฏ "ที่" อยู่ในระบบภาษาก่อนหรือไม่ เพราะเมื่อมนุษย์ทุกคนที่เกิดมาก็จะพบว่าหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว มนุษย์จำเป็นที่จะต้องเรียนรู้สิ่งต่างๆ รอบตัว ไม่มีใครเกิดมาแล้วมีความคิดเรื่องหนังสือพิมพ์ทันที จำเป็นที่เขาจะต้องเรียนรู้จากการมองเห็น หยิบ จับ สัมผัสหรือได้ยินเกี่ยวกับมันเสียก่อน ด้วยวิธีการเช่นนี้ เราจึงจำเป็นที่จะต้องเห็นตัวตนของมันจริงๆ ก่อนไม่ใช่หรือ? หรือเพียงแต่เกิด "ภาพในใจ" (mental image) ขึ้นก็เพียงพอ เช่นมีใครคนหนึ่งกล่าวขึ้นครั้งแรกว่า "หนังสือพิมพ์!" มนุษย์คนนั้น (แน่นอนว่าควรเป็นเด็ก) ย่อมจะถามขึ้นทันทีว่า "อะไรคือหนังสือพิมพ์?" (หรือ "หนังสือพิมพ์คืออะไร?") มนุษย์อีกคน (ควรเป็นพ่อ-แม่) ก็อาจให้คำอธิบายต่างๆ นานาๆ ณ จุดนี้ เราอาจสงสัยว่าที่จริงแล้วในโลกของภาษานั้นเรารู้จักอะไรกันก่อนแน่ระหว่างความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์, คำว่าหนังสือพิมพ์หรือตัวหนังสือพิมพ์จริงๆ

ในโลกของสัญญาณนั้น "วิธีการที่เราจะรู้จักมันได้" นั้น มี 2 ทางคือ

- (1) รู้จัก "ความหมายของมันก่อนตัว(จริง)ของมัน" เช่น เมื่อได้ยินคำว่า "หนังสือพิมพ์" (หรือ "ขาลาเปา") หากเราก็คงจะถามผู้รู้หนังสือพิมพ์คืออะไร? (โดยยังไม่เคยเห็นมันมาก่อน ได้ยินแต่ชื่อตัวของมัน) ผู้รู้ก็อาจจะอธิบายว่าหนังสือพิมพ์คือ หนังสือที่บอกเล่าเรื่องราวข่าวสารบ้านเมือง มีโฆษณา และอื่นๆ มากมาย ออกทุกๆ วัน (หรือ ผู้รู้ก็อธิบายว่าขาลาเปาก็คล้ายกับหมั่นโถวนั่นแหละ วิธีการทำเหมือนกัน ขนาดใกล้เคียงกัน เพียงแต่ขาลาเปามีไส้เท่านั้นเอง) วิธีการเช่นนี้ เราจึงไม่จำเป็นต้องเคยเห็นตัวจริงของมัน ทั้งหนังสือพิมพ์และขาลาเปา แต่เราจะมี "ภาพในใจ - mental image" เป็นจินตนาการซึ่งอาจใกล้เคียงกับ "ของจริง - reference" หรือไม่ก็ได้
- (2) รู้จัก "ตัว(จริง)มันก่อนความหมายของมัน" เช่น หากมีคนป่าเดินออกจากป่าเข้าสู่เมืองคอนกรีต ไปเจอร้านหนังสือ มองเห็นหนังสือพิมพ์ คนป่าจึงถามว่า "นี่คืออะไร?" คนขายจึงบอกว่า "นี่คือหนังสือพิมพ์อย่างไรล่ะ มีเอาไว้อ่านข่าวสารบ้านเมือง สภาพดินฟ้าอากาศ เอาไว้ตรวจฉลากเอาไว้ตรวจโรคชะตาหรือจะอ่านละครก็ได้ล่ะ" แล้วคนป่าจึงเอามัดยาสมุนไพรที่ติดตัวมาแลกกับหนังสือพิมพ์ไปอ่านที่เผ่าสักหนึ่งฉบับ (กรณีเช่นเดียวกันนี้ คนป่าก็อาจเดินไปเจอร้านขายขาลาเปา จึงใช้มัดยาสมุนไพรแลกกับขาลาเปาโหลหนึ่งไปทานกับเพื่อนๆ ในเผ่า) ณ จุดนี้ เราจะมีภาพในใจที่ตรงกับของจริงเพราะเราเห็นของจริงในขณะนั้นทันที สมอของเราก็จะบันทึกภาพเอาไว้และเชื่อมโยงเข้ากับคำอธิบาย/ความหมาย/นิยามของสิ่งนั้น เข้าคู่กัน

ทั้งสองวิธีการอยู่บนสมมติฐานที่ว่าบนโลกจริงนี้มีหนังสือพิมพ์อยู่แล้ว สองวิธีนั้นอาจเป็นวิธีการ 2 ทางที่มนุษย์เรารู้จักสิ่งต่างๆ บนโลก บางทีเราก็ไม่ใส่ใจว่าเราจะรู้อะไรก่อนกันระหว่างของจริงกับความหมายของมัน เพราะในโลกของความหมายในโลกของภาษาบางสิ่งบางอย่างก็ไม่จำเป็นต้องมีตัวตนจริงๆ ก็ได้ (เช่นพระเจ้า แม่โพสพ แม่พระธรณี ฯลฯ) อย่างไรก็ตามความมุ่งหวังของตัวอย่างที่ยกมาอธิบายนั้นก็เพื่อที่จะแสดงให้เห็นว่าก่อนที่คำอธิบายหรือความหมายของสิ่งต่างๆ จะเข้าสู่สมอของเราสิ่งที่มาก่อนหน้าคำอธิบายคือตัวแทนสิ่งนั้นๆ ง่ายที่สุดก็คือ "คำที่ใช้เรียกสิ่งนั้น" ซึ่งในทางสัญวิทยาเรียกว่า "รูปสัญลักษณ์" (signifier) กล่าวคือเรามักอธิบายให้ความหมายของสิ่งต่างๆ ในลักษณะแบบ "รูปสัญลักษณ์ >> ตามด้วย >> ความหมายสัญลักษณ์" เสมอๆ เช่น เรามักพูดว่า

"นี่คือหนังสือพิมพ์" (ใจล่ะ) >>> (ไม่รู้จักหรือ?) หนังสือพิมพ์ก็คือ²....."

signifier >>> signified

คำว่าหนังสือพิมพ์คำแรกคือ "รูปสัญลักษณ์" (signifier-sound-image) ขณะที่คำว่าหนังสือพิมพ์คำที่สองคือการเชื่อมระหว่างรูปสัญลักษณ์เข้าสู่ "ความหมายสัญลักษณ์" (signified-meaning) ของมันนั่นเอง พูดง่ายๆ ว่าในโลกของภาษาเรารู้จัก(ชื่อ)ตัวของมันก่อนความหมายของมันและก่อนตัวจริงของมันเสียอีก ข้อ

ค้นพบนี้สอดคล้องกับสาระสำคัญของแนวคิดสัญวิทยาวิทยาที่ว่า “รูปสัญลักษณ์ต้องมาก่อนความหมายสัญลักษณ์” หรือเราอาจกล่าวได้ว่า “รูปสัญลักษณ์คือตัวเชื่อมระหว่างของจริงและความหมายสัญลักษณ์” (signifier as a mediator) ด้วยวิธีการเช่นนี้เราจึงไม่จำเป็นต้องเคยเห็นด้วยตาจริงๆ ว่าตัวหนังสือพิมพ์จริงๆ (referent-real object) คืออะไร คล้ายๆ กับคำถามที่ว่า “ผีคืออะไร” คนทั่วไปก็ตอบได้ว่าผีคือ... วิญญาณ-พลังงาน-สสาร คือสิ่งที่ไม่เชื่ออย่าลบหลู่ ฯลฯ โดยไม่จำเป็นว่าพวกเขาจะเคยเห็นมันจริงหรือไม่ แต่ที่ว่าตัวจริงของมันได้กลายมาเป็น “ภาพในใจ-mental image” แล้วโดยผ่านจากความหมายสัญลักษณ์ของมัน

ตารางที่ 5 แสดงองค์ประกอบของสัญลักษณ์ของหนังสือพิมพ์		
0. ของจริง (referent)	1. สัญลักษณ์ (sign)	
	2. รูปสัญลักษณ์ (signifier)	3. ความหมายสัญลักษณ์ (signified)
	<หนังสือ-พิมพ์> (หนังสือพิมพ์) นสพ. อื่นๆ	หนังสือพิมพ์คือกระดาษ.....มีข่าว มีคอลัมน์ มีโฆษณา มีละคร มี ตอบจดหมาย มี....อื่นๆ
ข้างนอก (โลกวัตถุ)	ข้างใน (โลกภาษา)	
ตำแหน่งของ “ที่” หนังสือพิมพ์		

เมื่อสิ่งแรกที่เรารู้จักในระบบภาษาคือ “ชื่อ” (name) ของมันคือ “หนังสือพิมพ์” เช่นนี้แล้วตำแหน่งแห่ง “ที่” ของหนังสือพิมพ์ที่ง่ายที่สุดที่พบก็คือตำแหน่งของมันในโลกของภาษา (position in language system) ที่อยู่ในความคิด (idea) ของเรานั้นเอง เรามีที่ทางของมันในสมองของเรา นัยหนึ่งคือสมองเรามีคำว่า “หนังสือพิมพ์” บรรจุอยู่ ซึ่งจะผ่านการเรียนรู้กระบวนการขัดเกลาบอกเล่าสั่งสอนเช่นไรก็ตามแล้วแต่คำว่าหนังสือพิมพ์มีที่ทางของตัวเองในโลกของภาษาเช่นเดียวกันกับคำอื่นๆ อีกมากมายที่มีที่ทางของตัวเองอยู่ในระบบของภาษาเพียงแต่ว่ามันจะถูกจัดอยู่ในหมวดคำประเภทไหนอย่างไรเท่านั้นเอง

ตัวอย่างรูปธรรมที่ชัดเจนของหนังสือพิมพ์ในระบบภาษาคือ “ที่ทาง” ในพจนานุกรม เช่น “คำว่า “หนังสือพิมพ์” จะค้นพบได้ในหมวดคำขึ้นต้น “ห” และ อยู่ในหน้า xx” ซึ่งพจนานุกรมก็มีระบบกฎเกณฑ์การจัดระเบียบโครงสร้างคำต่างๆ มากมายเข้ามาอยู่ในระบบการจัดลำดับตัวอักษร ระเบียบฐานะ ประเภทคำ ฯลฯ

เมื่อเรารู้จักมัน(หนังสือพิมพ์)ได้ด้วยการผ่านระบบภาษา (language system) เช่นนี้แล้วคำว่า “หนังสือพิมพ์” หรือตัวหนังสือพิมพ์จึงเป็นสัญลักษณ์ (sign object) เพราะไม่ว่าเราจะรู้จักสิ่งใดๆ ในโลก ตั้งแต่สิ่งเล็กๆ อย่างอะตอมนิวเคลียส ไปจนถึงสิ่งใหญ่ๆ อย่างสถานีอวกาศนอกโลก ไม่ว่าจะเป็นสีขาวจนสีดำ หรือความเลวจนถึงความดี ไม่ว่าจะเทพเจ้ากระทั่งปีศาจ สิ่งใดๆ ทั้งหมดนี้คือสัญลักษณ์และสัญลักษณ์ทุกตัวต้องมีองค์ประกอบ 2 อย่างคือ (1) ตัวของมัน และ (2) ความหมายของมัน ซึ่งจะได้กล่าวถึงข้างหน้าว่าเมื่อหนังสือพิมพ์เป็นสัญลักษณ์แล้วมันจะมีชีวิตเป็นอย่างไร

ที่แรกของหนังสือพิมพ์คือเสียง, ตัวเขียน ที่ใช้เรียกคำว่า "หนังสือพิมพ์" เป็นหลักฐานชัดเจนว่ามันมีที่ทางอยู่ในระบบภาษา และโลกของภาษาเป็นที่ๆ อยู่ใกล้ตัวเรามากที่สุด เพราะมันอยู่ในสมอง/ในความคิดของเราเป็นโลกทางความคิด ขณะเดียวกันหนังสือพิมพ์ก็มี "ที่" ของมันอีกที่ที่เป็นคู่ตรงกันข้ามกันคือใน "โลกของวัตถุ" (object) ที่มันมีตัวตนตัวของมันจริงๆ ที่ๆ เราสามารถใช้ "ประสาทสัมผัส" ของเรามีปฏิริยากับตัวมันจริงๆ

1.2 "ที่" ของหนังสือพิมพ์ในระบบผัสสะ

(Newspaper's address in Sensuality System)

เมื่อหนังสือพิมพ์มีที่ทางในสมอง, ในความคิด, ในภาษา (เช่นเดียวกับกับสิ่งอื่นๆ ที่เมื่อมันมีชื่อเรียกตัวของมันเอง มันย่อมมีที่ทางของตัวเอง) สิ่งๆ นั้นต้องมีปฏิสัมพันธ์กับเราในทางใดทางหนึ่งเสมอ ปฏิสัมพันธ์นั้นคือ "ระบบประสาทสัมผัส" (sensuality system) ของมนุษย์ แม้ว่าเราเรียนรู้ทุกอย่างผ่านภาษาซึ่งเป็นระบบวัฒนธรรมขนาดใหญ่ที่สุด แต่ก่อนที่เราจะเรียนรู้ผ่านมัน-ระบบวัฒนธรรมเราต้องใช้ระบบผัสสะทั้ง 5 ในการเรียนรู้ภาษาอีกทอดหนึ่ง เรามีภาษาพูด (ปาก) ภาษาภาพ (มือเขียน) ภาษามือ (ท่าทาง) ภาษากาย (การแต่งตัว บุคลิก มารยาท) ภาษาตา (ดวงตาเป็นหน้าต่างของหัวใจ) และเราได้ยินประโยคพูดต่างๆ ผ่านหู เป็นเสียงคลื่นความถี่แตกต่างทุ้มสูงต่างกันไป "ระบบผัสสะเป็นระบบธรรมชาติ" (nature) เป็นสัญชาตญาณที่ร่างกายสร้างขึ้นมาให้เราใช้ เป็นระบบธรรมชาติที่มีไว้เพื่อเรียนรู้ระบบระบบวัฒนธรรมธรรมที่อื่นๆ อีกมากมาย

เมื่อหนังสือพิมพ์มีตัวตนจริงที่สามารถจับต้องได้ (touchable things) หากพูดในแง่สัญวิทยา หนังสือพิมพ์นั้นมีรูปธรรมที่สามารถจับต้องได้ในโลกจริง (tangibility) เพราะเพียงเพื่อที่จะเริ่มต้น "มองหา" ตัวเล่มหนังสือพิมพ์เราจึงต้องใช้ "ประสาทสัมผัสทางการมองเห็น" ในการหาและจะหาตัวมันได้ก็ต้องรู้ว่าแหล่งที่มันมีอยู่นั้นมีที่ไหน เหตุใดเราจึงไม่ใช่สัมผัสอื่นในการหาหนังสือพิมพ์เช่น หู - เพื่อการได้ยินหนังสือพิมพ์, ลิ้น - เพื่อการสัมผัสรสชาติหนังสือพิมพ์, มือ - เพื่อการสัมผัสผิวของหนังสือพิมพ์, จมูก - เพื่อสัมผัสกลิ่นของหนังสือพิมพ์ นั่นก็เพราะว่าเราไม่ได้ต้องการฟังเสียงของมันเพราะมันไม่ใช่แหล่งกำเนิดเสียง เราไม่ได้ต้องการรู้รสชาติของมันเพราะมันรับประทานไม่ได้ เราไม่ได้ต้องการสัมผัสมันเพราะมันไม่มีอุณหภูมิ และไม่ให้ความรื่นรมย์ประโยชน์จากการสัมผัสและเราไม่ได้ต้องการดมกลิ่นของมันเพราะมันไม่มีกลิ่นอะไรที่เราจะใช้ประโยชน์ได้ ประสาทสัมผัสอย่างเดียวกับที่เรามีต่อมันคือ "ตา" ด้วยการมองเห็น (แม้จะใช้มือช่วยเพื่อการเปิดหน้า แต่ก็ถือว่าไม่ได้ใช้มันเพื่อการสัมผัสโดยตรง แน่แน่นอนว่าคงไม่มีใครนั่งดูหน้าหนังสือพิมพ์อยู่ทั้งวันเพื่อความสำราญ)

บาร์ธส์เรียก "ที่แห่งระบบผัสสะ" ว่าเป็น "คุณสมบัติเชิงผัสสะ" ซึ่งแสดงถึง "ประโยชน์ใช้สอย" (function) เช่น ไวนมีไว้ดื่ม ผงซักฟอกมีไว้ขจัดความสกปรกจากผืนผ้าคุณสมบัติเชิงผัสสะและประโยชน์ใช้สอยนี้เปรียบเสมือน "ความหมายเบื้องต้น" ที่เอื้อให้ผู้คนในสังคมใส่ "ความหมายเชิงวัฒนธรรม" ทับลงไป ในวัตถุนั้นอย่างง่ายดาย²

ตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ของอวัยวะ ระบบประสาท และปฏิสัมพันธ์ที่ใช้กับหนังสือพิมพ์		
อวัยวะ	ระบบประสาท	ผัสสะที่ใช้กับหนังสือพิมพ์
1.ตา	การมองเห็น	/ (โดยตรง)
2.มือ/ผิวหนัง	การสัมผัส	~ (โดยอ้อม)
3.จมูก	การได้กลิ่น	X (ไม่จำเป็น)
4.ปาก	การลิ้มรส	X (ไม่จำเป็น)
5.หู	การได้ยิน	X (ไม่จำเป็น)

จากตารางที่ 6 แสดงความสัมพันธ์ของอวัยวะ ระบบประสาท และปฏิสัมพันธ์ที่ใช้กับหนังสือพิมพ์ หากพิจารณาในระดับหยาบ ว่าหนังสือพิมพ์เป็นวัตถุที่เรามีปฏิสัมพันธ์กับมันโดยใช้ประสาทสัมผัสทางตา เช่นเดียวกันกับสิ่งของอีกล้านสิ่งในโลกวัตถุที่เรามีปฏิสัมพันธ์กับมัน ข้อสังเกตคือ เราสามารถใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า (อย่างใดอย่างหนึ่งได้) กับตัวหนังสือพิมพ์ได้ นั่นแสดงว่าที่ของหนังสือพิมพ์นั้นมีอยู่ใน "โลกของประสาทสัมผัส" (sensuality system) หาใช่ "โลกของการสัมผัสไม่ได้" (หรือประสาทสัมผัสที่ 6 เรื่องเหนือธรรมชาติ - super natural) คุณสมบัตินี้สะท้อนให้เห็นถึงการดำรงอยู่อย่างมีตัวตนของสิ่งของต่างให้ปรากฏเป็นรูปธรรมได้ (concrete) เพราะอย่างน้อยหนังสือพิมพ์ก็เป็น "วัตถุเพื่อการมองเห็น" (visible things) แม้จะไม่ใช่วัตถุเพื่อการกินดื่ม/รับประทาน (eatable things) หรือวัตถุเพื่อการได้ยิน การสัมผัส (โดยตรง) หรือการดมกลิ่น พิจารณาในแง่โครงสร้างนิยมกล่าวได้ว่าหนังสือพิมพ์มีกระบวนการทัศนอยู่ในชุด "การมองเห็นได้" (visible things paradigm) ขณะที่วัตถุอื่นๆ (อีกนับไม่ถ้วน) ก็อาจมีชุดกระบวนการทัศนเพื่อการมองเห็นเช่นกัน เช่นชาลาเปา แน่นนอนว่าเรามองเห็นชาลาเปาจริง แต่ชาลาเปาไม่ได้มีไว้มอง มันมีไว้เพื่อถูกกิน ถูกลิ้มรส แม้ว่าเราใช้มือสัมผัสความนุ่มของแป้ง ความหอมของกลิ่น แต่เราก็ต้องทานมัน เพราะมันมีไว้เพื่อการถูกกิน เช่นนี้เราจึงพบว่าเราสามารถมีปฏิสัมพันธ์กับวัตถุต่างๆ ได้มากมายหลายวิธีการขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการสร้างมันขึ้นมา

เราอาจใช้หนังสือพิมพ์ทำกิจกรรมต่างๆ จริง เช่นเราใช้กระดาษหนังสือพิมพ์เพื่อห่อของ/ผลไม้ ใช้เช็ดกระจก ใช้ทำงานประดิษฐ์ ใช้คลุมศพ ใช้รองโต๊ะ ฯลฯ กิจกรรมเหล่านี้เป็น "ประโยชน์โดยอ้อม" เท่านั้น แต่เราซื้อหนังสือพิมพ์มาด้วยความต้องการเพื่อที่จะอ่านมัน นั่นคือความตั้งใจของเราโดยตรง พูดได้ว่า "หนังสือพิมพ์มีไว้เพื่อ(ใช้ประสาทสัมผัสทางตาเพื่อ)อ่าน" เท่านั้น

² นพพร ประชากุล, "คำนำเสนอบทแปล" . มายาคติ (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์คบไฟ, 2544), หน้า 10

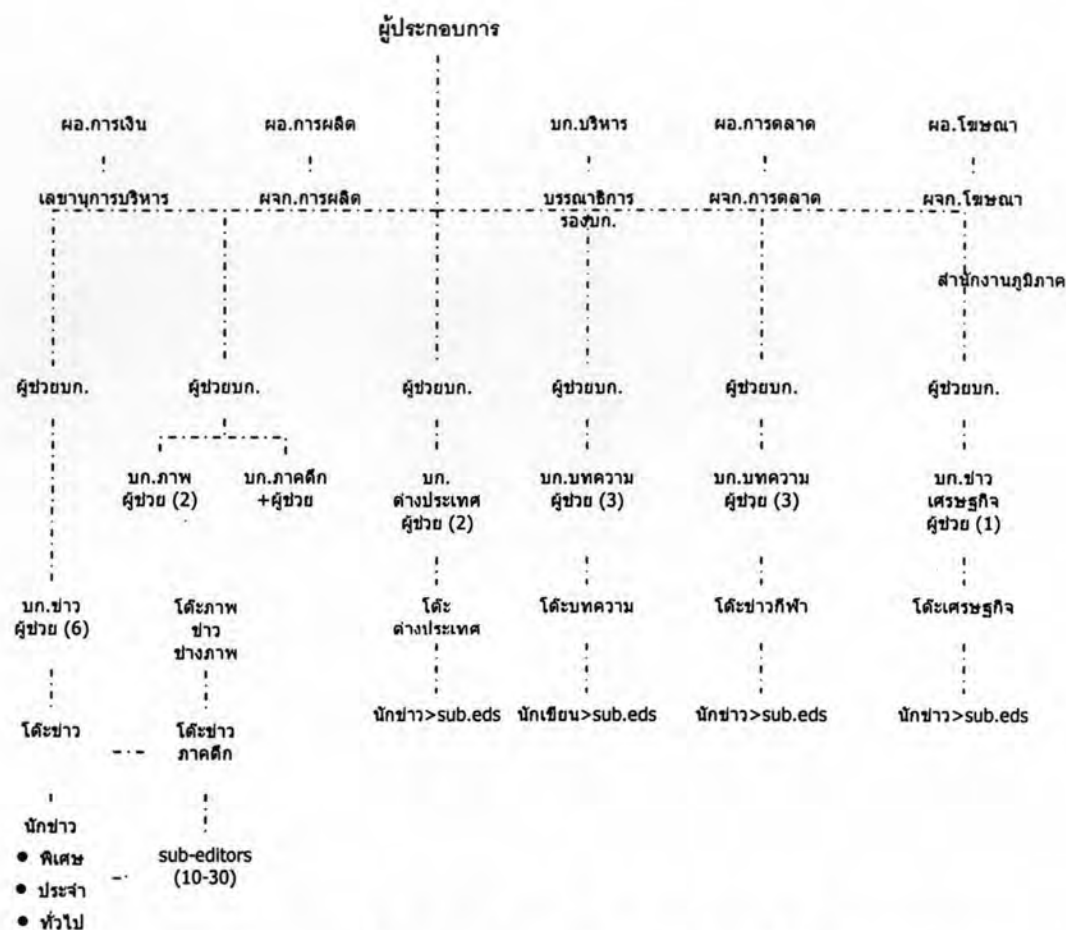
ตำแหน่งแห่ง “ที่” ของหนังสือพิมพ์ต่อระบบผัสสะทางกายภาพของเราคือ “ประสาทสัมผัสทางตา” เพื่อการมองเห็นมันเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อการอื่นใด

คำถามต่อไปก็คือ “เราสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางสายตา” กับตัวหนังสือพิมพ์ใน “ที่” ไດ?

1.3 “ที่” ของหนังสือพิมพ์ภายในองค์กรหนังสือพิมพ์ (newspaper's address in newspapers organization)

เมื่อหนังสือพิมพ์อยู่ทั้งในโลกจริง โลกความคิด โลกภาษาก็เท่ากับว่าหนังสือพิมพ์อยู่ในระบบวัฒนธรรม เมื่ออยู่ในระบบวัฒนธรรมก็ต้องมีหน่วยปฏิบัติการทางวัฒนธรรม (cultural practice) เพื่อผลิตมันขึ้นมา หนังสือพิมพ์ต้องอาศัยระบบการผลิตขนาดใหญ่ จำเป็นต้องมีองค์กรเฉพาะเพื่อผลิตหนังสือพิมพ์ โดยทั่วไปองค์กรหนังสือพิมพ์นั้นมี “ลักษณะภายใน” ที่คล้ายคลึงกับองค์กรทั่วไปคือ 1) การแบ่งหน้าที่งาน (division of labor) และ 2) การจัดลำดับความสัมพันธ์ของฝ่ายงานต่างๆ (relation of work) หรือเราอาจเรียกว่า “การจัดโครงสร้างในแนวระนาบและแนวตั้ง” (vertical and horizontal relationship)

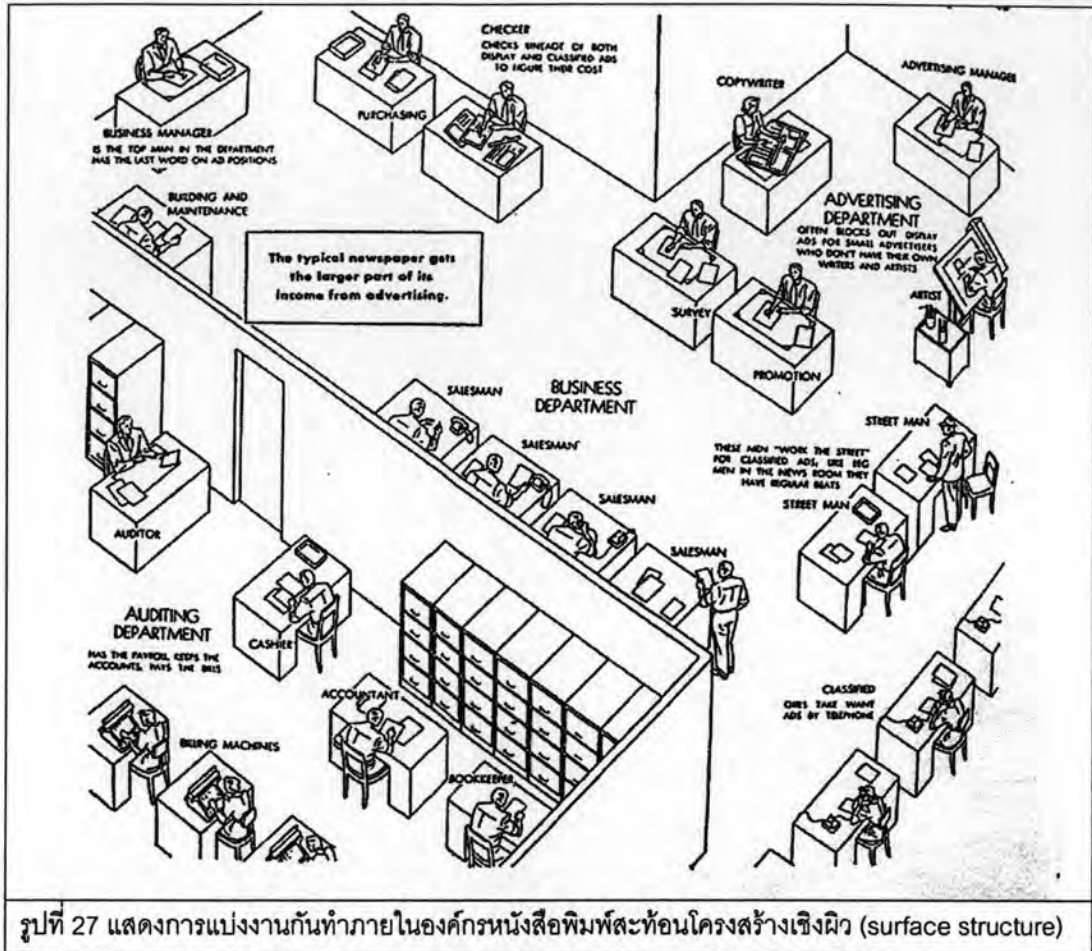
การจัดโครงสร้างภายในองค์กรก็คือการจัด “ที่” อย่างหนึ่ง โดยที่ “ที่” ต่างๆ เหล่านี้ต่างก็มี “ระบบ” หรือ “โครงสร้าง” ของตัวมันเองควบคุมอยู่ ลองพิจารณาดู “ระบบภายในองค์กรหนังสือพิมพ์” เราอาจค้นพบว่าภายในตึกหลังหนึ่งที่ประกาศตัวว่าเป็นสถานที่ที่ผลิตหนังสือพิมพ์นั้นมีการจัดระบบองค์กรภายในที่ซับซ้อนมากมายเช่นไร ดังนี้

รูปที่ 26 การจัดองค์กรของหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ที่สะท้อนโครงสร้างระดับลึก (deep structure) ที่มา: อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, "สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม", จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

จากรูปที่ 26 แสดงการจัดองค์กรหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ที่แบ่งออกเป็นฝ่ายต่างๆ รูปนี้ชี้ให้เห็นว่า "โครงสร้างภายในองค์กร" ขององค์กรหนังสือพิมพ์หนึ่งๆ นั้น มีระบบที่เชื่อมโยงสัมพันธ์กันอยู่ (relation) แบ่งออกเป็น 3 ฝ่ายคือ ฝ่ายกองบรรณาธิการ ฝ่ายกองการผลิต ฝ่ายกองการจัดการ หรือบางองค์กรก็อาจแบ่งออกเป็น 2 ฝ่ายคือ โดยไม่มีฝ่ายการจัดการก็ได้ การแบ่งองค์กรออกเป็นฝ่ายต่างๆ และมีความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายนั้นถือเป็น "กระบวนการสร้างโครงสร้าง" (structuration) ที่แสดงให้เห็นชัดเจนเป็นรูปธรรมมากที่สุด ลักษณะเด่นของโครงสร้างองค์กรหนังสือพิมพ์คือการดำเนินการ "แบบธุรกิจ" (business organization) ซึ่งตกอยู่ภายใต้ "ผู้ประกอบการธุรกิจ" (media entrepreneur) แม้ว่าในอดีตกิจการหนังสือพิมพ์มักให้ความสำคัญกับฝ่ายกองบรรณาธิการมากกว่าฝ่ายอื่นๆ ในฐานะที่เป็น "ฝ่ายควบคุมเนื้อหา" (content control department) ขณะที่ฝ่ายโฆษณาและการตลาดมีความสำคัญรองลงมา แต่ในปัจจุบันที่ธุรกิจระบบสื่อสารมวลชนมีการแข่งขันกันสูงมาก ทำให้ฝ่ายโฆษณาและการตลาดมีความสำคัญต่อองค์กรไม่น้อยไปกว่ากองบรรณาธิการ เพราะต้องพึ่งรายได้จากการโฆษณาเป็นหลัก³

³ อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547), หน้า 176

รูปที่ 27 แสดงการแบ่งงานกันทำภายในองค์กรหนังสือพิมพ์สะท้อนโครงสร้างเชิงผิว (surface structure)

รูปที่ 27 แสดงระบบการแบ่งงานกันทำ จะเห็นว่ามี "คน-มนุษย์หนังสือพิมพ์" นิ่งอยู่ตามโต๊ะต่างๆ ที่ระบุไว้ว่า "โต๊ะไหนทำอะไร" เพราะฉะนั้นคนจึงเป็นร่างทรงของโต๊ะตัวนั้น เมื่อพวกเขามานั่งเก้าอี้และทำงานตรงโต๊ะตัวใดตัวหนึ่ง เขาจะถูกกำหนดไว้แล้วว่าต้องทำอะไรบ้าง

ระบบการแบ่งองค์กรหนังสือพิมพ์ออกเป็นฝ่ายต่างๆ ข้างต้นนั้น เราพบว่ามันมีลักษณะเป็น "โครงสร้างค้ำถืด" (static structure) หรือเรียกว่าโครงสร้างสถิตย์ ที่มีหน้าที่หลักๆ คือระบบการแบ่งงานกันทำ (function) ซึ่งแต่ละฝ่ายต่างก็ทำงาน/หน้าที่ในส่วนที่ได้รับผิดชอบ ที่ว่าสถิตย์ (หรือนิ่ง) ก็เพราะการแบ่งฝ่ายต่างๆ เอาไว้เป็นการแบ่งอย่างถาวร แน่นนอน (ในระดับหนึ่ง) เพราะทำให้รูปร่างงานส่วนใดฝ่ายใดต้องรับผิดชอบ แต่ละแผนกแต่ละฝ่ายจึงต้องนิ่งมีความแน่นอนเพื่อทำงานในส่วนที่ไหลเข้ามาในส่วนขั้นตอนของตน ภายใต้โครงสร้างนิ่งๆ ที่แบ่งฝ่ายการทำงานออกเป็นส่วนๆ นั้นจึงดำรงอยู่ได้ด้วยระบบการทำงานที่มีลักษณะไหลลื่นคอยหล่อเลี้ยงระบบเหล่านี้ให้ทำงานร่วมกัน เราเรียกมันว่า "กระบวนการ/ขั้นตอน" (process/procedure) ซึ่งถือว่าเป็น "โครงสร้างจลน์" (dynamic structure) หรือโครงสร้างเคลื่อนไหว คล้ายกับร่างกายคนเราที่มีระบบโครงสร้างอวัยวะส่วนต่างๆ ระบบประสาท ระบบควบคุม ระบบขับถ่าย ระบบการย่อย ฯลฯ ที่เป็นโครงสร้างค้ำถืด และก็มีระบบไหลเวียนโลหิต, อาหาร, ลมหายใจ ที่คอยทำให้ระบบเหล่านี้ทำงานต่อเนื่องตลอดสอดคล้องโดยอาศัยโครงสร้างจลน์

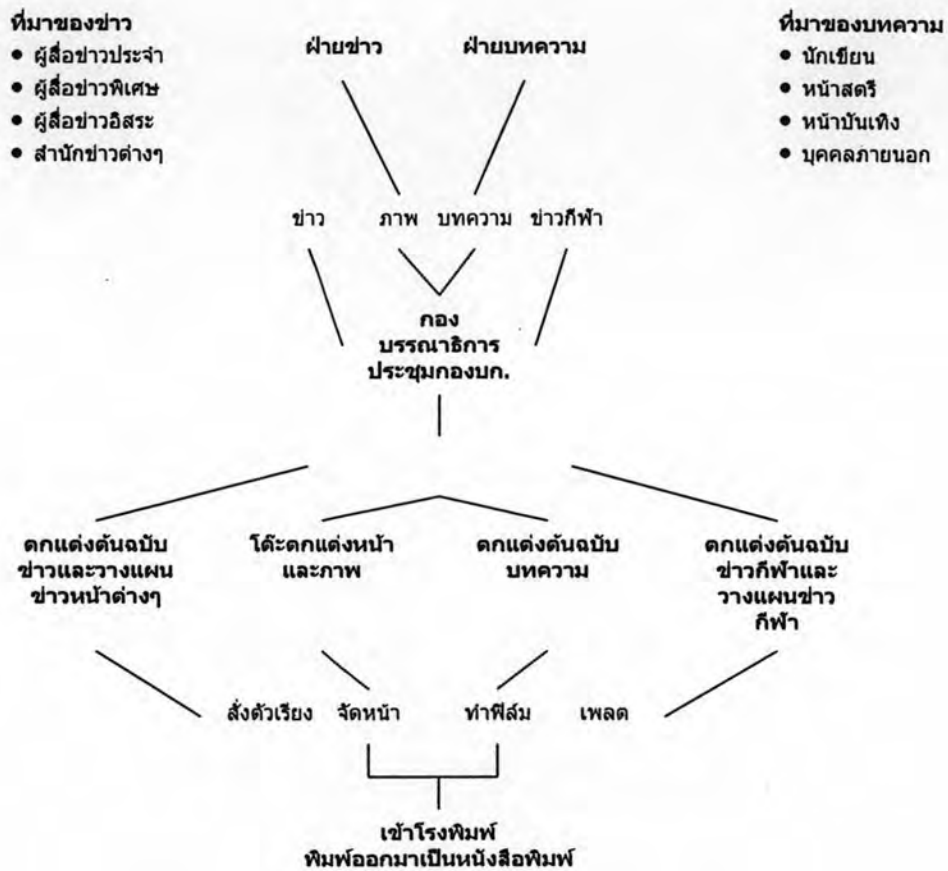
อันที่จริงแนวคิดที่แบ่งงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ นั้น จำเป็นก็มีลักษณะโครงสร้างคึกซ์และโครงสร้างจลนอยู่แล้วโดยใช้คำว่า “แผนกและหน้าที่” ดังแนวคิดโครงสร้างนิยม (functionalism) และหากนำมาอธิบายในแง่ที่ช่วยการจัดองค์กรหนังสือพิมพ์โดยทั่วไปแล้ว จะมีลักษณะการจัดองค์กรแบบ “The Staff and Line Type” โดยแบ่งการทำงานออกเป็นฝ่ายต่างๆ ดังนี้⁴

ตารางที่ 7 แสดงการแบ่งฝ่ายกันทำงาน (division of labor) ในองค์กรหนังสือพิมพ์	
แผนก	หน้าที่
1. ฝ่ายบรรณาธิการ (Editorial-News Department)	<p>มีหน้าที่ในการตรวจต้นฉบับข่าวบทความ และงานเขียนต่างๆ ขึ้นที่จะนำไปพิมพ์ กองบรรณาธิการจะแบ่งงานต่างๆ ออกไปหลายแผนก โดยขึ้นอยู่กับขนาดของหนังสือพิมพ์ แต่โดยทั่วไปแล้วจะแบ่งเป็น 5 แผนก คือ</p> <p>1.1 แผนกข่าว (News Room) แผนกนี้จะทำหน้าที่รับข่าวสารจากแหล่งต่างๆ เช่น ข่าวที่มาจากโทรสาร โทรเลข โทรศัพท์ วิทยุ หรือการสัมภาษณ์ หนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่อาจจะแบ่งงานในแผนกข่าวไปตามประเภทของข่าวอีก เช่น ข่าวที่เกี่ยวกับศิลปวัฒนธรรม เศรษฐกิจ เกษตร บันเทิง กีฬา</p> <p>1.2 แผนกตรวจต้นฉบับ (Copy Desk) แผนกนี้จะทำหน้าที่แก้ไข การใช้คำ ตรวจสอบความถูกต้องของการสะกด ย่อหน้า การรายงานข่าว หลังจากนั้นจะจัดส่งไปยังแผนกจัดหน้า (Lay-Out) เพื่อวางตำแหน่งของข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ต่อไป</p> <p>1.3 แผนกบรรณาธิการ (Editorial Room) แผนกนี้จะรับผิดชอบเกี่ยวกับบทบรรณาธิการ และบทความที่จะลงในหน้าบรรณาธิการ รวมทั้งสารคดี บทความหนังสือจดหมายถึงบรรณาธิการ และการเขียนบทความแสดงความคิดเห็น ที่จะสะท้อนจุดยืนของหนังสือพิมพ์ในประเด็นสำคัญๆ</p> <p>1.4 แผนกภาพ (Picture Division) แผนกนี้จะรับผิดชอบเกี่ยวกับภาพข่าว หนังสือพิมพ์ใหญ่ๆ จะมีช่างภาพจำนวนมาก เพื่อที่จะถ่ายภาพข่าวตามที่บรรณาธิการสั่ง แผนกนี้จะต้องมีห้องล้างฟิล์มอัดภาพ เพื่อให้ได้ภาพข่าวตามที่ต้องการด้วย</p> <p>1.5 ห้องสมุด (Library) หรือ The Morgue จะเป็นสถานที่เก็บรวบรวมข่าวแห้งๆ (Dead Copy) หรือข่าว หรือบทความที่เสนอไปแล้วโดยตัดเก็บไว้ ซึ่งอาจจะนำมาใช้อ้างอิงหรือเป็นBackground ในการเขียนข่าวหรือบทความต่อไป นอกจากนี้ยังเป็นที่รวบรวมหนังสืออ้างอิงรายงานประจำปี ฯลฯ</p>
2. ฝ่ายธุรกิจ (Business Department)	<p>ทำหน้าที่ควบคุมการผลิต การจัดจำหน่ายการจัดทำบัญชีรายรับ-รายจ่าย การโฆษณา ฝ่ายธุรกิจนี้แบ่งเป็นแผนกย่อยได้ดังนี้</p> <p>2.1 แผนกโฆษณา (Advertising Division) ถือว่า เป็นแผนกที่มีความสำคัญ</p>

⁴ ดัดแปลงจาก นวลน้อย ตริรัตน์ และ ธาณี ชัยวัฒน์, โครงสร้างตลาดและการกำกับดูแลหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย, (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), มกราคม 2547), หน้า 32-4

	<p>ที่สุดของฝ่าย โดยปกติแล้วแผนกโฆษณาจะแบ่งงานโฆษณาออกไปตามสินค้าที่นำมาโฆษณาดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ งานโฆษณาท้องถิ่น (Local Advertising) โฆษณาประเภทนี้จะขายพื้นที่โฆษณาให้กับธุรกิจในพื้นที่หนังสือพิมพ์ดำเนินการ ▪ งานโฆษณาทั่วไป (General Advertising) บางครั้งเรียกว่าโฆษณาระดับประเทศงานโฆษณานี้จะรับผิดชอบสินค้าจากแหล่งต่างๆ ทั่วไปไม่เจาะจง อาจจะเป็นสินค้าที่มาจากแหล่งไกลๆ ก็ได้ ▪ งานโฆษณาย่อย (The Smallest Ads-The Classifieds) เป็นงานโฆษณาตรง ถือได้ว่าเป็นงานที่สร้างภาพลักษณ์ที่ดีให้กับหนังสือพิมพ์ <p>2.2 แผนกจัดจำหน่าย (Circulation Division) แผนกนี้ถือได้ว่าเป็นเส้นเลือดใหญ่ของหนังสือพิมพ์ ถ้าไม่มีการจัดจำหน่ายก็จะมีงานโฆษณาเข้ามาลงในหนังสือพิมพ์ กิจกรรมหนังสือพิมพ์ก็จะอยู่ไม่ได้ แผนกจัดจำหน่ายนี้อาจจะแบ่งย่อยๆ ออกไปเป็นงานขาย งานจัดส่ง งานเก็บรวบรวม บางฉบับก็อาจจะมีเอเยนต์จำหน่ายในต่างจังหวัดด้วย ปัญหาของฝ่ายจัดจำหน่ายก็คือ การส่งหนังสือพิมพ์ไปยังผู้อ่านที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลให้ทันเวลาในขณะที่ชาวียังสดอยู่</p> <p>2.3 แผนกจัดพิมพ์งานพิเศษ (Job Printing Division) เป็นแผนกที่รับผิดชอบงานพิมพ์พิเศษเนื่องในโอกาสต่างๆ ตามที่หน่วยงานว่าจ้างให้จัดพิมพ์ เช่น การเผยแพร่บทความ พิธีเปิดที่ทำการ ฯลฯ</p>
<p>3. ฝ่ายส่งเสริมและเผยแพร่ (Promotion Department)</p>	<p>จะทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ให้ผู้อ่านเห็นว่า หนังสือพิมพ์มีคุณภาพดีเช่นไร ผู้อ่านจะได้รับประโยชน์จากหนังสือพิมพ์อย่างไรบ้างการลงโฆษณาจะช่วยส่งเสริมการขายอย่างไร</p>
<p>4. ฝ่ายเทคนิค (Machine Department)</p>	<p>ทำหน้าที่เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตทั้งหมดปัจจุบันเทคโนโลยีด้านการพิมพ์ก้าวหน้าไปมาก มีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในงานพิมพ์ ซึ่งสร้างความสะดวกรวดเร็วให้กับหนังสือพิมพ์เป็นอย่างมาก</p>
<p>5. ฝ่ายประมวลผลข้อมูล (Data Processing Department)</p>	<p>เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีทางด้านการพิมพ์ก้าวหน้าขึ้นมาก และมีการนำคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้ในระบบการพิมพ์ ดังนั้น หนังสือพิมพ์บางฉบับจึงได้จัดให้มีฝ่ายประมวลผลข้อมูลขึ้น โดยมีคอมพิวเตอร์เป็นหัวใจสำคัญของฝ่ายนี้ คอมพิวเตอร์จะทำหน้าที่เก็บรวบรวมข้อมูลของทุกๆ ฝ่ายในองค์กรหนังสือพิมพ์ รวมทั้งควบคุมระบบการผลิตทั้งหมด บุคลากรในฝ่ายนี้จึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้เกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การโปรแกรมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล</p>
<p>6. ฝ่ายบริหาร (Administrative Department)</p>	<p>จะประกอบด้วย เจ้าของ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา และผู้บริหารระดับสูง ซึ่งเป็นผู้ก่อตั้งหนังสือพิมพ์ วางแผนการดำเนินงานและกำหนดนโยบายของหนังสือพิมพ์ ฝ่ายบริหารจะทำหน้าที่ควบคุมดูแลทุกๆ ฝ่ายในองค์กรหนังสือพิมพ์ไม่ว่าจะเป็นทางด้านข่าว (News Side) หรือด้านธุรกิจ (Business Side)</p>

ตารางที่ 7 ข้างต้นดันทันนั้นแสดงให้เห็นโครงสร้างศักยภาพ=แผนก, และโครงสร้างจลน์=หน้าที่ ที่แผนกนั้นๆ ต้องรับผิดชอบ หากเราพิจารณาารูปด้านล่างที่เรียกว่า "กระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์" แล้ว ก็จะเห็นว่าแผนก/ฝ่ายต่างๆ ต่างก็ต้องสัมพันธ์กันด้วยกระบวนการ/วิธีการ/ขั้นตอนที่เป็นโครงสร้างจลน์ทั้งสิ้น

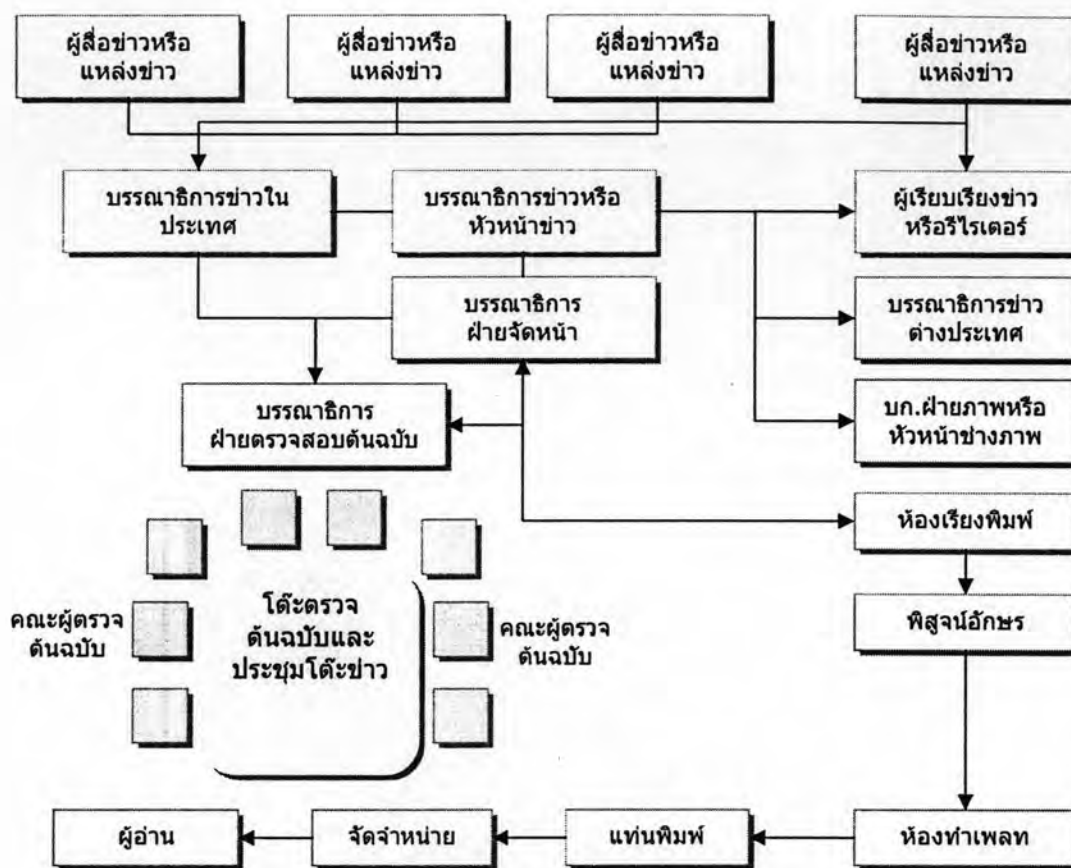

รูปที่ 28 ขั้นตอนการวางแผนการผลิตหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่

ที่มา: อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์, "สื่อสารมวลชนเบื้องต้น สื่อมวลชน วัฒนธรรม และสังคม", จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2547 หน้า 179

จากรูปที่ 28 แสดงขั้นตอนการวางแผนการผลิตหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่ พิจารณาร่วมกับรูปที่ 27 โครงสร้างการทำงานภายใน เราจะเห็นว่ามีการแบ่ง "โต๊ะ" ออกเป็นฝ่ายต่างๆ มีคนนั่งทำงานที่โต๊ะแต่ละตัว มีคนเดินไปมาระหว่างกัน ทุกคนดูง่วนกับงานที่ตนได้รับมอบหมาย อันที่จริงแล้ว ภาพนี้ก็สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะโครงสร้างเชิงผิวได้อย่างดี เพราะนำเอา "แนวคิด" การแบ่งงานและความสัมพันธ์ระหว่างสายงานต่างๆ ที่ "เขียนบนความคิด" มาปฏิบัติจริงให้เห็นดังรูป เนื่องจากความหมายของการผลิตหนังสือพิมพ์ที่เป็นแนวคิดนั้นคือ "กระบวนการนำปัจจัยนำเข้า หรือวัตถุดิบ ในที่นี้หมายถึงข่าว บทความ สารคดี ภาพ โฆษณาหรือข้อเขียนอื่นๆ ที่จะนำเสนอทางหน้าหนังสือพิมพ์ สู่วกระบวนการการ

ดำเนินการจัดพิมพ์หรือกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพิมพ์ เพื่อให้ได้หนังสือพิมพ์เป็นรูปเล่มที่ต้องการ”⁵ มาปรับให้เห็นเป็นลักษณะการแบ่งงานกันทำได้อย่างชัดเจน

รูปที่ 29 ภาพแสดงทางเดินของข่าวในองค์กรหนังสือพิมพ์

วิลาสินี พิพิธกุล. "สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรมและสังคม" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2547 หน้า 324

ใครบางคนกล่าวว่า "ข่าวคือหัวใจหลักของหนังสือพิมพ์" รูปที่ 29 ภาพแสดงทางเดินข่าวในองค์กรหนังสือพิมพ์ด้านบนนี้จะช่วยให้เห็นอย่างเป็นรูปธรรมว่ามีผู้คนมากมายเท่าใดที่ต้องแบ่งงานกันทำภายใต้กระบวนการผลิตข่าว ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของหนังสือพิมพ์นี้

หากเราจะมองไปให้ลึกไปกว่านี้ "เฉพาะแห่งที่ตัวหนังสือพิมพ์ดำรงอยู่" นั้น มีระบบมากมายที่แสดงตัวอย่างชัดเจนแต่เรามักมองไม่เห็นหรือไม่พยายามมองให้เห็นมัน เรามัก "มองเห็นหนังสือพิมพ์ในระดับปรากฏการณ์" (phenomena) คือมองเห็นเพียงรูปตัวเล่มของมัน นั่นคือสายตาของคนทั่วไปพวกเขาหาหนังสือพิมพ์จากร้านค้า ห้องสมุด ที่ทำงาน แลละพวกเขารู้ด้วยว่าหนังสือพิมพ์พวกนี้ส่งมาจากโรงพิมพ์และมีกลุ่มคนที่ผลิตมันขึ้นมา และสำหรับหนังสือพิมพ์ที่พวกเขารับรู้ก็คือ "ตัวสาร" ที่เอาไว้ถ่ายทอด "ข่าวสารบ้านเมือง" เท่านั้นซึ่งเป็นความหมายหลักๆ ของหนังสือพิมพ์หรือเรียกว่าเป็น

⁵ ยงยุทธ รักษาศรี, การผลิตหนังสือพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2530), หน้า 5

“ความหมายตรง” (denotation) ซึ่งเป็นความหมายที่ “สังคมรับรู้และสร้างขึ้นมา” นั้นเป็นสายตาของคนทั่วไป แต่สายตาของนักวิเคราะห์เชิงโครงสร้างจะมองเห็นที่มาของตัวรูปร่างกายภาพของมัน มองสิ่งที่อยู่ลึกลงไปกว่าระดับปรากฏการณ์ที่มีระบบความคิดบางอย่างควบคุมมันอยู่ ผู้อ่านอาจคิดว่าไม่เห็นจำเป็นจะต้องใช้วิธีการแบบโครงสร้างนิยมเลย แต่คิดพิจารณาโดยไม่ต้องใช้ทฤษฎีใดก็คิดมองเห็นได้เหมือนกันซึ่งผู้ศึกษาไม่ปฏิเสธ หากแต่วิธีการแบบโครงสร้างนิยมอยู่ตรงนี้ ณ จุดที่พยายามทำให้เรามองเห็น “กฎเกณฑ์บางอย่าง” ที่ควบคุมตัว “วัตถุ” อยู่ ในที่นี้ “สถานที่” เป็นตัวกำหนด “ความหมาย” บางความหมายของหนังสือพิมพ์เช่นกันและจะนำไปสู่โครงสร้างระดับลึกต่อไป (deep structure) เพราะโครงสร้างที่เราค้นพบในชั้นนี้ยังเป็นเพียงโครงสร้างระดับผิวเท่านั้น (surface structure)

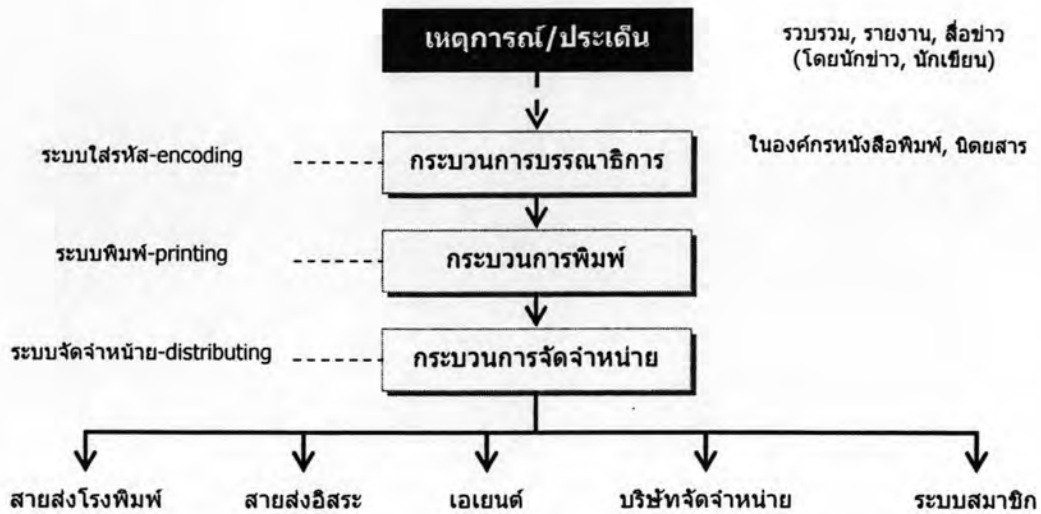
1.4 “ที่” ของหนังสือพิมพ์ในระบบสังคม (newspaper’s address in social system)

คำว่า “ที่” มีความหมายอีกอย่างคือ “สถานที่” (places, where?) คือ ที่ต่างๆ ที่เราสามารถเจอตัวหนังสือพิมพ์ได้ ที่ของหนังสือพิมพ์ในระบบผัสสะเราอาจเป็นทางตาจริง (ตาเนื้อ) ที่ของหนังสือพิมพ์ในระบบภาษาอาจอยู่ในสมองของเราจริง (หรืออาจอยู่ในพจนานุกรมจริง) แต่ “ที่จริงๆ” ในโลกข้างนอกที่เราอาศัยอยู่ ที่มันอาศัยอยู่ ที่ มันวางตัวเองอยู่ ที่ เราสามารถใช้ประสาทสัมผัสทางตาจับมันได้นั้น คือที่ไหน? คำตอบคือ เราสามารถหาหนังสือพิมพ์ได้ในหลายๆ ที่ โดยคร่าวๆ ดังต่อไปนี้ คือ

ตารางที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง “สถานที่ที่มีหนังสือพิมพ์” และมุมมองต่อหนังสือพิมพ์		
ตัว	สถานที่	มุมมองต่อวัตถุ
หนังสือพิมพ์	องค์กรหนังสือพิมพ์	สาร
	โรงพิมพ์	ผลิตภัณฑ์
	ร้านค้า	สินค้า
	ห้องสมุด	วัสดุสื่อสิ่งพิมพ์
	ร้ายขายของเก่า	วัสดุรีไซเคิล

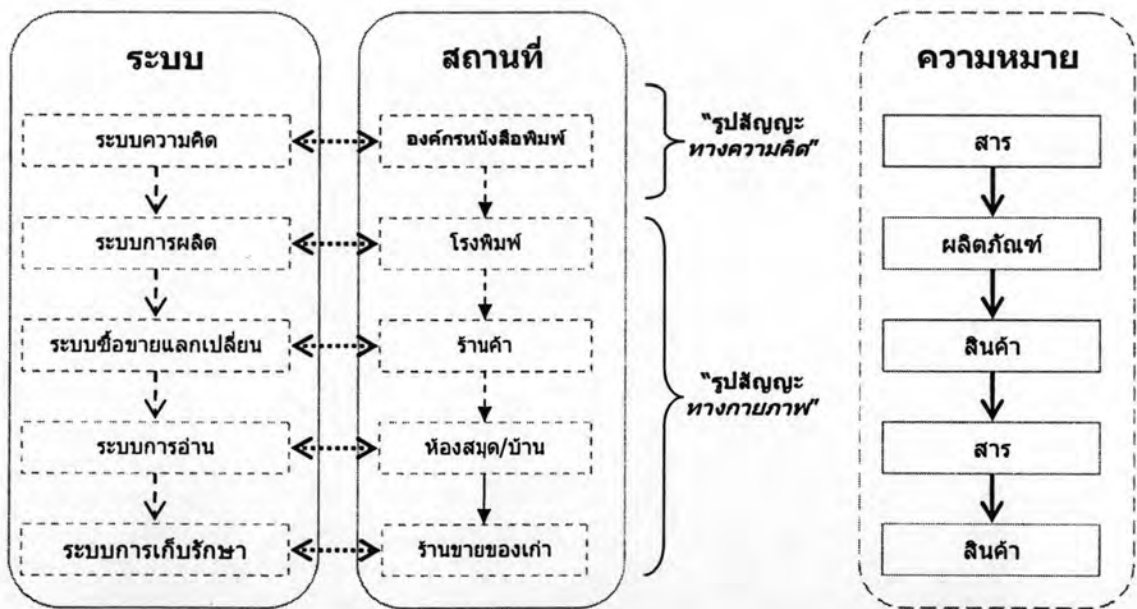
จากตารางที่ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่าง “สถานที่ที่มีหนังสือพิมพ์” และมุมมองต่อหนังสือพิมพ์ พอสรุปให้เราทราบว่า มีสถานที่หลายแห่งที่เราสามารถจะหาหนังสือพิมพ์ได้ เช่น องค์กรหนังสือพิมพ์ โรงพิมพ์ ร้านค้า (ขายหนังสือ) ห้องสมุด ในบ้าน ร้านขายของเก่า ในถังขยะ ในเชิงใส่ผลไม้ ถูกกล้วยทอด ในกล่องรองเท้า บนศพของคนที่ถูกรถชนตาย ในพิพิธภัณฑ์ ในร้านตัดผม ในร้านอาหาร ฯลฯ สถานที่ต่างๆ เหล่านี้คือ “ที่ๆ มีหนังสือพิมพ์” หนังสือพิมพ์มีอยู่รอบตัวของเรา ในทุกๆ ที่เท่าที่มันจำเป็นจะต้องอยู่ จะด้วยอรรถประโยชน์หรือนัยประโยชน์ของมันก็ตาม สถานที่ต่างๆ เหล่านี้บอกอะไรกับเรา

พิจารณาคุณภาพแสดงขั้นตอนในการผลิตหนังสือพิมพ์⁶ ด้านล่างนี้

รูปที่ 30 แสดงขั้นตอนการผลิตหนังสือพิมพ์

วิลาสินี พิพิธกุล. "สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชน วัฒนธรรมและสังคม" จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2547 หน้า 323

รูปที่ 31 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่, ความหมาย ภายใต้รูปสัญลักษณ์ของหนังสือพิมพ์

รูปที่ 30-31 แสดงขั้นตอนการผลิตหนังสือพิมพ์ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างสถานที่, ความหมาย ภายใต้รูปสัญลักษณ์ของหนังสือพิมพ์ที่แปรเปลี่ยนไปตามกระบวนการต่างๆ ลองพิจารณาเริ่มตั้งแต่ที่ มันเกิด

⁶ วิลาสินี พิพิธกุล. สื่อสารมวลชนเบื้องต้น. (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 4, 2547), หน้า 323

จากองค์กรหนังสือพิมพ์ ที่ซึ่งหนังสือพิมพ์ผ่าน "ระบบความคิด" (thinking system) ทางวิชาการ หนังสือพิมพ์ออกมาเป็นตัวสารที่เป็น "เรื่องเล่า/รายงานสารพันเหตุการณ์ประจำวัน" ที่ผ่าน "ระบบการจัดการข้อมูล" (information managing system) ออกมาเป็น "1 หน่วยหนังสือพิมพ์" สำหรับ "1 วัน" ที่ซึ่งในสมัยนี้อาจเป็นเพียงแคไฟล์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์ที่มีองค์ประกอบของประจุไฟฟ้าบวกลบเท่านั้น ความหมายของมันในระบบนี้คือ "หนังสือข่าว" หรือ "ตัวสาร" (text/message) ในที่สื่อมวลชน (สื่อหนังสือพิมพ์) ต้องการสื่อสาร "ตัวสาร" ที่ผ่านระบบความคิด (การเขียนข่าว/คัดเลือก ฯลฯ) นี้จะผ่านเข้าสู่ "ระบบการผลิต" (production system) ที่โรงพิมพ์ จากไฟล์เอกสารอิเล็กทรอนิกส์แปรเปลี่ยนเป็นแบบพิมพ์โลหะ ผสมเข้ากับน้ำหมึก คัดลอกตัวเองซ้ำแล้วซ้ำเล่าผ่านแท่นพิมพ์ สำเนาตัวเองในปริมาณมหาศาล โดยมีร่างตัวเองประกอบขึ้นจากแผ่นกระดาษและหยดน้ำหมึกจำนวนหลายแสนฉบับ ออกมาเป็น "ตัวหนังสือพิมพ์จริงๆ" ที่หยิบจับต้องได้ ความหมายของมันในระบบนี้คือ "ผลิตภัณฑ์" (product) เมื่อพิมพ์เสร็จแล้วจากสายการผลิต จำนวนหนังสือพิมพ์มหาศาลเหล่านี้ก็แยกตัวเองไปยังสถานที่ร้านค้าต่างๆ และแปลงตัวเองกลายเป็น "สินค้า" (goods) ผ่าน "ระบบการซื้อขายแลกเปลี่ยน" (exchange value system) ที่มีการกำหนดมูลค่า (ฉบับละ 8-10-15 บาทแล้วแต่จะตั้งราคา) โดยผู้ซื้อสินค้า เพื่อผ่านเข้าสู่ "ระบบการอ่าน" (reading system) โดยผู้อ่านต่อไป เราสามารถอ่านได้ในทุกที่ ทุกเวลา และหนังสือพิมพ์แสนล้านฉบับนั้นก็มี "ช่วงวัยเจริญพันธุ์" ของมันเพียงแค 1 วันเท่านั้น เมื่อวันผ่านพ้นไปหนังสือพิมพ์ฉบับวันวานก็จะเข้าสู่ "ระบบเก็บรักษา" (preserved system) ซึ่งส่วนมากของมันจะกลับเข้าสู่ระบบการทำลายต่อไป

"บริบท" (context) หรือสภาพแวดล้อมทางสถานที่ซึ่งสถานที่แต่ละสถานที่ต่างก็เป็นตัวกำกับความหมายให้สิ่งที่เรียกว่าหนังสือพิมพ์ได้แตกต่างกัน เพราะสถานที่เหล่านี้ต่างก็มี "ระบบ" หรือโครงสร้างของตัวเอง หนังสือพิมพ์มีค่าความหมายเป็น "สาร/สื่อ" เมื่อมันอยู่ในองค์กรหนังสือพิมพ์ซึ่งมีหน้าที่ "ผลิตสาร/สื่อสาร" ขณะที่หนังสือพิมพ์มีค่าความหมายเป็น "ตัวสารที่ต้องการจะสื่อ"

ความหมายของตัวหนังสือพิมพ์อาจแตกต่างกันไปใน "สภาพแวดล้อมที่แตกต่างกัน" ซึ่งในโลกของความหมายหรือในโลกของสัญวิทยา นั้น สภาพแวดล้อมเหล่านี้คือ "บริบท (context)" เช่น หนังสือพิมพ์ที่อยู่ในมือของผู้ชายใส่สูทนั่งอ่านมันอยู่ในห้องทำงานติดแอร์กับหนังสือพิมพ์เล่มเดียวกันนี้ที่ใช้คลุมศพเด็กที่ข้ามถนนโดยไม่ดูรถ กับหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวกันนี้ที่กำลังถูกแม็กค้ำกล้วยทอดแปรสภาพไปเป็นถุงกระดาษไว้ใส่กล้วยทอด เหล่านี้ คือ "ความหมาย(ที่ถูกอ่าน)ของหนังสือพิมพ์ที่แตกต่างกัน" แม้จะเป็น "ตัวเล่มเดียวกัน" หัวฉบับเดียวกัน วันเดียวกัน หน้าเดียวกันก็ตาม ผู้อ่านอาจแย้งตรงนี้ว่า "สิ่งไหนๆ ก็เหมือนกันอย่าว่าแต่หนังสือพิมพ์เลยแม้กระทั่งผ้าขาวม้าก็เถอะ มีความหมายต่างกันเมื่อนำไปใช้งานต่างกัน เป็นความจริงอย่างยิ่งเพราะสิ่งต่างๆ ทุกอย่างล้วนอยู่ในโลกแห่งความหมาย "หนังสือพิมพ์ก็อยู่ในระบบของความหมาย" ตัวมันเองถูกควบคุมด้วยระบบความหมายบางอย่างที่อยู่นอกเหนือตัวมันเอง และมีระบบความหมายย่อยมากมายที่แปรสภาพความหมายของมันให้แปรเปลี่ยนไปเรื่อยๆ

การมีที่ทางอยู่ในระบบสังคมนั้นย่อมหมายถึงว่าหนังสือพิมพ์มีระบบความสัมพันธ์ต่อสังคมด้วย เราอาจเรียกมันว่า "บทบาท" (role) คือมันต้องทำอะไรสักอย่างในสังคม (และเป็นสิ่งที่จำเป็น มิเช่นนั้นก็ไม่ต้องมี) หน้าที่หลักของหนังสือพิมพ์ที่สำคัญในสังคมคือหารถ่ายทอดข่าวสาร ข้อมูล และให้ความกระจ่าง

แก่สาธารณชนด้วยการรายงานและอธิบายสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในโลก นอกจากนี้หนังสือพิมพ์ยังต้องให้ข้อคิดเห็น ความบันเทิง การโฆษณา และมีหน้าที่ดั้งเดิมคือการเป็นผู้คอยจ้องดูการทำงานของรัฐบาลและสถาบัน องค์กรอื่นๆ แทนประชาชน⁷

เชื่อกันว่าหนังสือพิมพ์ทำหน้าที่ (function of newspaper) สำคัญในระบบสังคมคือ⁸

1. การให้ข่าวสาร หนังสือพิมพ์มีหน้าที่หลักคือ ต้องแสวงหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (facts) มารายงานให้ประชาชนทราบ การเสนอข่าวสารนี้จะรายงานออกมาในรูปแบบของข่าว บทความ หรือสารคดีก็ได้ สุดแล้วแต่ว่ารูปแบบใดจะมีความเหมาะสม ซึ่งต้องพิจารณาจากองค์ประกอบต่างๆ ข้อสำคัญคือ ข่าวสารที่นำเสนอทางหนังสือพิมพ์จะต้องเป็นข้อเท็จจริงที่ถูกต้อง ครบถ้วน ชัดเจน เทียงตรงและเป็นธรรม การรายงานข่าวจึง "จำเป็น" จะต้องให้ข้อเท็จจริงแก่ผู้อ่านอย่างสมบูรณ์ครบถ้วนมากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อที่ผู้อ่านจะได้รับทราบเหตุการณ์ทั้งหมดและสามารถวินิจฉัยได้ด้วยตนเอง
2. การให้ข้อเสนอแนะ หน้าที่ในการให้ข้อเสนอแนะหรือการชี้แนะแนวทางนั้น "ต้องไม่ใช่ข้อเสนอแนะในการรายงานข่าว" เพราะข่าวเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง การรายงานข่าวจึงจำเป็นจะต้องรายงานเฉพาะข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเท่านั้น การให้ข้อเสนอแนะควรแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงหรือเหตุการณ์ที่ได้รับการรายงานเป็นข่าวไปแล้ว การแสดงความคิดเห็นนี้อาจแสดงผ่านทาง "คอลัมน์อื่นๆ" เช่นบทบรรณาธิการ บทความ และบทความ เป็นต้น
3. การให้ความบันเทิง หมายถึงความเพลิดเพลินที่ผู้อ่านจะได้รับจากการ "อ่านเนื้อหาสาระในเนื้อหาของหนังสือพิมพ์" (substance in content) (เพิ่มเติมโดยผู้ศึกษา) เป็นการผ่อนคลายความตึงเครียดและพักผ่อนสมองไปในเวลาเดียวกัน เช่นข่าวบันเทิง การ์ตูน บทความ สารคดี และบทความต่างๆ เป็นต้น
4. การเป็นสื่อโฆษณา หน้าที่นี้ดูเหมือนจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ในสังคมทุนนิยมในระบอบประชาธิปไตย เพราะธุรกิจทุกประเภทอยู่ในสภาพการแข่งขันกันตลอดเวลา หนังสือพิมพ์เป็นสื่อที่อ่านง่าย ข่าวสาร เป็นสื่อกลางนำพาสินค้าธุรกิจให้ผู้อ่านได้มีโอกาสเลือกหรือตัดสินใจซื้อได้ทางหนึ่ง การขายโฆษณานบนหน้าหนังสือพิมพ์เป็นแหล่งรายได้ที่ "สำคัญที่สุด" ของหนังสือพิมพ์ โดยกล่าวกันว่า "โฆษณาเป็นเส้นโลหิตของธุรกิจหนังสือพิมพ์" ถ้าไม่มีโฆษณานหนังสือพิมพ์ก็อยู่ไม่ได้ เพราะอาศัยราคาจำหน่ายเพียงอย่างเดียวย่อมไม่พอต่อทุนในการผลิต เพราะถ้าไม่มีโฆษณาเราอาจต้องซื้อหนังสือพิมพ์ในราคาที่แพงขึ้นมาก

⁷ ดร.ณิ นีร์ญกรภ, การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530), หน้า 14-5

⁸ มาลี บุญศิริพันธ์ และ พงษ์ศักดิ์ พัทธวิเชียร, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ (ฉบับปรับปรุง) หน่วยที่ 8-15 (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2546), หน้า 134-5

จากแนวคิดหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ ทำให้หนังสือพิมพ์มี "ที่ทางทางสังคม" หรือ "ฐานะทางสังคม" ในระดับที่มีความสำคัญอย่างยิ่งจนมีคำกล่าวที่ว่า "(นัก)หนังสือพิมพ์คือฐานันดรที่ 4" (the fourth estate)⁹ ต่อจากพวกขุนนาง (nobility) ฐานันดรที่หนึ่ง บรรพชิตชั้นพระราชาคณะ (clergy) ฐานันดรที่สอง และสภาผู้แทนราษฎร (the commons) ฐานันดรที่สาม ในระบบสังคมประชาธิปไตยของประเทศอังกฤษในต้นศตวรรษที่ 19¹⁰

ล้าพังเพียงแค่สถานที่ที่เราสามารถหาหนังสือพิมพ์ได้ ก็มีระบบกฎเกณฑ์บางอย่างที่ควบคุมมันอยู่ "สถานที่ที่เกี่ยวข้องกับหนังสือพิมพ์นี้" เป็นทั้งองค์กร หน่วยงาน หรือสถาบันทางสังคมที่มีทั้งการจัดการภายในระบบองค์กรของมันเอง และสถาบันเหล่านี้ก็มีความเชื่อมโยงปฏิสัมพันธ์กันในแต่ละหน่วย โดยมี "หนังสือพิมพ์" เป็นตัวปฏิสัมพันธ์ระบบเหล่านี้เข้าไว้ด้วยกัน "ที่-ของหนังสือพิมพ์" จากจุดเริ่มต้นสู่จุดสิ้นสุด เป็นที่ๆ ทำให้เราสามารถ "ค้นพบ" หนังสือพิมพ์ได้ และผู้ศึกษาก็ไปหาตัวหนังสือพิมพ์มาศึกษาได้โดยผ่าน "ร้านค้า" ในฐานะที่เป็น "ผู้ซื้อ" ซึ่งได้ตัวหนังสือพิมพ์ในฐานะสินค้า (goods) ที่จะนำมาศึกษาในงานวิทยานิพนธ์นี้ผ่าน "ระบบการซื้อ-ขายแลกเปลี่ยน" (exchange value system)

1.5 "ที่" ของหนังสือพิมพ์ในระบบเวลา (newspaper's address in time system)

ทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้จำเป็นต้องมีที่ทางของตัวเองในมิติ "เวลา" (time) เสมอ เพราะเวลาเป็นมิติที่ 4 (fourth dimension) ถัดจากมิติพื้นที่ "กว้างxสูงxลึก" พูดเช่นนี้ก็เพื่อที่จะต้องการกล่าวถึงว่าอย่างน้อยๆ หนังสือพิมพ์ก็มีเรื่องราวประวัติศาสตร์ที่ผูกพันกับโลก สังคม และมนุษย์มาอย่างสำคัญและยาวนาน หากเราจะย้อนไปยังจุดเริ่มต้นของกำเนิดหนังสือพิมพ์นั้นก็คงต้องย้อนไปยังประเทศอียิปต์ เมื่อประมาณ 3,000 ปีก่อน ในสมัยฟาโรห์องค์หนึ่งพระนามว่า "อาเมนโฮเทปที่ 3" (Amenhotep III) ได้มีพระราชสาส์นจำนวนน้อยๆ ฉบับไปถึงข้าราชการที่ทรงส่งไปปกครองแคว้นหัวเมืองห่างไกลต่างๆ ย้อนมาใกล้ๆ อีกหนึ่งพันปี (60 ปี ก่อนคริสตกาล) อาณาจักรโรมันมีความเจริญทางอารยธรรมสูงสุด ก็ได้้นำการติดต่อสื่อสารด้วยหนังสือตามอารยธรรมของอียิปต์มาใช้ด้วย โดยจักรพรรดิจูเลียสซีซาร์ แห่งอาณาจักรโรมัน ได้สั่งให้เจ้าหน้าที่บ้านเมืองคัดลอกข่าวสาร ประกาศ และคำสั่งของทางราชการแล้วนำมาปิดประกาศตามที่ชุมนุมที่เรียกว่า "ฟอรัม" (Forum) เพื่อให้ประชาชนพลเมืองได้อ่านกันอย่างทั่วถึง จะได้ทราบความเป็นไป

⁹ สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2539.) หน้า 95

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 95

ของเหตุการณ์บ้านเมืองในแต่ละวัน ประกาศดังกล่าวเรียกว่า "แอ็คต้า ดิอูร์นา" (Acta Diurna-Acts of the day) ซึ่งนับว่าเป็นต้นแบบของหนังสือพิมพ์กำแพง (wall newspaper) ในปัจจุบัน¹¹

เอาเป็นว่า เราถือว่าประวัติหนังสือพิมพ์นั้นมีมาอย่างยาวนาน ในประวัติศาสตร์โลกและประวัติศาสตร์ในแต่ละประเทศ¹² อย่างไรก็ตามควรที่จะศึกษาประวัติศาสตร์สั้นๆ ของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับหรือ "ที่ทางของหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับในมิติประวัติศาสตร์อย่างย่อ" ดังนี้

1.5.1 หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ¹³

ความเป็นมาของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐสามารถแบ่งออกได้เป็นยุคต่างๆ ทั้งสิ้น 4 ยุค ได้แก่

ยุคข่าวภาพ

หนังสือพิมพ์เช้าวันจันทร์ "ข่าวภาพ" ซึ่งมีชื่อภาษาอังกฤษว่า "THE WEEKLY PICTORIAL" พิมพ์ด้วยหัวหนังสือสีแดง วางแผงฉบับปฐมฤกษ์ สัปดาห์ที่ 1 ประจำวันจันทร์ที่ 9 มกราคม พ.ศ.2493 รวมทั้งสิ้น 16 หน้า ราคา 1 บาท เสนอข่าวสารทั่วไป ไม่ได้เน้นข่าวการเมืองเหมือนอย่างหนังสือพิมพ์ฉบับอื่นๆ ในขณะนั้น บุคคลสำคัญที่ร่วมงาน "ข่าวภาพรายสัปดาห์" ได้แก่ เลิศ อัครเวศน์ ซึ่งรับหน้าที่บรรณาธิการเป็นผู้เขียน กำพล วัชรพล เป็นผู้พิมพ์และผู้ขาย ส่วน วสันต์ ชูสกุล เป็นผู้จัดการด้านการเงิน หนังสือพิมพ์ข่าวภาพสัปดาห์มีจุดมุ่งหมายให้เป็นหนังสือพิมพ์สำหรับกลุ่มวัยรุ่นและผู้อ่านโดยทั่วไป ในช่วงระยะเวลาเพียง 1 ปีเศษเปลี่ยนเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน จนกระทั่งเมื่อจอมพลสฤษดิ์ เข้ายึดอำนาจในเวลาต่อมา หนังสือพิมพ์ 7 ฉบับถูกปิดพร้อมกัน ในจำนวนนี้มี "ข่าวภาพรายวัน" รวมอยู่ด้วย

ยุคเสียงอ่างทอง

นับตั้งแต่ข่าวภาพรายวันถูกปิดเมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2501 กำพล วัชรพล ได้พยายามผลักดันเพื่อจะออกหนังสือพิมพ์ใหม่ แต่จากนโยบาย "หนังสือพิมพ์เก่าออกไม่ได้ หนังสือพิมพ์ใหม่อย่าให้เกิด" ของคณะปฏิวัติ ทำให้ไม่สามารถจะขอหัวหนังสือพิมพ์ใหม่ได้ จึงตัดสินใจเช่าหัวหนังสือพิมพ์ "เสียงอ่างทอง" มาทดแทน "ข่าวภาพรายวัน" และมอบหมายให้ วิมล พลกุล เป็นหัวหน้ากองบรรณาธิการพร้อมด้วยทีมงานเดิมจากข่าวภาพรายวันข่าวฆาตกรรมนวนฉวีที่เกิดขึ้นในเดือนกันยายน 2502 และเป็นข่าวใหญ่และผู้อ่านให้ความสนใจมาก จึงทำให้ชื่อเสียงของหนังสือพิมพ์เสียงอ่างทองเป็นที่รู้จัก และส่งผลให้ยอดจำหน่ายเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ และต่อมาเมื่อเจ้าของหัวเดิมของหนังสือพิมพ์เสียงอ่างทองได้ดึงหนังสือกลับไปทำเองกำพล วัชรพล จึงได้ออกหนังสือพิมพ์ฉบับใหม่ภายใต้ชื่อ "ไทยรัฐ" ออกขึ้นเป็นครั้งแรกในวันที่ 25 ธันวาคม 2505

ยุคไทยรัฐ (ชื่อยวরণษ์ 2505-2513)

¹¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 5

¹² คู่มือพัฒนาการของหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ต้นกำเนิด และวิวัฒนาการหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย แบบเรียงลำดับเวลา ได้โน ชาย อุบลเดชประชาวิทย์. "การหนังสือพิมพ์" (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น, 2511)

¹³ นवलน้อย ตริรัตน์ และ ธาณี ชัยวัฒน์, โครงสร้างตลาดและการกำกับดูแลหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย. (กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.), มกราคม 2547), หน้า 21-2

ไทยรัฐยุคชอวยรพวงษ์ เริ่มรวบรวมทีมงานนักข่าวและคอลัมนิสต์มาไว้ในกองบรรณาธิการ โดยมีคนเดิมได้แก่ เลิศ อัครเวศน์, กระแช่ (ประสาน มีเพียงศาสตร์) สมิต มานัสฤดี, วิมลพลกุล, สมบูรณ์ วรพงษ์, มานิจ สุขสมจิตร, เฉลิมชัย ทรงสุข ฯลฯ จากการบุกตลาดอย่างหนักควบคู่ไปกับการเสนอขาย และคอลัมนิสต์ที่ถูกใจคนอ่าน ส่งผลให้ไทยรัฐยุคชอวยรพวงษ์มียอดจำหน่ายสูงถึง 6 หลัก หรือ 100,000 ฉบับ ในเวลาไม่นานนัก พิมพ์ 16 หน้า ราคา 1 บาท ในขณะที่เสียงอังกาบทอง ซึ่งเจ้าของเดิมนำกลับไปทำเอง ต้องเลิกกิจการไปอย่างรวดเร็ว และต่อมาในวันที่ 13 พฤศจิกายน 2513 กำพล วัชรพล ย้ายสำนักงานหนังสือพิมพ์ไทยรัฐจากชอวยรพวงษ์มาอยู่ที่วิภาวดีฯ

ยุคไทยรัฐ (วิภาวดีฯ 2513 ถึงปัจจุบัน)

การตัดสินใจย้ายสำนักงานจากชอวยรพวงษ์สู่ถนนวิภาวดีรังสิต เมื่อปลายปี 2513 เป็นการตัดสินใจครั้งยิ่งใหญ่อีกครั้งของกำพล วัชรพล เป็นการตัดสินใจเพื่อก้าวออกไปข้างหน้าสู่ความสำเร็จและสู่ความเป็นหนึ่งในฐานะหนังสือพิมพ์ที่มียอดจำหน่ายสูงสุดของประเทศ และในปี 2531 ไทยรัฐเริ่มพิมพ์ 4 สีเป็นฉบับแรกในวันที่ 4 มิถุนายน

1.5.2 หนังสือพิมพ์มติชน¹⁴

พัฒนาการของหนังสือพิมพ์มติชนสามารถแบ่งออกได้เป็น 3 ยุค ได้แก่

ยุคนุกเบิก (ปี 2521-2532)

การก่อเกิดของเครือข่ายมติชน มีความสัมพันธ์กับปรากฏการณ์ทางการเมืองอย่างมาก เนื่องจากอำนาจการปกครองประเทศอยู่ในมือของกลุ่มเผด็จการทหาร ในขณะที่คนรุ่นใหม่ยังคงมีบทบาทสำคัญในฐานะผู้นำทางความคิดของสังคม ถึงแม้ว่าบทบาทในการเป็นพลังหลักสร้างเปลี่ยนแปลงในทางสังคมการเมืองจะถูกลดทอนไป ภายหลังจากการปฏิวัติในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2519 แต่ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนก็ได้ลดลง คนเหล่านี้เป็นกลุ่มคนที่สนใจติดตามข่าวสารบ้านเมืองและยังคงมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

มติชนประเทศไทยรายวันที่ถือกำเนิดขึ้นในเดือนมกราคม พ.ศ. 2521 หนึ่งปีเศษหลังการเปลี่ยนแปลงจากรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร มาเป็นรัฐบาลพล.อ.เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นับเป็นสื่อหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียวในขณะนั้นที่ตอบสนองกลุ่มเป้าหมายดังกล่าวได้ ในขณะที่หนังสือพิมพ์เชิงปริมาณที่มีอยู่ในเวลานั้นต่างก็ปรับทิศทางการนำเสนอไปที่ข่าวอาชญากรรมและข่าวบันเทิง เพื่อหลีกเลี่ยงการใช้คำสังคณปะการปกครองแผ่นดินฉบับที่ 42 (ปร.42) ซึ่งเป็นอำนาจที่สามารถสั่งปิดหนังสือพิมพ์ได้ทันที หากหนังสือพิมพ์ฉบับนั้นเสนอข่าว บทความวิพากษ์วิจารณ์ที่รัฐบาลเห็นว่าอาจมีผลกระทบต่อเสถียรภาพของรัฐ

ยุคนุกเบิกของมติชนรายวันจึงเป็นการเริ่มต้นของหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพที่เสนอข่าวการเมืองเป็นหลัก พร้อมกับการทำหน้าที่เป็นสื่อสะท้อนความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเข้มข้นของกลุ่มคนรุ่นใหม่ โดยมี

¹⁴ เรื่องเดียวกัน, หน้า 23-5

พรรคชัย บุนปาน และพงษ์ศักดิ์ พยัฆวิเชียร เป็นผู้บริหารซึ่งต่างก็มีประสบการณ์การทำงานในหนังสือพิมพ์แนวนี้มาก่อน ตั้งแต่สยามรัฐรายวัน ประชาธิปไตย จนกระทั่งประชาชาติ อันเป็นหนังสือพิมพ์เชิงคุณภาพฉบับสุดท้ายก่อนที่คนเหล่านี้จะมารวมกันก่อตั้งมติชน

ยุคเข้ตลาดหุ้น (พ.ศ.2532-2535)

การขยายตัวของหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องอาศัยเงินทุนจำนวนมาก ซึ่งการระดมทุนผ่านธนาคารพาณิชย์อย่างที่เคยทำมาก็จะมีภาระดอกเบี้ยสูงมากตามไปด้วย นอกจากนั้นแนวทางหนังสือพิมพ์ที่เน้นการนำเสนอเนื้อหาข่าวการเมืองเข้มข้นก็มีความเสี่ยงสูงในทางธุรกิจที่อยู่ในช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อทางการเมือง แนวคิดในการระดมทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยจึงเป็นทางเลือกหนึ่ง และในที่สุดผู้บริหารจึงตัดสินใจนำบริษัทมติชนเข้าเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อระดมทุนจากประชาชนทั่วไป การตัดสินใจครั้งสำคัญของมติชนในการเข้าระดมทุนในตลาดหลักทรัพย์ เป็นกลุ่มธุรกิจสิ่งพิมพ์ภาษาไทยกลุ่มแรก หลังจากที่หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์และกลุ่มเดอะเนชั่น ได้เข้าไปเป็นบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์และแสดงให้เห็นผลความสำเร็จในการระดมทุนเพื่อการขยายงานก่อนหน้านี้ ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่สะท้อนความก้าวหน้าในการดำเนินงานของเครือข่ายมติชน

ยุคเปลี่ยนแปลงผู้บริหาร (พ.ศ. 2535-ปัจจุบัน)

ในยุคปัจจุบัน ผู้บริหารของมติชนได้เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ซึ่งการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวทำให้ทิศทางของมติชนเปลี่ยนไป มาเน้นการปรับเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอหนังสือพิมพ์ในเครือเพื่อรองรับรายได้จากการโฆษณามากขึ้น โดยเฉพาะมติชนในยุคแรกที่เคยมีภาพของหนังสือพิมพ์ของกลุ่มฝ่ายซ้ายและเป็นหนังสือพิมพ์เฉพาะกลุ่มได้ปรับเนื้อหาให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผู้อ่านมากขึ้น นัยหนึ่งคือการทำงานที่ผู้บริหารใช้ปัจจัยทางด้านสังคมมากำหนดเนื้อหาเพื่อผลในการขายพื้นที่โฆษณา

หากพิจารณาพัฒนาการของเครือข่ายมติชนในการขยายธุรกิจสิ่งพิมพ์ จากจุดเริ่มในการลงทุนส่วนบุคคลเพื่อดำเนินการกิจการหนังสือพิมพ์ โดยนักหนังสือพิมพ์อาชีพกลุ่มหนึ่งที่ต่อมาได้เป็นผู้บริหารมติชนปัจจุบัน จนกระทั่งเห็นช่องทางในการขยายธุรกิจและตัดสินใจนำบริษัทเข้าตลาดหลักทรัพย์เพื่อระดมทุนจากประชาชนทั่วไป และสุดท้ายบทบาทของทุนและความรับผิดชอบต่อผู้ถือหุ้นได้กระตุ้นให้เกิดกิจกรรมใหม่ๆ ในทางธุรกิจ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนผู้บริหารให้สามารถนำแนวคิดธุรกิจมาใช้ในการพัฒนาและสร้างความเติบโตให้กับองค์กร นับว่าเครือข่ายมติชนได้ก้าวไปในทิศทางที่ชัดเจนและสอดคล้องกับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนไป ซึ่งเป็นผลให้การกำหนดนโยบายในด้านต่างๆ ของมติชนมีความสัมพันธ์ในเชิงธุรกิจและการทำหน้าที่สื่อมวลชนในเชิงอุดมการณ์ได้อย่างลงตัว

1.5.3 หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์¹⁵

¹⁵ www.wikipedia.org และ www.bangkokpost.com

The Bangkok Post is a broadsheet English-language daily newspaper published in Bangkok, Thailand. The first issue came out on August 1, 1946. It was four pages and cost 1 baht.

The paper was founded by Alexander MacDonald, a former OSS officer, and his Thai associate Prasit Lulitanond. Thailand at that time was the only Southeast Asian country to have a Soviet Embassy, and the American Embassy allegedly felt it needed an independent but pro-American paper to present its views. Thus, some sources claim the financing came directly from the State Department or possibly even the OSS itself. [citation needed]

Nevertheless, under MacDonald's stewardship, the Bangkok Post was reasonably independent and employed many young newsmen, including Peter Arnett and T. D. Allman, who later became internationally known.

In a country where media censorship is common, the Bangkok Post portrays itself as having been comparatively free. There are notable instances where this is clearly untrue and the newspaper has often been accused of self-censorship in order to avoid controversy or conflict with powerful individuals. A ubiquitous example of this in Thailand is an unwillingness to criticise the Thai monarchy, which would constitute an illegal act and would, no doubt, be hugely unpopular. Another example of self censorship – until recent years – is a traditional unwillingness to accuse influential individuals of corruption. Yet another example of censorship was the newspaper's failure, during the Vietnam War, to report upon forays from U. S. Air Force bases in Thailand over North Vietnam and Cambodia. At the time none of these missions received coverage in the local press.

Alex MacDonald left Thailand after a military coup in the 1950s, and the paper was later acquired by Lord Roy Thomson. The paper has since changed hands. Major shareholders in Post Publishing include the Chirathivat family (owners of Central Group), the South China Morning Post of Hong Kong and GMM Grammy Pcl, Thailand's biggest media and entertainment firm.

Another English newspaper of Thailand, the evening-edition Bangkok World, was bought by the Bangkok Post in the late 1980s and is now defunct.

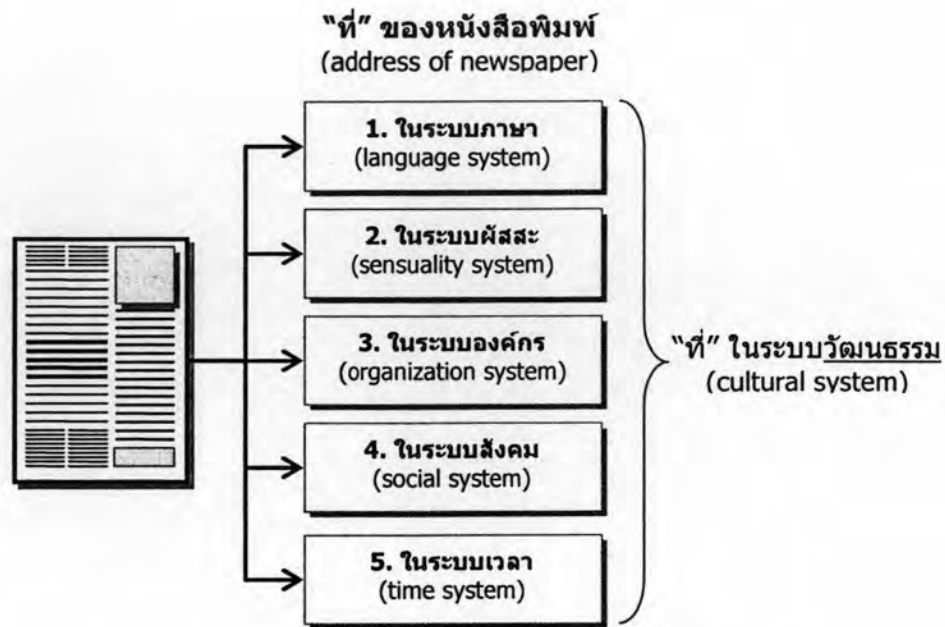
The main competition today comes from The Nation, a Thai owned and managed newspaper. Compared to The Nation, the Bangkok Post typically covers topics more from an expatriate perspective, especially after several of its Thai journalists left in 1991 and joined The Nation, which takes pride in having been founded and still being owned entirely by Thais.

The Bangkok Post was well-known for Bernard Trink's weekly Nite Owl column covering the nightlife of Bangkok. Trink's column was published from 1966 (originally in the Bangkok World) until 2004, when it was discontinued.

ความหมายทางประวัติศาสตร์ที่แสดงผ่านหนังสือพิมพ์แต่ละเล่มนั้นย่อมมีความแตกต่างกัน แม้หนังสือพิมพ์นั้นจะอยู่ในช่วงเวลาเดียวกัน เพราะมีปัจจัยภายในบางอย่างที่ควบคุมให้หนังสือพิมพ์ฉบับหนึ่งๆ ควรที่จะมีปฏิสัมพันธ์กับมิติเวลาและบริบทสังคมเช่นไร แต่ที่แน่ๆ หนังสือพิมพ์คือสมุดบันทึกประวัติศาสตร์สังคมแบบรายวัน หน้าที่นี้เป็นหน้าที่ที่สำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์ยังคงดำรงอยู่ได้จนทุกวันนี้ หากพูดในแง่สัญวิทยาแล้วหนังสือพิมพ์ก็ทำหน้าที่เป็น “รูปสัญลักษณ์เชิงเวลา” (time signifier) ให้กับสังคมหนึ่งๆ และความหมายของหนังสือพิมพ์ในการเป็นรูปสัญลักษณ์เชิงเวลาของสังคมนั้นก็คือการบอกว่าการเวลาที่ผ่านไปในการสังคมหนึ่งมีเรื่องราวอะไร เหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นบ้าง ซึ่งก็สื่อไปถึงการทำหน้าที่เป็น “รูปสัญลักษณ์เชิงพื้นที่” (space signifier) ด้วยเช่นกัน

ที่ทางในประวัติศาสตร์นั้นมักขึ้นอยู่กับเหตุการณ์อื่นๆ โดยเฉพาะบุคคลนักหนังสือพิมพ์ที่เชื่อว่าเป็นผู้สร้างผู้ประพันธ์ (creator/author) หนังสือพิมพ์ให้ขับเคลื่อนประวัติศาสตร์สังคมแบบรายวัน หนังสือพิมพ์จะเกิดขึ้นไม่ได้ถ้าไม่บุคคลนักวิชาชีพหนังสือพิมพ์ ซึ่งเป็นคำอธิบายที่ค่อนข้างเชื่อในศักยภาพของมนุษย์อย่างยิ่งในฐานะองค์ประธาน (subject) แต่หากเราถ่วงตะกอนนี้อีกสักนิดทำให้คิดได้หรือไม่ว่าแท้ที่จริงแล้วมนุษย์นั้น (ถูกบังคับให้) สร้างหนังสือพิมพ์ขึ้นมาเพื่อเป็นร่างทรงของเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นและพยายามที่จะสื่อสารบอกเล่า อธิบายมันออกมา คำอธิบายแบบโครงสร้างนิยมคือที่จริงแล้วเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นนั้นได้ใช้มนุษย์ในฐานะร่างทรงของภาษาให้คิดสร้างหนังสือพิมพ์ขึ้นมาอีกทีเพื่อบอกเล่าเหตุการณ์เรื่องราวที่เกิดขึ้นมา อันที่จริงแล้วมนุษย์ไม่ได้คิดขึ้นเอง แต่ถูกกระทำโดยให้เชื่อว่าเป็นผู้สร้างมันขึ้นมาต่างหาก มนุษย์มีฐานะเป็นเพียง (object) ของระบบโลกต่างหาก

ที่ของหนังสือพิมพ์ยังมีอีกมากมายแต่ที่เหล่านั้นที่ไม่ได้อธิบายในที่นี้ล้วนแต่เป็นส่วนหนึ่งของที่ๆ กล่าวไป การมีที่คือการดำรงอยู่ (existence) ตราบใดที่ไม่มีที่สิ่งนั้นก็สูญสลายหายไปแล้ว หากคิดประมวลผลของที่ทางต่างๆ ของหนังสือพิมพ์ก็เชื่อได้แน่ว่าหนังสือพิมพ์คงดำรงอยู่ไปได้อีกนานเท่านาน หากโลกยังต้องการบอกเล่าเรื่องราวของมนุษย์ ธรรมชาติ สรรพสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นทุกๆ วัน

รูปที่ 32 แสดง "ที่" ของหนังสือพิมพ์ในระบบต่างๆ

รูปที่ 32 แสดงให้เห็น "ที่ทาง" ของหนังสือพิมพ์ในระบบต่างๆ ที่ต่างก็อยู่ภายใต้ระบบใหญ่คือระบบวัฒนธรรม ด้วยวิธีการก้าวเข้าสู่การศึกษาหนังสือพิมพ์เช่นนี้ ที่เริ่มต้นด้วยความไม่รู้ อะไรเลยนี้ ด้วยสายตาที่มองแตกต่างไปจากเดิมเช่นนี้ ช่วยให้เรามองเห็นว่า หนังสือพิมพ์ที่ปรากฏสู่สายตา สัมผัสร่างกายเราที่อยู่ในระดับผิวโครงสร้างนั้น มันมีรูปสัญลักษณ์ระดับความคิดอยู่ ซึ่งถูกควบคุมด้วยโครงสร้างทางความคิดอยู่ คงไม่ผิดหากจะกล่าวว่า นี่คือผลการศึกษาแรกๆที่ตอบใจได้ว่า อะไรคือสิ่งที่เราเรียกว่า "โครงสร้าง" จริงๆ ของหนังสือพิมพ์ ซึ่งจะมีลักษณะของความเป็นระบบซับซ้อน (complex system) มากมายต่อไปข้างหน้าเช่นไรบ้าง

2. "หนังสือพิมพ์คืออะไร" (what is newspaper?)

เพื่อค้นหาโครงสร้างของหนังสือพิมพ์จะผ่านขั้นตอนที่ง่ายนี้อีกขั้นตอนไปไม่ได้ คือขั้นตอนการตั้งคำถามข้างต้นว่า "หนังสือพิมพ์คืออะไร" ง่ายที่สุดคือการ "คัดลอกนิยามความหมาย" จากองค์ความรู้ทางด้านหนังสือพิมพ์ที่สืบทอดสั่งสอนกันมานานจนกลายเป็นตะกอนทางความคิด/ความรู้ องค์ความรู้เหล่านั้นเป็น "ความหมายตกผลึก" ที่สั่งคมยอมรับกันมานานนอนกัน ในความคิดของผู้คนในสังคมเสียแล้ว การศึกษาโดยค้นดูนิยามความหมายเก่าๆ เหล่านี้อีกครั้ง จึงเป็นขั้นตอนที่จำเป็นอย่างยิ่ง ในกระบวนการทวนตะกอนความหมายของมันขึ้นมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

หนังสือพิมพ์คืออะไร? คำถามนี้เคยมีคนตั้งคำถามมามากมายแล้ว พวกเขาเริ่มต้นที่ตรงไหน ในการค้นหาความหมายของมัน มีวิธีการหนึ่งที่มีกันใช้กันคือการสำรวจรากฐานและปรัชญาของคำว่า "ข่าว" (news) ซึ่งเป็นทั้งจุดกำเนิดและองค์ประกอบหลักของหนังสือพิมพ์ เฉพาะอย่างยิ่งการก่อตัวของปรัชญาที่ว่าด้วย "ความเป็นกลาง หรือ การรายงานข่าวแบบภววิสัย (objectivity)" ¹⁶ แม้จะชี้เป็นนัยให้เห็นว่าจุดเริ่มต้นของหนังสือพิมพ์อยู่ที่ข่าว แต่เราคงไม่ก้าวล่วงเข้าสู่ปรัชญา/แนวคิดวิชาชีพระนั้นในทันที หากแต่วิธีการแบบสัญวิทยาอาจให้คำตอบเราได้ด้วยการเริ่มต้นมองว่า "หนังสือพิมพ์คือสัญณะ" เมื่อเป็นสัญณะเราจึงต้องหาความหมาย ด้วยตำแหน่งแห่งที่ของมันในโลกของสิ่งของในโลกของความหมายในระบบภาษานหน่วยย่อยที่สุดที่มีความหมายคือ "คำ"-word หากพิจารณา คำว่า <หนังสือพิมพ์> เป็นคำประสมระหว่างคำว่า <หนังสือ> กับคำว่า <พิมพ์> และจริงๆ แล้วคำว่า <หนังสือ> ก็ยังเป็นคำประสมอีกชั้นคือ ประสมระหว่างคำว่า <หนังสือ> กับ <สื่อ>

$$\begin{aligned} \text{"หนังสือพิมพ์"} &= \text{"หนังสือ"} + \text{"พิมพ์"} \\ &= [\text{"หนังสือ"} + \text{"สื่อ"}] + \text{"พิมพ์"} \\ &\text{(การถอดคำประสม)} \end{aligned}$$

เมื่อคำว่าหนังสือพิมพ์เป็นสัญณะมันจึงมีความหมาย สิ่งแรกที่กระบวนการสัญวิทยาเริ่มต้นคือการพิจารณาองค์ประกอบของสัญณะ และความหมายสัญณะตลอดจนช่วงชีวิตของสัญณะ ก่อนจะไปถึงการวิเคราะห์ขั้นสัญวิทยาควรที่จะเริ่มต้นที่ลักษณะรูปตัวจริงของมันก่อน

2.1 หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือ

(newspaper is a book)

หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือมันจึงมีลักษณะบางอย่างของหนังสือ แล้วหนังสือเกิดขึ้นได้อย่างไรตอบ—สั้นๆ ในอดีต รูปเล่มหนังสือกว่าจะมีรูปอย่างที่เราใช้กันในปัจจุบัน (แบบหนังสือทั่วไป) มีวิวัฒนาการผ่านมาตามลำดับเป็นเวลานาน 2,200 ปี ก่อนคริสตกาล ในอียิปต์รู้จักเขียนหนังสือบน papyrus และทำเป็นเล่มโดยม้วนในลักษณะที่เรียกว่า "volumen" คือม้วนหนังสือนั่นเอง คำนี้เพี้ยนมาเป็นศัพท์ Volume ในตอนหลัง หนังสืออียิปต์ลักษณะนี้ที่เก่าแก่ที่สุดคือ "The Great Harris Papyrus" ขณะนี้อยู่ในพิพิธภัณฑ์อังกฤษ มีความยาวของม้วน 133 ฟุต และหน้ากว้าง 16 3/4 นิ้ว เป็นหนังสือที่เขียนเวลาไว้ ด้วยว่าเป็นปีที่ 32 ของกษัตริย์ รามเสสที่ 3 เมื่อจินตคิดผ้าไหมขึ้นได้ ก็ได้ใช้ผ้าไหมเขียนหนังสือในราว 400 ปีก่อนคริสตกาล ก็

¹⁶ วิลสัน พีพิธกุล, *สื่อสารมวลชนเบื้องต้น*, (กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, พิมพ์ครั้งที่ 4 พ.ศ. 2547), หน้า 296

ได้ใช้ทำเล่มเป็นม้วนเหมือนกัน และเมื่อคนจีนได้คิดกระดาษขึ้นได้ใน ค.ศ.105 การทำหนังสือของคนจีนตอนแรกๆ ก็คงทำเป็นม้วนเช่นกัน หนังสือจีนที่ทำเป็นเล่มหนังสือที่พิมพ์ด้วยบล็อกไม้ ที่มีหลักฐานเหลืออยู่คือชินพิมพ์วัชรสูตร เป็นม้วนกระดาษยาว 16 ฟุต กว้าง 1 ฟุต มีวันพิมพ์และผู้พิมพ์บอกในหนังสือเสร็จใจความว่าพิมพ์เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม 868 โดยวางฟรีสำหรับแจกทั่วไป เพื่อเป็นที่ระลึกถึงบิดามารดา นับว่าเป็นที่ระลึกถึงบิดามารดา นับว่าเป็นหนังสือที่พิมพ์เก่าแก่ที่สุด ซึ่งก็มีลักษณะเป็นม้วนแต่ชินพิมพ์ที่เก่าแก่ที่สุดที่มีหลักฐานเป็นชินพิมพ์พบจากญี่ปุ่น เป็นการพิมพ์พวกยันต์และคาถา พิมพ์โดยโรงการของจักรพรรดิ โชโตกุ เพื่อแจกในปี ค.ศ.770¹⁷

จนปี ค.ศ. 1116 จีนเริ่มรู้จักเย็บเล่มหนังสือพับด้วยเชือก โดยเย็บทางด้านข้างให้ติดกับด้านหนึ่งและเปิดอ่านด้านหนึ่ง กระดาษที่จีนทำด้วยมือตอนแรกๆ เป็นกระดาษบาง หนังสือเขียนด้วยฟู่กันด้วยหมึกที่มีตัวนำเป็นน้ำ กระดาษจึงเขียนได้หน้าเดียว หนังสือที่เย็บของจีนจึงไม่ต้องตัดเล่ม การเขียนหนังสือเขียนลงบนแผ่นกระดาษแล้วพับกลาง ให้ด้านเขียนหนังสือออกอยู่ข้างนอกแล้วมาเรียงลำดับซ้อนกันเย็บติดตรงสันอันเป็นด้านปลายกระดาษ ด้านพับจึงเป็นด้านริมของหนังสือที่เปิดได้ นับว่าคนจีนเป็นผู้คิดหนังสือที่เราเรียกว่า "stitched book" หรือหนังสือเย็บเล่มเป็นคนแรก ซึ่งชาติต่างๆ ได้เอาอย่างทั่วกัน¹⁸

ประวัติศาสตร์มนุษยชาติรู้จักหนังสือพิมพ์มาตั้งแต่เมื่อไหร่กัน? หากนับตั้งแต่หนังสือพิมพ์ฉบับแรกเกิดขึ้นมา ที่ประเทศอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. 2165 จนถึงวันนี้เป็นเวลากว่า 500 ปี กิจการหนังสือพิมพ์ก็เผยแพร่ไปทั่วโลก หนังสือพิมพ์กลายเป็นสิ่งที่ใช้ในชีวิตประจำวันของมนุษยชนทุกวันนี้

ประวัติศาสตร์ของหนังสือพิมพ์นั้นแตกต่างกัน นักประวัติศาสตร์หนังสือพิมพ์เชื่อกันว่าการกำเนิดหนังสือพิมพ์สมัยใหม่ (modern newspaper) มาจากหนังสือข่าวรายสัปดาห์ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในกรุงเวนิส (ปลายศตวรรษที่ 16) ที่เรียกว่า "กาเซ็ทท์" (gazette) ซึ่งเป็นชื่อเหรียญที่ใช้ซื้อหนังสือพิมพ์ตามราคา¹⁹ ขณะที่หนังสือพิมพ์ที่ออกเป็นรายวัน (daily newspaper) เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศอังกฤษปี ค.ศ. 1702 ชื่อ "เดลลี คูแรนท์" (Daily Courant) มีการจัดหน้าหนังสือพิมพ์ออกเป็น 2 คอลัมน์ นำเสนอข่าวสารทั้งระดับท้องถิ่นและต่างประเทศ²⁰ และอีกยี่สิบกว่ามากมายที่บอกว่าหนังสือพิมพ์เป็นหนังสือ

เรารู้จักหนังสือพิมพ์มานานแล้ว หากจะถามว่าคนไทยรู้จักหนังสือพิมพ์ตั้งแต่เมื่อใดคงตอบได้ชัดเจนว่าหนังสือพิมพ์ฉบับแรกของเมืองไทยคือหนังสือพิมพ์ "บางกอกรีเคอร์" (Bangkok Recorder) ใน พ.ศ. 2387 ที่พิมพ์ทั้งภาษาอังกฤษและไทย ตีพิมพ์เป็นรายปักษ์โดยมี "แดน บีช บรัดเลย์ (Dan Beach Bradley)" และคณะมิชชันนารีเป็นผู้ดำเนินการ หนังสือพิมพ์ หรือ "หนังสือข่าว" นี้เกิดขึ้นครั้งแรกในประเทศไทยด้วยความประสงค์เพื่อประกาศข่าวการเดินทางเรือหรือการขนส่งสินค้า เนื้อหาที่นำเสนอเป็น

¹⁷ กัธร สติรกุล, หนังสือและการพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2515), หน้า 131

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 132

¹⁹ วิลาสินี พิพิธกุล, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น, หน้า 297

²⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 297

รายงานข่าวสารในบ้านเมือง วิทยาการสมัยใหม่ และกระตุ้นความคิดในเรื่องเสรีภาพให้แก่คนไทย²¹ หลังจากนั้นกระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์จึงพัดเข้าสู่ราชวงศ์ โดยสถาบันพระมหากษัตริย์เรื่อยมาถึงชั้นขุนนางและเชื้อพระวงศ์จนกระทั่งสามัญชนคนธรรมดา

ในมุมมองที่ว่า ไปหนังสือพิมพ์อาจมีความแตกต่างจากความเป็นหนังสือตรงที่ว่าเนื้อหาและรูปแบบของมันที่ตอบสนองสังคมตามแนวคิดบทบาทหน้าที่นิยม (functionalism) ทำให้หนังสือพิมพ์แตกต่างจากหนังสืออื่นๆ เช่นความเป็นกลาง ความเป็นธรรม ความสมดุล การตรวจสอบรัฐบาล การทำหน้าที่เป็นกระจก/ตะเกียง (ซึ่งเป็นคุณสมบัติของข่าว) หรืออะไรก็ตามที่เราถือว่าเป็น "ปรัชญาวิชาชีพหนังสือพิมพ์" ที่เป็นแก่นคิด/อุดมการณ์ บรรทัดฐาน ฯลฯ สิ่งเหล่านี้ทำให้หนังสือพิมพ์มีลักษณะที่แตกต่างจากหนังสืออื่นๆ

โดยรวบรัด นั่นคือประวัติของ "หนังสือ" ที่สามารถอ่านได้ทั่วไป ความน่าสนใจจากต้นกำเนิดอยู่ที่ว่าหนังสือก็คือแผ่น/ม้วนกระดาษที่มีตัวอักษรซ้อนเรียงกันหลายๆ หน้า บันทึกข้อความ/ข่าวสาร (message) ที่ต้องการสื่อสารจากผู้เขียนไปยังผู้อ่านนั่นเอง หากกล่าวในแง่ทฤษฎีสื่อสารแล้ว หนังสือพิมพ์ไม่ใช่แค่เป็นหนังสือแต่ยังเป็น "สื่อ" ที่สำคัญที่สุดและเป็นสื่อแรกของประวัติศาสตร์การสื่อสารของโลก (first media) อีกด้วย

2.2 หนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์

(newspaper is printed media)

ในความเป็นจริงมีหนังสือมากมายในโลกนี้ที่ต่างก็ถูกพิมพ์ เช่น "นิตยสาร" "หนังสือนวนิยาย" "ปฏิทิน" "หนังสือสวดมนต์" "หนังสือโป๊" "หนังสือโหราศาสตร์" "หนังสือ ฯลฯ" ทั้งหมดนี้ล้วนถูก "ตีพิมพ์" โดยแท่นพิมพ์และแรงงานกายและความคิดของมนุษย์ทั้งสิ้น หากแต่เมื่อพิจารณาในแง่ของการจัดการจัดหมวดหมู่แบ่งประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ที่มีปรากฏอยู่ทั่วไปตามความนิยมแล้วจะแบ่งเป็นประเภทต่างๆ คือ 1. หนังสือพิมพ์ (newspapers) 2. นิตยสารและวารสาร (magazines) 3. หนังสือเล่ม (books) และ 4. สิ่งพิมพ์พิเศษหรือสิ่งพิมพ์เฉพาะอย่างโปสเตอร์ (posters) ป้ายประกาศ (billboards) เอกสารแผ่นพับ (folders) ใบปลิว (leaflets) หนังสือเล่มเล็กหรือจุลสาร (booklets หรือ pamphlets)²²

ในสมัยรัตนโกสินทร์แม้ขณะนั้นจะเพิ่งเริ่มมีหนังสือมากขึ้น แต่ส่วนมากก็เป็นหนังสือราชการและหนังสือธรรมศาสนาซึ่งใช้และเขียนอ่านกันอยู่แต่ภายในวังและในวัด อยู่ในระบบราชการและศาสนา เป็น

²¹ สุกัญญา ตีระวนิช, "การจัดทำหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย", *วารสาร 30 ปี สมาคมนักข่าวกรุงเทพมหานคร*, (กรุงเทพมหานคร, มีนาคม พ.ศ. 2528), : 41

²² พีระ จิตรโสภณ, *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์*, (กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, พ.ศ. 2532), หน้า 182

ที่ๆ ระบบหนังสือถูกควบคุมโดยบุคคลกลุ่มชนชั้นเจ้านายซึ่งเป็นชนชั้นที่มี "ทรัพยากรภาษาเขียน" อยู่ในมือ ขณะที่ชนชั้นไพร่ในสมัยนั้นดูจะมีเพียง "ทรัพยากรภาษาพูด" เท่านั้น ชนชั้นเจ้านายนี้โดยเฉพาะชนชั้นศาสนาอย่างพระเท่านั้นที่มีสิทธิอำนาจในการสอนภาษาเขียน (เราจึงเรียกคนที่บวชในศาสนาว่า "บวชเรียน" กล่าวคือต้องบวชก่อนแล้วจึงได้เรียน แม้กระทั่งช่วงที่เป็นภาค ก็ต้องมีการเรียนภาษาเช่นกันเพราะจำเป็นที่จะต้องท่องคำสวดให้ได้เช่นนั้นก็จะไม่ได้บวช ซึ่งเป็นบันไดขั้นต่อไปในการเรียนภาษา จากหนังสือธรรม) หนังสือในสังคมไทยสมัยก่อนนั้นจึงเป็นหนังสือราช(อำนาจปกครอง) และหนังสือธรรม(ศาสนา) เท่านั้น กล่าวคือเป็นหนังสือที่ถูกผูกติดกับระบบอำนาจ ชนชั้นในระบบสังคม เราจึงกล่าว "ผู้รู้หนังสือ คือผู้มีอำนาจ" ขณะที่ผู้ที่ไม่รู้หนังสือจึงเป็นได้แค่ข้าเท่านั้น จนเวลาล่วงเลยพัฒนาสู่ชนชั้นปัญญาชนและกลายเป็นเครื่องมือสำคัญในการเปลี่ยนแปลงหน้าประวัติศาสตร์ครั้งสำคัญๆ ของสังคมไทย

นอกจากนี้ ในอดีตการเขียนหนังสือเข้าชั้นมาสักเล่มหนึ่งต้องใช้วิธีการ "คัดเขียนลอกเอามา" ตัวต่อตัว ประโยคต่อประโยค หน้าต่อหน้า กว่าจะได้หนึ่งเล่มก็กินเวลาอันแสนยาวนาน เมื่อมีเทคโนโลยีการพิมพ์ขึ้นมาครั้งแรกก็มักเป็นงานพิมพ์จากหมอศาสนา ของคณะมิชชันนารี เนื้อหาส่วนมากจึงเกี่ยวข้องกับคริสต์ศาสนาที่จัดพิมพ์ด้วยแท่นพิมพ์ไม้และหิน เอกสารการพิมพ์แรกคือ "บัญญัติ 10 ประการ" และคำอธิบายพร้อมบทสรรเสริญ 3 บท²³

สำหรับคนไทยในสมัยแรกเริ่มรู้จักหนังสือพิมพ์นั้น เรียกหนังสือพิมพ์ว่า "หนังสือข่าว"²⁴ ซึ่งเป็นการแปลความตรงๆ จากคำว่า "newspaper" จนกระทั่งล่วงเข้ารัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งสนพระทัยในเรื่องการพิมพ์หนังสือเป็นอย่างมาก คำว่า "หนังสือพิมพ์" จึงปรากฏแทนคำว่า "หนังสือข่าว" โดยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นผู้ทรงใช้เป็นพระองค์แรก²⁵

เทคโนโลยีการพิมพ์แรกที่เกิดขึ้นในสังคมไทยยุคนั้นจึงถูกนำมาใช้โดยหมอศาสนาปลัดเลย เป้าประสงค์เพื่อใช้พิมพ์สลากยา ใบปลิว ใบประกาศราชการ และเอกสารอื่นๆ แม้กระทั่งคำสอนคริสต์ศาสนาแต่ทว่าก็ยังไม่เรียกว่า "หนังสือพิมพ์" เพราะเป็นเพียง "กระดาษพิมพ์" เท่านั้น หากได้มีลักษณะหนังสือหรือไม่จนกระทั่งหมอปลัดเลยพิมพ์หนังสือข่าว (newspaper) เล่มแรกขึ้นมาตนเอง

หนังสือพิมพ์คือสื่อสิ่งพิมพ์ ในแง่หนึ่งความหมายมันคือ "สื่อ" ที่ถูกตีพิมพ์เพราะหากพิจารณาตามความหมายของสื่อสิ่งพิมพ์ในแง่มุมต่างๆ แล้ว เราจะเจอลักษณะบางอย่างของสื่อสิ่งพิมพ์ที่อยู่ในหนังสือพิมพ์คือ

²³ กมล ฉายาวัดนะ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์, มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, หน้า 110

²⁴ ประจัน วลัยโก, หลักการเขียนข่าว, พิมพ์ครั้งที่ 3 พ.ศ. 2519 หน้า 275

²⁵ ประยูทธ สิทธิพันธ์, สุวานันดรสี วิวัฒนาการหนังสือพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร: บพิธการพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, พ.ศ.

ตารางที่ 9 ความหมายของ "สื่อสิ่งพิมพ์" ²⁶	
แหล่ง	นิยาม/ความหมาย
1. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ.2535)	"สื่อ" คือ "ทำการติดต่อให้ถึงกัน ชักนำให้รู้จักกัน" "ผู้หรือสิ่งที่ทำการติดต่อให้ถึงกันหรือชักนำให้รู้จักกัน" "พิมพ์" คือ "การใช้เครื่องจักรกดตัวหนังสือหรือภาพ เป็นต้น ให้ติดบนวัตถุ เช่น แผ่นกระดาษ ผ้า" (ไม่มีคำว่าสื่อสิ่งพิมพ์)
2. พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484	"สื่อสิ่งพิมพ์" หมายความว่า สมุด แผ่นกระดาษ หรือวัตถุใดๆ ที่พิมพ์ขึ้น รวมตลอดทั้งบทเพลง แผนที่ แผนภาพ ภาพวาด ภาพระบายสี ใบประกาศ แผ่นเสียง หรือสิ่งอื่นใดที่มีลักษณะเช่นเดียวกัน
3. บรรณารักษศาสตร์	"สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึงวัสดุตีพิมพ์ (printed materials) ได้แก่ สื่อสิ่งพิมพ์ที่รวมเป็นเล่มจากการตีพิมพ์จากเครื่องพิมพ์ เป็นวัสดุเพื่อการอ่าน และการศึกษาค้นคว้าต่างที่ห้องสมุดรวบรวม จัดหา จัดเก็บ เพื่อให้บริการในห้องสมุด เป็นวัสดุที่พิมพ์ด้วยกระดาษ มีรูปลักษณะที่ต่างๆ กัน ได้แก่ หนังสือ (books) วารสาร (journal หรือ periodicals) นิตยสาร (magazines) หนังสือพิมพ์ (newspapers) จุลสาร (pamphlets) และกฤตภาค (clippings)"
4. ความหมายในเชิงการสื่อสาร	"สื่อที่ใช้ติดต่อสื่อสารทำความเข้าใจกันด้วยภาษาเขียน หรือสัญลักษณ์ที่สื่อความหมายได้ โดยใช้วัสดุกระดาษพิมพ์ออกมาพร้อมกันหลายสำเนา เพื่อแจกจ่ายให้กับผู้อ่านได้คราวละมากๆ สื่อสิ่งพิมพ์นั้นอาจมีรูปแบบต่างๆ กัน ไม่ว่าจะเป็น นิตยสาร วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ ใบปลิว แผ่นพับ หนังสือคู่มือ และโปสเตอร์ ฯลฯ สื่อสิ่งพิมพ์บางประเภทอาจใช้ติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคลไม่กี่คน บางประเภทเพื่อติดต่อสื่อสารกันภายในกลุ่ม และบางประเภทเป็นการสื่อสารกับมวลชนสาธารณะ ตัวอย่างเช่น สื่อสิ่งพิมพ์ประเภทหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์เผยแพร่ครั้งละหลายแสนล้านฉบับ จำหน่ายไปทั่วประเทศหรือทั่วโลก"
5. ความหมายในเชิงเทคโนโลยี	"สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึงสื่อสิ่งพิมพ์ที่ผลิตจากระบบการพิมพ์แบบแม่การพิมพ์ต่างๆ เช่น สื่อสิ่งพิมพ์เลตเตอร์เพรส (letter press) สื่อสิ่งพิมพ์ออฟเซต (offset) สื่อสิ่งพิมพ์ซิลค์สกรีน (silk screen) เป็นต้น"
ที่มา : พระ จิรโสภณ, "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ (Introduction to Print Media)" มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2547 หน้า 5-6	

เฉพาะความหมายของคำว่าสื่อสิ่งพิมพ์นั้น มีความแตกต่างกันบ้างในแต่ละบริบท อย่างไรก็ตาม ก็มิจควรร่วมอยู่บ้าง ตรงที่สื่อสิ่งพิมพ์เป็นวัสดุแผ่นบาง มีตัวหนังสือหรือภาพประกอบ พิมพ์ออกมาในปริมาณมากเพื่อใช้สื่อสารข่าวสารแก่ผู้อ่าน อธิบายในแง่นี้เป็นเพียง "เนื้อหา" ของตัวสื่อสิ่งพิมพ์เท่านั้นแต่เมื่อพิจารณา

²⁶ พระ จิรโสภณ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2547), หน้า 5-6

ในมิติ “รูปแบบ” ของการเป็นสื่อสิ่งพิมพ์แล้ว โดยเฉพาะสื่อหนังสือพิมพ์ซึ่งมีลักษณะร่วมที่พอจะเป็นมาตรฐานทั่วไปดังนี้

รูปแบบของสื่อสิ่งพิมพ์ (หนังสือพิมพ์)²⁷

สื่อสิ่งพิมพ์มีรูปแบบต่างๆ กันขึ้นอยู่กับนโยบาย วัตถุประสงค์ และกลุ่มเป้าหมายที่รับสาร โดยทั่วไปอาจพิจารณาจากรูปแบบจากสิ่งต่อไปนี้

1. ขนาดรูปเล่ม หนังสือพิมพ์อาจมีทั้งขนาดแผ่นใหญ่ทั่วไป (broadsheet) เช่นหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มติชน ฯลฯ หรือขนาดแผ่นเล็กที่เรียกว่าขนาดแท็บลอยด์ (tabloid) ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือพิมพ์ในต่างจังหวัด หรือฉบับแทรก โดยมีขนาดประมาณครึ่งหนึ่งของหนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่
2. การจัดหน้าและวางเนื้อหา สื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทต่างมีรูปแบบที่เป็นเอกลักษณ์ที่บ่งบอกถึงประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์นั้นๆ เช่น หนังสือพิมพ์มีการแบ่งหน้าหนังสือพิมพ์เป็นคอลัมน์ต่างๆ การจัดวางเนื้อหาจะไล่เรียงตามคอลัมน์ในแนวตั้งจากบนลงมาล่างและซ้ายไปขวา ซึ่งโดยปกติจะมีสูงสุด 8 คอลัมน์ หรือลดหลั่นลงมา แล้วแต่รูปแบบการจัดหน้าหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับ โดยระหว่างคอลัมน์จะมีช่องว่างเล็กๆ หรือบางครั้งก็ใช้เส้นคั่นระหว่างคอลัมน์ เป็นการแบ่งคอลัมน์ การขายพื้นที่โฆษณาของหนังสือพิมพ์ จะคิดเป็นคอลัมน์นิ้ว ซึ่งหมายถึงความลึกหรือความสูงของคอลัมน์วัดลงมาด้านล่าง 1 นิ้ว คูณด้วยความกว้างของคอลัมน์
3. การเข้าเล่ม สื่อสิ่งพิมพ์แต่ละประเภทจะมีรูปแบบที่เย็บเล่มหรือไม่เย็บเล่มแตกต่างกันไป ส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับความหนาหรือจำนวนหน้าของสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ที่มีจำนวนหน้ามากมักจะเย็บเล่มเพื่อความสะดวกในการเปิดอ่านและเก็บรักษา สำหรับหนังสือพิมพ์นั้นจะไม่มีการเย็บเล่ม แม้บางครั้งจะหนา 30-40 หน้าก็ตาม ทั้งนี้เพราะเหตุผลเพื่อความรวดเร็ว ลดขั้นตอนการผลิต จัดเก็บเล่ม และจัดส่ง แต่เหตุผลที่สำคัญกว่าคือ หนังสือพิมพ์โดยปกติสามารถอ่านได้จบทั้งข่าวหรือข้อเขียนอื่นๆ ภายในหน้านั้นๆ หรือถ้ามีเนื้อหาต้องอ่านต่อก็มักต่ออยู่ในคูเดียวกัน (หน้ากระดาษหนังสือพิมพ์จะพับเป็นคู่ๆ ละ 4 หน้า) ไม่เหมือนกับสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ เช่น นิตยสารหรือหนังสือเล่มที่ต้องอ่านต่อๆ กันไปที่ละหน้า ดังนั้นหนังสือพิมพ์ฉบับเดียวอาจแบ่งกันอ่านได้หลายคน และปัจจุบันหนังสือพิมพ์มีการแบ่งฉบับแยกส่วน (section) ก็แบ่งกันอ่านคนละส่วน เช่น ส่วนกีฬา ส่วนการเมือง ส่วนสารคดี ส่วนข่าวหุ้น ฯลฯ
4. วัสดุการพิมพ์ สื่อสิ่งพิมพ์ส่วนใหญ่มักใช้กระดาษ เพราะมีน้ำหนักเบา ขนส่งง่าย ราคาถูก แต่อาจจะใช้กระดาษแตกต่างกันไปบ้าง เช่นหนังสือพิมพ์ จะใช้กระดาษราคาถูก (กระดาษบรู๊ฟ) เพราะอ่านแล้วส่วนใหญ่ทิ้งเลย หรือเก็บไว้ซึ่งขายเป็นกิโลกรัม

²⁷ เรื่องเดียวกัน, หน้า 8-9

เพราะหนังสือพิมพ์เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ดังนั้นจึงมีข้อเด่นข้อด้อย²⁸ ตามลักษณะทางกายภาพของมัน ดังนี้

ตารางที่ 10 แสดงข้อเด่นข้อด้อยของสื่อสิ่งพิมพ์	
ลักษณะเด่น	ลักษณะด้อย
1. ความคงทนถาวร เพราะบันทึกข่าวสารเนื้อหาต่าง ๆ ลงบนวัสดุที่เป็นกระดาษ และวัสดุอื่นๆ จึงมีลักษณะถาวรตามอายุกระดาษ และตามวัสดุอื่นๆ ที่ใช้บันทึกข่าวสารต่างๆ รวมทั้งความคงทนของหมึกพิมพ์ที่ใช้ซึ่งจะจืดจางไปตามอายุการใช้งาน โดยทั่วไปถือว่าการคงทนถาวรกว่าสื่ออื่นๆ และได้เปรียบในแง่ของการดู อ่านซ้ำหลายครั้งได้ตามต้องการ ไม่ยุ่งยาก และยังใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงได้ด้วย	1. ลักษณะสาร สื่อสิ่งพิมพ์เป็นสื่อนิ่ง ตายตัว ไม่เคลื่อนไหว มีมิติเดียว (รับรู้ทางประสาทตาเท่านั้น) ขาดความน่าสนใจ ไม่ตื่นเต้น ไม่ซาบซึ้ง ประทับใจ หรือเร้าอารมณ์ได้ดีเหมือนสื่อที่มีทั้งภาพเคลื่อนไหว และเสียงที่สมจริง
2. ความสะดวก ในแง่ของการพกพานำติดตัวไปไหนมาไหนได้ น้ำหนักไม่มาก ไม่กินเนื้อที่ และการอ่านสื่อสิ่งพิมพ์ยังมีลักษณะเป็นส่วนตัว และไม่รบกวนบุคคลอื่น	2. ความสามารถหรือระดับความรู้ของผู้รับสาร ผู้ที่จะเปิดรับสื่อสิ่งพิมพ์ได้อย่างเข้าใจต้องมึความสามารถในการอ่านออกเป็นเบื้องต้น ยิ่งความรู้น้อยก็จะมีผลเสียเปรียบในการอ่านมาก ต้องใช้สมาธิ และการมีส่วนร่วมกับสื่อที่นั่นสูงจึงจะอ่านได้เข้าใจ
3. ค่าใช้จ่าย ราคาเฉลี่ยต่อเล่มของสื่อสิ่งพิมพ์นั้นนับว่าค่อนข้างถูก โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ ซึ่งผลิตเป็นจำนวนมากในแต่ละครั้ง ทำให้ต้นทุนต่อเล่มค่อนข้างถูก ประกอบกับหนังสือพิมพ์หรือนิตยสาร มีรายได้จากการขายเนื้อที่โฆษณาเป็นส่วนใหญ่ จึงสามารถขายได้ในราคาที่ "ต่ำกว่า" ต้นทุนที่จัดพิมพ์	3. ความรวดเร็วในการผลิตสาร สื่อสิ่งพิมพ์มีกระบวนการในการผลิตสารด้วยระบบการพิมพ์ที่ค่อนข้างซับซ้อนและต้องใช้เวลา ตั้งแต่การเตรียมต้นฉบับ เรียงพิมพ์ จัดหน้า ถ่ายฟิล์ม ทำแม่พิมพ์ จัดพิมพ์ เก็บเล่ม ขนส่งและจัดจำหน่าย ทำให้ขาดความรวดเร็ว ทันที่ทันใจในการถ่ายทอดข่าวสาร เช่น ผลการแข่งขันกีฬาในตอนกลางคืน แทนที่จะถ่ายทอดสดหรือรายงานทันทีหลังเสร็จการแข่งขันเหมือนวิทยุ โทรทัศน์
4. การบรรจุสาร โดยเฉลี่ยสื่อสิ่งพิมพ์แต่ละเล่มหรือแต่ละฉบับมีปริมาณสารที่บรรจุได้มากกว่าสื่ออื่น ข่าวสารหรือเนื้อหาต่างๆ จะบรรจุรายละเอียด ในแต่ละครั้งได้มากกว่า และลึกกว่า	4. การลงทุนในการรับสาร แม้ว่าสื่อสิ่งพิมพ์จะราคาถูกเมื่อคำนวณต่อเล่ม หรือฉบับ แต่ก็ต้องลงทุนซื้อเป็นประจำ ในขณะที่สื่อวิทยุลงทุนซื้อเครื่องรับแค่นั้นเดียวก็รับได้ตลอด ลงทุนแค่ค่าถ่านแบตเตอรี่ หรือไฟฟ้าเพิ่มเติมเพียงเล็กน้อย เช่นเดียวกันกับสื่อโทรทัศน์ ดูได้โดยตลอดโดยไม่ต้องเสียค่าสมาชิก

²⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 7-9

<p>5. ผลกระทบ สื่อสิ่งพิมพ์โดยทั่วไปจะมีผลกระทบสูง โดยเฉพาะด้านข่าวสาร ความรู้ และความคิดเห็น หนังสือพิมพ์มีอิทธิพลในด้านการสร้างความน่าเชื่อถือ สร้างประสามติและตรวจสอบรัฐบาลได้ค่อนข้างเข้มแข็ง เนื่องจากมีอิสระและถูกควบคุมทั้งโดยตรง และโดยอ้อมน้อยกว่าสื่ออื่นๆ</p>	
<p>ที่มา : พิระ จิระโสดก, "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ (Introduction to Print Media)" มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2547 หน้า 7-9</p>	

การที่หนังสือพิมพ์เป็น "สื่อ-สิ่ง-พิมพ์" นั้นบ่งบอกให้เห็นเห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็น "สื่อ" ที่รอให้เนื้อหาสาระต่างๆ มาใช้พื้นที่ว่างบนหน้ากระดาษนั้นเพื่อสื่อสารความหมายออกไปยังผู้อ่าน นอกจากนี้คำว่า "พิมพ์" ยังบ่งบอกว่าเนื้อหาสาระเรื่องราวหรือตัวสารข้อความ (message) ที่สื่อออกไปนั้นถูกส่งไปด้วยปริมาณมหาศาล เพราะต้องอาศัยการพิมพ์ (printing) ที่เปรียบเสมือนเป็นระบบการคัดลอก (copied) ตัวเอง ไม่ได้หมายความว่าพิมพ์แต่ละครั้งจะแตกต่างกันไปแต่หมายความว่า "พิมพ์ซ้ำเนื้อความสาระนั้น" (same text/message) ออกไปเป็นเท่าทวีคูณ

หากเราถอด/ผ่า/แบ่งคำว่า "สิ่งสิ่งพิมพ์" ออกจะเห็นการประกอบสร้างความหมายดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สื่อสิ่งพิมพ์} &= \text{สื่อ} + \text{สิ่ง} + \text{พิมพ์} \\ &= \text{mediator} + \text{things} + \text{printed} \end{aligned}$$

เมื่อ "สื่อ" คือการทำหน้าที่เป็นตัวส่งสาร ตัวนำสาร ตัวนำเรื่องราวความหมาย หรือวิธีการ/แบบแผนการส่งสาร เทียบได้เป็นรูปแบบ (form) ขณะที่ "สิ่ง" น่าจะหมายถึง "สิ่งต่างๆ" ที่สื่อออกไป ได้แก่ เหตุการณ์ เรื่องราว สถานการณ์ ปรากฏการณ์ ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น อารมณ์ จินตนาการ ความรู้สึก ฯลฯ เทียบได้ กับเนื้อหาสาระ (substance) ขณะที่การพิมพ์นั้นก็เท่ากับการคัดลอก/ทำซ้ำตัวเองในปริมาณมหาศาล (copied) ฉะนั้นแล้วเราจะได้สมการ

$$\begin{aligned} \text{หนังสือพิมพ์} = \text{สื่อสิ่งพิมพ์} &= \text{สื่อ} + \text{สิ่ง} + \text{พิมพ์} \\ &= \text{mediator} + \text{things} + \text{printed} \\ &\quad \parallel \quad \parallel \quad \parallel \\ \text{หนังสือพิมพ์} = \text{สื่อสิ่งพิมพ์} &= (\text{form} + \text{substance}) \times \text{copied} \\ &= (\text{message/text}) \times \text{copied} \end{aligned}$$

การเขียนสมการผลรวมคณิตศาสตร์นี้ช่วยให้มองเห็น “องค์ประกอบ” ของหนังสือพิมพ์ในฐานะการเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ว่าประกอบไปด้วยเนื้อหาสาระและรูปแบบของเนื้อหาสาระนั้นซึ่งประกอบกันเป็นเนื้อหาหรือตัวบทที่ต้องการพิมพ์ออกไปในปริมาณมากยังผู้อ่าน ด้วยวิธีการที่ง่าย ๆ เช่นนี้ การแบ่ง/ผ่าแล้วประกอบขึ้นใหม่ ผู้ศึกษาก็คงยังแปลคำว่าสื่อสิ่งพิมพ์ได้ไม่แตกต่างไปกับนิยามความหมายใดๆ ที่ตกผลึกทางความคิดก่อนหน้านี้นี้ แต่สิ่งที่เราได้จากวิธีการโครงสร้างนิยามและสัญวิทยาที่นี่คือ “การมองเห็นกระบวนการสร้างโครงสร้าง” ของสื่อสิ่งพิมพ์ มองเห็นโครงสร้างในระดับลึกที่มากกว่าระดับผิวซึ่งปรากฏเพียงแค่ว่า หนึ่งในภาษาไทยที่เราคุ้นชินมากพอที่จะไม่ใส่ใจมัน – สื่อสิ่งพิมพ์ก็คือค่านามคำหนึ่งเท่านั้น แต่วิธีการประสมคำนั้น ในแง่ภาษาศาสตร์ก็มีแนวคิดเรื่องการประสมความหมายเช่นกัน และกฎการประสมคำก็ไม่ใช่อะไรอื่นนอกจากนำคำที่มีความหมายต่างๆ มาประสมกันให้เกิดคำใหม่เพื่อสื่อความหมายให้กับความคิดอีกอย่างหนึ่งเท่านั้น

หากพิจารณาหนังสือพิมพ์ด้วยมุมมองโครงสร้างนิยามก็จะมองว่าตัวบทนี้เป็น “ตัวบท” (text) ที่มีรูปแบบและเนื้อหาสาระ (form and substance) ประกอบกันเป็นเนื้อหาหรือข้อความ (content/message) กล่าวไปแล้วว่าแนวคิดโครงสร้างนิยามนั้น “ไม่เน้นศึกษาอะไรก็ตามที่อยู่นอกตัวบท” อย่างสำนักจิตวิทยาหรือปรากฏการณ์นิยม ฉะนั้นแล้วหน่วยที่เราสนใจจริงๆ ก็คือตัวบทหนังสือพิมพ์หนึ่งเล่มที่ประกอบไปด้วยตัวบทย่อยๆ ภายในเล่มนั้นอีกชั้นหนึ่ง

2.3 หนังสือพิมพ์เป็นสัญญาณ

(newspaper is a sign)

คำว่า <หนังสือพิมพ์> นั้นถอดจากภาษาอังกฤษคำว่า “news” หมายถึง “ข่าว” “paper” คือ “กระดาษ” เมื่อแปลรวมกันก็คือ “กระดาษข่าว” หมายถึง “กระดาษสำหรับรายงานข่าว”²⁹ แต่เดิมคนไทยเรียกหนังสือพิมพ์ว่า “หนังสือข่าว” การที่เรียกเช่นนั้นแสดงให้เห็นว่าสิ่งพิมพ์ที่ตีพิมพ์ออกมาในรูปลักษณะนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอหรือบอกข่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือต้องการตีพิมพ์ข่าวเป็นส่วนใหญ่ จึงเรียกว่า “หนังสือข่าว”³⁰

นอกจากนี้ยังสันนิษฐานกันว่าคำว่า “news” นี้มาจากตัวสะกด “n-e-w-s” ซึ่งเป็นพยัญชนะตัวหน้าของคำว่า “north, east, west, south” (ซึ่งก็คือทิศเหนือ, ตะวันออก, ตะวันตกและทิศใต้) และให้คำอธิบายว่าเหตุที่นำพยัญชนะตัวหน้ามาสะกดเป็นคำว่า “news” นั้นก็เนื่องจากรายงานอุบัติเหตุการณ์ต่างๆ มาจากทุก

²⁹ สุภา ศิริมานนท์, องค์กรของหนังสือพิมพ์ เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา การบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ (เอกสารสำเนา หน้า 11)

³⁰ ประชัน วัลลิโก, หลักการเขียนข่าว . (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2516), คำนำ

ทิศทุกทางนั่นเอง³¹ ในอีกแง่ก็สันนิษฐานกันว่าคำว่า "news" นั้นมาจากคำว่า "nova" ตามความหมายดั้งเดิมที่แปลว่า "สิ่งใหม่ๆ" (new things)³² หรืออีกแง่คำว่า "news" ถูกนำมาใช้เป็นครั้งแรกในศตวรรษที่ 15 เพื่อแทนคำศัพท์เก่าที่ใช้ว่า "tidings"³³ (= ข่าวคราว) หากพิจารณาในแง่นี้ก็ถือได้ว่า เฉพาะการประกอบสร้างคำๆ นี้มาก็มีความหมายในตัวมันเองโดยเฉพาะแล้ว และเมื่อพิจารณาเฉพาะ "หน่วยคำ" ซึ่งถือว่าเป็นรูปสัทญะย่อยๆ ที่ประกอบกัน คำว่าหนังสือพิมพ์จึงประกอบด้วย 3 คำ (รูปสัทญะ) ดังนั้นหนังสือพิมพ์จึงต้องเป็นหนังสือเพราะมันมีคำว่า <หนังสือ> และมันต้องพิมพ์ เพราะมันมีคำว่า <พิมพ์> เช่นนั้นแล้ว มันจึงควรแปลได้ว่า "หนังสือที่ถูกตีพิมพ์" หรือ "หนังสือที่พิมพ์"

ผู้ให้กำเนิดคำว่า "หนังสือพิมพ์" น่าจะกำหนดมาจากลักษณะการออกเป็นรายวัน ที่จะต้องพิมพ์กันทุกวัน เลยให้ชื่อว่า "หนังสือพิมพ์" ซึ่งก็พอเค้าเข้าใจว่าเป็นไปได้อยู่แม้ไม่ชัดเจนนัก แต่เมื่อคำนี้ถูกนำออกมาใช้ ก็กลายเป็นว่าชื่อเรียกสิ่งตีพิมพ์ชนิดนี้ที่ติดปากอย่างกว้างขวางและใช้กันมาจนทุกวันนี้³⁴

ถ้าเรียกตามภาษาอังกฤษที่ว่า "newspaper" ก็จะได้ความหมายว่า "กระดาษข่าว" กระดาษข่าวย่อมพัฒนามาจาก "หนังสือ" ที่คนสมัยโบราณใช้จารอักษรเพื่อส่งเป็นสื่อหรือเป็นสารระหว่างมนุษย์ด้วยกัน เมื่อรวมเอาคำว่า "หนังสือ" เข้ากับ "สื่อ" ก็กลายเป็น "หนังสือ" ซึ่งกาลต่อมาจึงเลื่อนเหลือเป็น "หนังสือ" (ข้อสันนิษฐานนี้เป็นของ อาจารย์อนิรุทธิ์ พันธุ์ทิพย์แพทย์)³⁵

ส่วนคำว่า "news" ก็คือข่าวสารต่างๆ ข้อตอนต้นๆ ของหนังสือพิมพ์จึงเป็น "หนังสือข่าว" ตามภาษาอังกฤษ แต่ต่อนั้นมา ได้เอาขั้นตอนการผลิตที่เรียกว่า "พิมพ์" นั้นมาแทนที่คำว่า "ข่าว" ซึ่งก็มีลักษณะถูกต้องไปอีกแบบหนึ่ง และเข้ากับลักษณะสมัยใหม่ของธุรกิจหนังสือพิมพ์ ที่ไม่ได้มีเพียงข่าว แต่มีเนื้อหาสาระอื่นๆ และมีกิจการการโฆษณาด้วย³⁶

การเปลี่ยนคำเรียกจากหนังสือข่าวมาเป็นหนังสือพิมพ์ จึงเท่ากับเป็นการเปลี่ยนวิถีคิด และความเข้าใจของเราที่มีต่อหนังสือพิมพ์ให้เปลี่ยนแปลงไปด้วย

คำว่า "หนังสือข่าว" จึงผันแปรมาเป็น "หนังสือพิมพ์" ฉะนี้ (กระมัง)

หนังสือพิมพ์เป็นวัตถุตัวหนึ่งในหมวดหมู่สิ่งของประเภท "หนังสือ" หรือเรียกได้ว่าเป็นหน่วยสัทญะหน่วยหนึ่งในชุดกระบวนการทัศนหนังสือ ดังรูปด้านล่าง

³¹ สิริทิพย์ ชันสุวรรณ, การหนังสือพิมพ์เบื้องต้น, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ประกายพรึก, 2539), หน้า 7

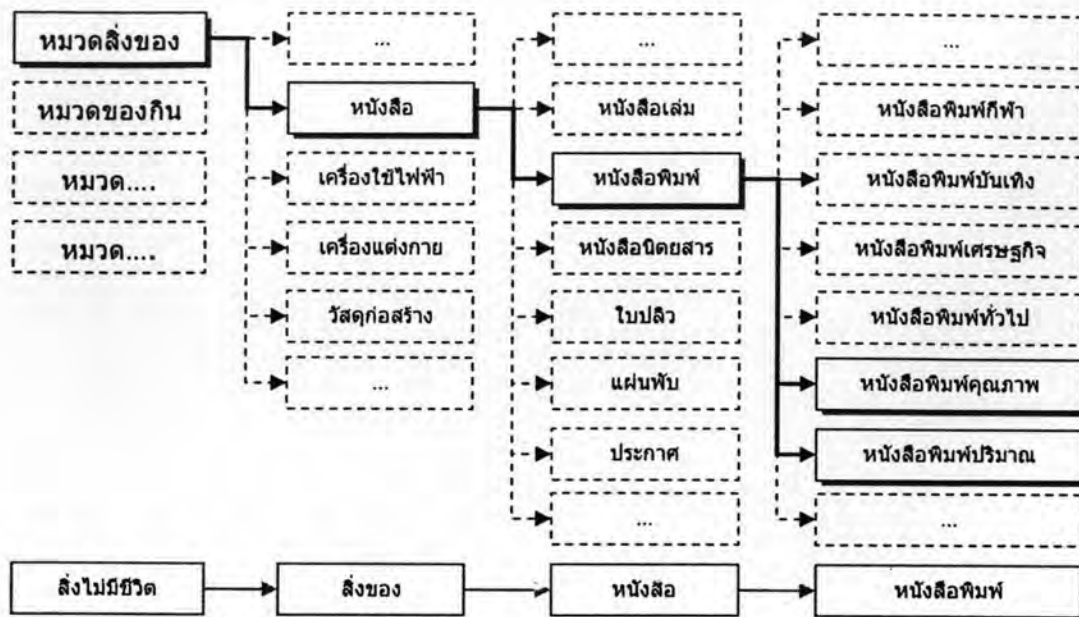
³² เรื่องเดียวกัน, หน้า 7

³³ วิลาสินี พิพิธกุล, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น, หน้า 297

³⁴ ถาวร บุญปวัฒน์, หลักการหนังสือพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักเทคโนโลยีนิเทศศาสตร์สากล, 2535), หน้า 6

³⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6

³⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 6

รูปที่ 33 แสดงการจำแนกประเภทหมวดหมู่สิ่งของ ความสัมพันธ์ระหว่าง "สิ่งอื่น" กับ "หนังสือพิมพ์"

จากรูปที่ รูป 33 แสดงการจำแนกประเภท - หมวดหมู่สิ่งของในระบบความสัมพันธ์ระหว่าง "สิ่งอื่น" กับ "หนังสือพิมพ์" ซึ่งหมายความว่าตัวหนังสือพิมพ์นั้นไม่ได้ "ลอยอยู่โดดๆ" หรือ "ล่องลอยเคื่องคว้าง" ในสมองของเราแต่อย่างใด ในทางตรงข้ามหนังสือพิมพ์ที่มีที่อยู่ในสมอง (หรือความคิดของเรา) อย่างเป็น "ระบบ" แล้วต่างหากและตัว "ระบบ" นี้ก็เป็นส่วนหนึ่งของระบบความคิด ความจำได้ ความแยกแยะได้ในสมองเรา เช่นเดียวกับที่ "สิ่งอื่นๆ" ที่ไม่ใช่หนังสือพิมพ์ และระบบนั้นก็ยังมีลักษณะโครงสร้างแบบขั้นลำดับ เป็น "สิ่งไม่มีชีวิต > สิ่งของ > หนังสือ > หนังสือพิมพ์"

หากพิจารณาแบบความเป็นคู่ตรงกันข้าม (binary opposition) ซึ่งเป็นรูปแบบการเปรียบเทียบที่แสดงความแตกต่างให้เห็นได้ง่ายและชัดเจนที่สุด เนื่องจากโครงสร้างวิธีคิดของมนุษย์ส่วนใหญ่มีกรอบแนวคิดเชิงเปรียบเทียบอยู่ระหว่างคู่ตรงกันข้ามอยู่แล้ว ดังนั้นตรงข้ามกับหนังสือพิมพ์คือ "ไม่ใช่หนังสือพิมพ์" ซึ่งจะเป็นอะไรก็ได้ เช่น หนังสือเล่ม การ์ตูน โปสเตอร์ แผ่นพับ ฯลฯ นอกจากนี้เราสามารถเทียบความหมายอื่นๆ ได้อีกเช่น "อ่านได้กับอ่านไม่ได้" หรือ "ติดไฟได้กับติดไฟไม่ได้"

ตารางที่ 11 แสดงความสัมพันธ์แบบคู่ตรงกันข้ามของ "หนังสือพิมพ์" และ "ไม่ใช่หนังสือพิมพ์"

ความสัมพันธ์เชิง กระบวนการทัศน์		ความสัมพันธ์เชิง กระบวนการทัศน์		ความสัมพันธ์เชิง กระบวนการทัศน์
วัสดุก่อสร้าง	แบบตรง ข้าม (≠)	แผ่นพับ	แบบ เท่ากับ (=)	หนังสือพิมพ์กีฬา
เครื่องใช้ไฟฟ้า		หนังสือเล่ม		หนังสือพิมพ์บันเทิง
ไม่ใช่หนังสือพิมพ์		หนังสือพิมพ์		หนังสือพิมพ์เศรษฐกิจ
เครื่องแต่งกาย		หนังสือนิตยสาร		หนังสือพิมพ์คุณภาพ
ยารักษาโรค		ใบประกาศ		หนังสือพิมพ์ปริมาณ
สิ่งของ		หนังสือ		หนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์เช่นเดียวกับแผ่นพับ หนังสือเล่ม นิตยสาร ใบประกาศ ตำรา หนังสือข่อย คัมภีร์ไบเบิล ฯลฯ ต่างอยู่ในชุดกระบวนการที่เดียวกันเป็นกระบวนการที่ "ชุดสิ่งพิมพ์" (printing paradigm) หรือชุดกระบวนการที่ "หนังสือ" (books paradigm) ซึ่งชุดกระบวนการที่นี้ก็อยู่ภายใต้ชุดกระบวนการที่อื่นๆ ที่เหนือกว่าอีกคือชุดกระบวนการที่ "การอ่าน" (reading paradigm) และกระบวนการที่ชุดการอ่านนี้ก็เพียงชุดกระบวนการที่หนึ่งในชุดกระบวนการที่ "การสื่อสาร" (communicate paradigm) ซึ่งก็อยู่ในกระบวนการที่ภาษาอีกทีหนึ่ง (ณ จุดนี้ ผู้ศึกษาไม่ทราบว่าจะไปไหนกว่าขั้นกระบวนการที่ภาษาคืออะไร – meta-language)

นักหนังสือพิมพ์มีความพยายามให้คำนิยามของ "หนังสือพิมพ์" หลากหลายมากมาย แต่คำนิยามเหล่านั้นไม่แตกต่างกันในคุณลักษณะที่ชัดเจน คือความเป็น "สื่อข่าวสาร" กล่าวได้ว่า "หนังสือพิมพ์คือแหล่งรวบรวมข่าวสาร ความบันเทิงซึ่งลงตีพิมพ์บนกระดาษราคาถูก อาจพิมพ์เผยแพร่เป็นรายวัน รายสัปดาห์ หรือรายเดือน หนังสือพิมพ์จะล้าสมัยทันทีที่ฉบับใหม่ปรากฏแทนที่" ³⁷ ดังคำกล่าวที่ว่า

"ไม่มีอะไรที่จะล้าสมัยเท่ากับหนังสือพิมพ์ฉบับเมื่อวานนี้อีกแล้ว"³⁸

ประโยคดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าลักษณะสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์แตกต่างจากสื่ออื่นๆ ก็คือ "มิติทางเวลา" ของหนังสือพิมพ์ที่จะต้อง "ตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ"

ลองพิจารณาคำนิยาม/ความหมายสัญลักษณ์ (signified) ของคำว่า "หนังสือพิมพ์" อื่นๆ ที่น่าสนใจดังนี้

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน คำว่า หนังสือพิมพ์ > ความหมายตาม ฉบับปี พ.ศ. 2542 คือ "สิ่งที่พิมพ์ข่าวและความเห็นเป็นต้นเสนอประชาชน ตามปกติออกเป็นรายวันหรือ สิ่งพิมพ์ซึ่งมีชื่อจำหน่ายเช่นเดียวกัน และออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่อยไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม"

Carter V. Good ³⁹ ให้ความหมายของหนังสือพิมพ์ว่า คือ

"สิ่งตีพิมพ์ที่ออกอากาศตามระยะเวลาที่กำหนด ติดต่อกันไปเป็นลำดับ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่จำนวนหลายแผ่น พับได้ จุดมุ่งหมายเพื่อเสนอข่าวสารและสิ่งที่น่าสนใจทั่วไป ตามปกติกำหนดออกเป็นรายสัปดาห์ แต่ถ้าเพื่อการศึกษาอาจจะออกเป็นรายบักษ์หรือรายเดือนก็ได้"

Julian Adams ⁴⁰ กล่าวถึงความหมายของหนังสือพิมพ์เป็นอีกลักษณะหนึ่งว่า

³⁷ มาลี บุญศิริพันธ์ และ พงษ์ศักดิ์ พยัณวิเชียร, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ (ฉบับปรับปรุง) หน่วยที่ 8-15. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พิมพ์ครั้งที่ 1, 2546), หน้า 130

³⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 130

³⁹ Carter V Good, *Dictionary of Education* (London: McGraw-Hill, 1956), p.637 (อ้างจากสุภาพพันธ์ บุญสะอาด)

“หนังสือพิมพ์รายวัน (Daily Newspaper) คือหนังสือพิมพ์ที่ออกจำหน่ายสม่ำเสมอเป็นประจำทุกวัน มักจะพิมพ์ในเมืองหลวงหรือเมืองใหญ่ๆ ลงข่าวทุกชนิด เช่นข่าวภายในประเทศ ข่าวธุรกิจการค้า ข่าวกีฬา ข่าวสังคม และ ข่าวบันเทิง เป็นต้น ข่าวที่นำลงเป็นข่าวสด ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันนั้น หรืออย่างช้าไม่เกิน 2-3 วัน”

Duane Bradley⁴¹ นิยามว่า หนังสือพิมพ์คือชุดของข้อมูลและความบันเทิง (collection of information and entertainment) ที่พิมพ์ลงบนกระดาษราคาถูก มันอาจจะพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ ทุกสองสัปดาห์ หรือทุกเดือนก็ได้ และหนังสือพิมพ์ที่พิมพ์ออกมาแล้วจะเก่าไปทันทีเมื่อฉบับใหม่พิมพ์ขึ้นมาในภายหลัง

พระราชบัญญัติการพิมพ์ พ.ศ. 2484 ระบุว่า หนังสือพิมพ์หมายความว่า “สิ่งพิมพ์ที่มีจำหน่ายเดียวกัน และออกหรือเจตนาจะออกตามลำดับเรื่องไป มีกำหนดระยะเวลาหรือไม่ก็ตาม มีข้อความต่อเนื่องกันหรือไม่ก็ตาม โดยทั่วไปหนังสือพิมพ์จะมีระยะเวลาที่ออกในช่วงเวลาสั้นๆ เป็นรายวันหรือรายปักษ์ เป็นต้น ลักษณะเด่นและเฉพาะของหนังสือพิมพ์จะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เย็บเล่ม เหมือนหนังสือหรือนิตยสารทั่วไป”

ชาย อุบลเดชประชารักษ์⁴² ให้นิยามว่า “หนังสือพิมพ์หมายถึงสิ่งพิมพ์ที่รวบรวมและบรรจุไว้ด้วยข่าว, บทวิจารณ์, ภาพข่าว, ภาพล้อ, สารคดี, อันรวมทั้งสารคดีที่เป็นวิชาการและเชิงข่าว”

สุภา ศิริมานนท์⁴³ กล่าวว่าคำว่า หนังสือพิมพ์ (newspaper) มาจากคำว่า “news” หมายถึง ข่าว และคำว่า “papers” หมายถึงกระดาษ รวมกันจึงกลายเป็นคำใหม่คือ “กระดาษข่าว” หรือ “กระดาษสำหรับรายงานข่าว”

สุกัญญา ตีระวนิช⁴⁴ นิยามถึงหนังสือพิมพ์ว่า คือ

“หนังสือบอกข่าว หมายถึงตั้งแต่หนังสือข่าวฉบับย่อยๆ ทำด้วยฝีมือของคนเพียง 2-3 คน ไปถึงหนังสือพิมพ์ระดับชาติที่ออกในเมืองใหญ่ๆ มีคนงานเป็นร้อยเป็นพันคน หนังสือพิมพ์อาจจะออกเป็นรายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือน ก็ได้ หนังสือพิมพ์ประกอบขึ้นด้วยตัวพิมพ์ หมึกพิมพ์ และกระดาษพิมพ์ มีหน้าที่หลักคือ”

1. แฉลงข่าวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น ในประเทศ หรือในโลก

⁴⁰ Julian Adams, *Press Time* (2nd Ed.; New York: Prentice Hall, 1959), p. 29 (อ้างจากสุภาพันธุ์ บุญสะอาด)

⁴¹ Duane Bradley, *The newspaper: its place in a democracy*, D. Van Nostrand Company, 1965, p.11

⁴² ชาย อุบลเดชประชารักษ์, *การหนังสือพิมพ์*. (The Fourth Estate of the realm)” หน้า 23

⁴³ มาลี บุญศิริพันธ์ และ พงษ์ศักดิ์ พยัคฆ์เขียว, *เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ (ฉบับปรับปรุง) หน่วยที่ 8-15 พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2546*, หน้า 130

⁴⁴ สุกัญญา ตีระวนิช, *ประวัติศาสตร์หนังสือพิมพ์ในประเทศไทยภายใต้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (พ.ศ. 2325-2475)*, สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2520), หน้า 10

2. ชี้นำแก่ผู้อ่าน หรือสาธารณชนในเรื่องอันน่าสนใจ หรือมีผลกระทบต่อส่วนรวม วิชาทฤษฎีวิจารณ์ข้อเขียนหรือเหตุการณ์ต่างๆ ในบทความลึกลับพิเศษ เช่นในหน้าบรรณาธิการเพื่อนำเหตุการณ์ที่สำคัญมาสู่ความสนใจของประชาชน
3. ให้บริการสาธารณะต่างๆ

วิวัฒน์ ใจเที่ยง กล่าวว่า “หนังสือพิมพ์” คือสิ่งพิมพ์ที่เป็นหน้ากระดาษขนาดใหญ่ พับได้ ไม่เย็บเล่ม ออกเป็นประจำทุกวัน มีหน้าข่าวสาร บทความ สารคดี กีฬา เศรษฐกิจ บันเทิง ตลอดจนหน้าโฆษณาประชาสัมพันธ์ เป็นต้น⁴⁵

จันทนา ทองประยูร อธิบายว่า หนังสือพิมพ์คือ สิ่งพิมพ์ที่รายงานข้อเท็จจริงและเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน รวมทั้งเนื้อหาสาระอื่นๆ ที่น่าสนใจ ตลอดจนการโฆษณา มีวาระการวางจำหน่ายที่แน่นอน แต่เดิมนิยมจำหน่ายเป็นรายวัน ปัจจุบันหนังสือพิมพ์รายสามวันก็เป็นที่ยอมรับของผู้อ่านมาก การจัดพิมพ์หนังสือพิมพ์จะใช้กระดาษชนิดเดียวกันตลอดเล่ม ตั้งแต่หน้าแรกจนหน้าสุดท้ายโดยไม่มีการเย็บเล่ม⁴⁶

สดศรี เผ่าอินจันทร์ กล่าวว่า หนังสือพิมพ์ คือสิ่งพิมพ์ที่ออกตามระยะเวลาที่กำหนดติดต่อกันไปเป็นลำดับจะเป็นหนังสือพิมพ์รายวัน รายสัปดาห์ รายปักษ์ หรือรายเดือนก็ได้ มีลักษณะเป็นกระดาษขนาดใหญ่ จำนวนหลายแผ่นพับได้ เสนอข่าวสารต่างๆ ทั้งที่เป็นข่าวในประเทศ และต่างประเทศ เช่นข่าวการเมือง ข่าวการศึกษา ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคม ข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬา ข่าวบันเทิง ข่าวต่างจังหวัด โดยที่ข่าวสารเหล่านี้ จะต้องเป็นข่าวที่มีความสด คือ ต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นไม่นาน มีความน่าสนใจ นอกจากเสนอข่าวสารต่างๆ แล้ว หนังสือพิมพ์ยังต้องเสนอ บทความและคอลัมน์ต่างๆ เพื่อเป็นการแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์ที่กำลังเป็นที่สนใจของประชาชนในขณะนั้น⁴⁷

และที่สรุปสั้นๆ อีกแบบคือ ถาวร บุญปวัฒน์ กล่าวว่า ชื่อหนังสือพิมพ์เป็นชื่อที่ผสมระหว่าง “ระบบการผลิต” กับ “ตัวสื่อกลาง” คือหนังสือหรือกระดาษนั่นเอง⁴⁸

มีอีกมากมายที่บอกว่า หนังสือพิมพ์คือ.....ไม่สิ้นสุด

ในความเป็นจริง เราควรมีนियามความหมายกลาง (central meaning) ที่พอจะให้ภาพคร่าวๆ ของความเป็นหนังสือพิมพ์หรือมี “คุณลักษณะทั่วไป” (general characteristics) ที่เป็นข้อกำหนดของความ

⁴⁵ วิวัฒน์ ใจเที่ยง, การอ่านหนังสือพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร: โอเอสพรีนติ้งเฮาส์, 2539), หน้า 1

⁴⁶ จันทนา ทองประยูร, การออกแบบและจัดหน้าสิ่งพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537), หน้า 92

⁴⁷ สดศรี เผ่าอินจันทร์, กระบวนการผลิตหนังสือพิมพ์, (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2526), หน้า 3

⁴⁸ ถาวร บุญปวัฒน์, หลักการหนังสือพิมพ์, (กรุงเทพมหานคร: สำนักเทคโนโลยีนิเทศศาสตร์สากล, 2535), หน้า 6

เป็นหนังสือพิมพ์ ที่เป็นมาตรฐานหรืออะไรบางอย่างที่สามารถขีดตัดสินสิ่งใดว่าใช่หนังสือพิมพ์ สิ่งใดไม่ใช่หนังสือพิมพ์เราอาจเรียกสิ่งนั้นว่า "ลักษณะของหนังสือพิมพ์"

ลักษณะของหนังสือพิมพ์⁴⁹ (ที่ทำให้รู้ว่านี่คือหนังสือพิมพ์)

หนังสือพิมพ์ที่แท้จริงมีลักษณะหรือมีมาตรฐานอะไรเป็นเครื่องกำหนดนั้น เป็นเรื่องที่ค่อนข้างจะสับสนและมีความเห็นที่แตกต่างกันในหมู่นักวิชาการวารสารศาสตร์ ผู้ประกอบวิชาชีพหนังสือพิมพ์ และผู้อ่านหนังสือพิมพ์ทั้งหลาย อย่างไรก็ตาม หนังสือพิมพ์ที่เราเรียกกันติดปากทุกวันนี้ก็มี "มาตรฐานบางประการ" ที่เป็น "ที่ยอมรับกัน" การจะตัดสินชี้ขาดลงไปว่าสื่อสิ่งพิมพ์ใดเป็นหนังสือพิมพ์หรือไม่ เป็นเรื่องที่จะต้องใช้วิจารณญาณในการตัดสิน มากกว่าใช้สูตรสำเร็จใดๆ เป็นตัวชี้ขาด

ออตโต กรอธ (Otto Groth)⁵⁰ ได้วาง "มาตรฐานกำหนดลักษณะ" ของหนังสือพิมพ์ไว้เกือบ 60 ปีที่แล้ว แม้จะค่อนข้างเก่าแก่แต่ก็ยังเป็นที่ยอมรับกันไม่น้อยแม้ในปัจจุบันนี้ โดยมาตรฐานหรือข้อกำหนดความเป็นหนังสือพิมพ์ของกรอธมี 5 ประการดังนี้

- (1) หนังสือพิมพ์จะต้องพิมพ์เป็นรายประจำสม่ำเสมอ และมีช่วงห่างกันไม่น้อยกว่าสัปดาห์ละครั้ง
- (2) หนังสือพิมพ์จะต้องผลิตด้วยเครื่องพิมพ์โดยใช้แทนพิมพ์ที่เกิดขึ้นจากการเรียงพิมพ์ซึ่งถอดเปลี่ยนได้
- (3) หนังสือพิมพ์จะต้องเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่เปิดโอกาสให้ทุกคนซื้ออ่านได้ (ใครมีเงินก็ควรมีสติซื้ออ่านได้เหมือนๆ กัน ไม่ใช่พิมพ์ขึ้นมาสำหรับคนบางกลุ่ม)
- (4) หนังสือพิมพ์จะต้องมีเนื้อหาหลากหลาย และรวมทุกสิ่งที่เป็นเรื่องน่าสนใจสำหรับสาธารณชนทั่วไป
- (5) หนังสือพิมพ์จะต้องดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง ตลอดเวลาในลักษณะองค์กรหนึ่ง

ปีเตอร์ เอ็ม แซนด์แมน (Peter M.Sandman)⁵¹ และคณะ ได้ให้คำนิยามของหนังสือพิมพ์ว่า "เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่ไม่ได้เย็บเล่ม ออกเป็นรายประจำสม่ำเสมอ เสนอข่าวสารในรูปแบบตัวหนังสือ พร้อมด้วยภาพประกอบ"

พีระ จิรโสภณ กล่าวว่า "สื่อสิ่งพิมพ์ หมายถึง สื่อข่าวสารต่างๆ ที่ผลิตขึ้นด้วยกระบวนการพิมพ์ลงบนวัสดุที่เป็นกระดาษหรือวัสดุอื่น ใช้เป็นสื่อหรือช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสาร ความรู้ ความคิด ความ

⁴⁹ พีระ จิรโสภณ, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์, หน้า 60

⁵⁰ เรื่องเดียวกัน, หน้า 60

⁵¹ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61

บันเทิงไปยังผู้รับสารกลุ่มต่างๆ”⁵² และสรุปลักษณะทั่วไป⁵³ หรือ “เกณฑ์มาตรฐาน” เพื่อพิจารณาว่าสิ่งพิมพ์นั้นเป็นหนังสือพิมพ์หรือไม่ โดยพิจารณาในด้านต่างๆ ดังนี้

- (1) ด้านเนื้อหา หนังสือพิมพ์มักจะเน้นเนื้อหาในด้านข่าว หรือรายงานเหตุการณ์และสิ่งที่น่าสนใจประจำวัน เนื้อหาในหน้าหนังสือพิมพ์มีความหลากหลาย มีทั้ง “ข่าวประเภทต่างๆ” บทความที่แสดงความคิดเห็น คอลัมน์ประจำและรวมทั้งโฆษณาและประกาศแจ้งความต่างๆ ด้วย
- (2) ด้านรูปแบบ หนังสือพิมพ์โดยทั่วไปจะมี 2 ขนาด คือ ขนาดแผ่นใหญ่ (broadsheet) กับขนาดเล็ก หรือขนาดแท็บลอยด์ (tabloid) ส่วนจำนวนหน้าหรือความหนานั้น จะแตกต่างกันไป ตั้งแต่ 8 หน้าถึง 24 หน้า แต่ปัจจุบันหนังสือพิมพ์มีโฆษณามากขึ้น จำนวนหน้าอาจมากถึง 30-40 หน้าก็ได้ ขณะที่รูปเล่มของหนังสือพิมพ์จะพับรวมกัน ไม่เย็บเล่ม หน้าแรกของหนังสือพิมพ์มักจะเป็นข่าวเด่นทั่วไป มีพาดหัวข่าวขนาดต่างๆ มีรูปภาพ เนื้อข่าว และที่สำคัญคือจะต้องมีชื่อหนังสือพิมพ์ประจำ บางฉบับอาจจะมีสีประจำหนังสือพิมพ์ของตน เช่น ไทยรัฐ ใช้สีเขียว เดลินิวส์ใช้สีบานเย็น เป็นต้น
- (3) การพิมพ์จำหน่าย หนังสือพิมพ์จะต้องพิมพ์จำหน่ายเผยแพร่สู่สาธารณชน ไม่ใช่พิมพ์เพื่ออ่านกันเองในกลุ่มคนบางคน และที่สำคัญ จะต้องพิมพ์เป็นประจำสม่ำเสมอ เป็นรายประจำ เช่น รายวัน รายสามวัน

หากเราจะเรียกสิ่งนี้เป็น “ลักษณะ” (characteristic) ซึ่งอาจเป็น “ลักษณะทั่วไป” หรือ “ลักษณะเฉพาะ” ของหนังสือพิมพ์ที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะสำคัญ 3 มิติของความเป็นหนังสือพิมพ์ คือ “ด้านเนื้อหา-ด้านรูปแบบ-ด้านการพิมพ์จำหน่าย” ซึ่งให้ภาพระดับโครงสร้างที่ชัดเจนเกี่ยวกับ “โครงสร้างภายใน” (internal structure) ของหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในตัวเล่มของมัน (text) ได้อย่างชัดเจนยิ่ง

หากพิจารณาจากลักษณะของหนังสือพิมพ์จากที่เห็น เราจะพบว่าคุณลักษณะด้านเนื้อหาและด้านรูปแบบเป็นคุณลักษณะอยู่ในหนังสือพิมพ์แต่ละฉบับเหมือนกัน หรือเป็นคุณสมบัติของตัวหนังสือพิมพ์ที่เป็นต้นฉบับ (master copy) จริงๆ ขณะที่ คุณลักษณะด้านการพิมพ์จำหน่ายนั้นเป็นผลจากการพิมพ์หนังสือพิมพ์ในปริมาณมากๆ เพื่อจำหน่ายในราคาต่ำ และเผยแพร่ไปในวงกว้างเพื่อเข้าถึงผู้อ่านให้มากที่สุด หากพิจารณาเฉพาะคุณลักษณะสองอย่างแรกของหนังสือพิมพ์ สิ่งนี้จึงอาจเปรียบได้ว่าเป็นโครงสร้างของหนังสือพิมพ์อย่างแท้จริง กล่าวคือ

โครงสร้าง(ภายใน)ของหนังสือพิมพ์คือ องค์ประกอบด้านเนื้อหา (substance) และ องค์ประกอบด้านรูปแบบ (form)

⁵² เรื่องเดียวกัน, หน้า 2

⁵³ เรื่องเดียวกัน, หน้า 61-2

ลักษณะทางกายภาพของหนังสือพิมพ์ (Physical Characteristics of newspaper)

ลองเล่นเกมคุณสมบัติดูว่า ต่อไปนี้คือคุณสมบัติของสิ่งๆ หนึ่ง อยากถามว่ามันคืออะไร ?

- (1) วัสดุทำด้วยกระดาษเท่านั้น
- (2) มีไว้อ่าน (โดยตรง)
- (3) ขนาดหน้าใหญ่กว่าหนังสือทั่วไป และน่าจะใหญ่กว่าหนังสืออื่นๆ ทั่วไป (หมายถึงขนาด broad sheet)
- (4) หน้ากระดาษเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าทรงสูงเท่านั้น
- (5) มีหลายหน้า เรียงซ้อนกันเป็นเล่ม ไม่เย็บเล่ม แตกต่างกับหนังสืออื่นๆ ที่ต้องเย็บเล่ม (เย็บก็ ผูกเชือก ไสกาว หรือวิธีการอื่นๆ)
- (6) บนหน้ากระดาษมีตัวพิมพ์ ภาพพิมพ์ ลายเส้น
- (7) มีส่วนที่เป็นขาว-ดำ, และส่วนที่เป็นสี
- (8) มักมีเล่มที่แยกออกจากกัน เช่นส่วนกีฬา ส่วนธุรกิจ (หนังสือทั่วไป 1 เล่ม เป็นส่วนเดียวกัน)

“อะไรๆ” ข้างต้น 7 ข้อนี้ พอจะเป็นคำตอบของคำถามที่ว่า อะไรใช่หนังสือพิมพ์ อะไรไม่ใช่หนังสือพิมพ์ได้หรือไม่ หรือมีใครคิดเป็นอย่างอื่นได้ไหม?

และลักษณะทางกายภาพของหนังสือพิมพ์นี้ ก็เป็นตัวกำหนดความเป็นหนังสือพิมพ์ให้แตกต่างจากสิ่งอื่นๆ และหากอธิบายในลักษณะของโครงสร้างนิยามแล้ว ลักษณะทางกายภาพนี้ก็จะเป็นโครงสร้างของหนังสือพิมพ์เช่นกัน เช่นเดียวกับสิ่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่หนังสือพิมพ์ ลักษณะทางกายภาพนี้ เป็นคุณลักษณะแรกหรือคุณสมบัติแรกของสิ่งต่างๆ คล้ายๆ กับแนวคิดสรีระวิทยา ที่พิจารณาลักษณะภายนอก ทางกายภาพของสิ่งมีชีวิต ศึกษาลักษณะความแตกต่าง ทางกายภาพ เช่นคนกับลิง ในทางพันธุกรรมแล้ว มีเพียงความแตกต่างระหว่างโครงสร้างดีเอ็นเอ (รหัสพันธุกรรม) เพียง 0.5 เปอร์เซ็นต์ เท่านั้น ขณะที่ความแตกต่างเพียง 0.5 เปอร์เซ็นต์นี้ กลับส่งผลต่อความแตกต่างทางสรีระอย่างสังเกตเห็นความแตกต่างได้

ลักษณะทางกายภาพ(หรือเกณฑ์การแบ่งแบบเทคโนโลยีสิ่งพิมพ์)ข้างต้น เป็นสิ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์มีความแตกต่างจากหนังสืออื่นๆ ทั้งๆ ที่เป็น หนังสือ “พิมพ์” เหมือนกัน คุณสมบัติข้างต้นนั้นสามารถบอกความแตกต่างทางกายภาพของหนังสือพิมพ์ได้ง่ายๆ แต่เรามักไม่ค่อยนึกถึง สิ่งที่คุณศึกษากำลังพยายามนี้ให้เห็น ไม่ใช่ว่า “ลักษณะทางกายภาพของหนังสือพิมพ์” มีอะไรบ้าง (ซึ่งแน่นอนว่า อาจมีคนที่คิดออกมากไปกว่านี้ เช่น - ไม่เหมาะสำหรับใช้รับประทาน - ซึ่งอาจรับประทานได้ หรือไม่นั้น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง หรือ คุณสมบัติประหลาดๆ ที่ไม่ควรคิดถึงเช่น สัดส่วนระหว่างความสูงต่อความกว้างของหน้ากระดาษเท่ากับ 1.66 หรือ มีจำนวนหน้าเป็นหน้าคู่เท่านั้น) แต่สิ่งที่คุณศึกษาค้นพบและพยายามแสดงผลคือ “ลักษณะความแตกต่าง” ที่ทำให้ตัวหนังสือพิมพ์เป็นหนังสือพิมพ์ง่าย ๆ เช่นนี้คือผลรวมของส่วนย่อยๆ ไม่ใช่ผลรวมของทั้งหมด

หนังสือพิมพ์แตกต่างจากหนังสืออื่นๆ แต่กลับเหมือนกันในความเป็นหนังสือ (ไม่ใช่ของที่ทานได้ ไม่ใช่ของที่เอาไว้สวมใส่ ไม่ใช่ผงซักฟอก ไม่ใช่ยานพาหนะ) หากใช้เกณฑ์ (ซึ่งก็คือระบบความแตกต่าง) แบ่งประเภทสื่อ(หนังสือ) ตามเทคโนโลยีแล้ว หนังสือพิมพ์ก็ถูกจัดอยู่ในสื่อประเภทสิ่งพิมพ์ (print media) ซึ่งตามเกณฑ์การจำแนกสื่อเบื้องต้น หรือในระดับปฐมภูมิ (primary mass media) นั้น สื่อสิ่งพิมพ์ประกอบด้วยสื่อ 3 ประเภทคือ "หนังสือ" (book) "นิตยสาร" (magazine) และหนังสือพิมพ์ (newspaper) โดยมีเงื่อนไขการพิจารณาดังนี้⁵⁴

ตารางที่ 12 แสดงความแตกต่างระหว่างหนังสือ นิตยสาร และหนังสือพิมพ์			
เกณฑ์การวัด	หนังสือ	นิตยสาร	หนังสือพิมพ์
การเย็บเล่ม	ไสกาวหรือเย็บแน่นหนา	ไสกาวหรือเย็บด้วยลวด	ไม่มีการเย็บเล่ม
ความสม่ำเสมอ	ออกฉบับเดียว	อย่างมากราย 3 เดือน	อย่างมากราย 15 วัน
เนื้อหา	มีเนื้อหาเดียว	มีหลากหลายเนื้อหา	มีหลากหลายเนื้อหา
เงื่อนไขเวลา	โดยทั่วไปไม่มี	ไม่ใช่เงื่อนไขหลัก	เป็นเงื่อนไขสำคัญ
วิลาลินี พิพิธกุล "สื่อสารมวลชนเบื้องต้น", พิมพ์ครั้งที่ 4, 2547 หน้า 301			

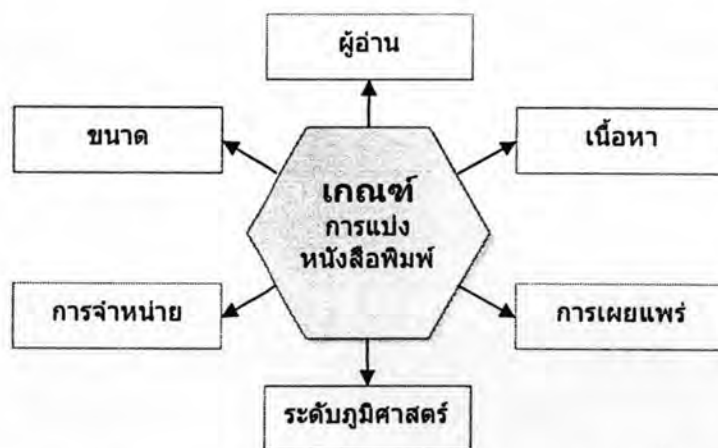
จากตารางเราเห็นว่าคุณสมบัติ 4 ข้อ "การเย็บเล่ม ความสม่ำเสมอ เนื้อหา เงื่อนไขเวลา" เป็นตัวที่สร้างทั้งความเหมือนและความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์และหนังสืออื่นๆ ความเหมือนคือ หนังสือทั้งสามประเภท ต่างก็มีคุณสมบัติให้พิจารณาได้

1. ในแง่ "การเย็บเล่ม" ซึ่งเป็นคุณสมบัติหนึ่งของหนังสือที่ต้องนำกระดาษหลายๆ หน้ามารวมเข้าไว้ด้วยวิธีการใดวิธีหนึ่ง สำหรับหนังสือพิมพ์นั้น ไม่นิยมเข้าเล่มด้วยวิธีการไสกาวเย็บก็ เย็บลวด หรือเย็บโตๆ ทั้งสิ้น เพียงแต่เรียงหน้าซ้อนเข้าคู่กันแล้วพับ เท่านั้นเอง หนังสือพิมพ์ก็คงรูปเล่มอยู่ได้ เหตุผลที่แท้จริงในการเข้าเล่มของหนังสือพิมพ์อยู่ที่ "ต้องการความรวดเร็วในการผลิต" เพราะหนังสือพิมพ์ฉบับวันหนึ่งๆ นั้น มีระยะเวลาการใช้งานจริงๆ สั้นมาก เฉพาะเวลาที่ต้องผลิต พิมพ์-ขนส่ง-จำหน่าย กว่าจะอยู่ในมือผู้อ่านได้ก็เหลือเวลาไม่กี่ชั่วโมงนาที หนังสือพิมพ์จึงไม่ต้องการความพิถีพิถันในการพิมพ์มากนัก เพราะเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่อ่านแล้วทิ้ง ไม่นิยมเก็บรักษากัน
2. ในแง่ "ความสม่ำเสมอ" หนังสือพิมพ์มักตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ ระยะเวลาที่เร็วที่สุดคือ "รายวัน" หรืออาจจะรายสามวัน รายสัปดาห์ หรือรายปักษ์ (15 วัน) แต่หากมากกว่านั้นไม่ถือว่าเป็นหนังสือพิมพ์ เพราะทั้งช่วงระยะเวลาห่างเกินไป อย่างไรก็ตาม เมื่อนึกถึงหนังสือพิมพ์เรามากนึกถึงหนังสือพิมพ์ประจำวันมากกว่า

⁵⁴ วิลาลินี พิพิธกุล, สื่อสารมวลชนเบื้องต้น, หน้า 301

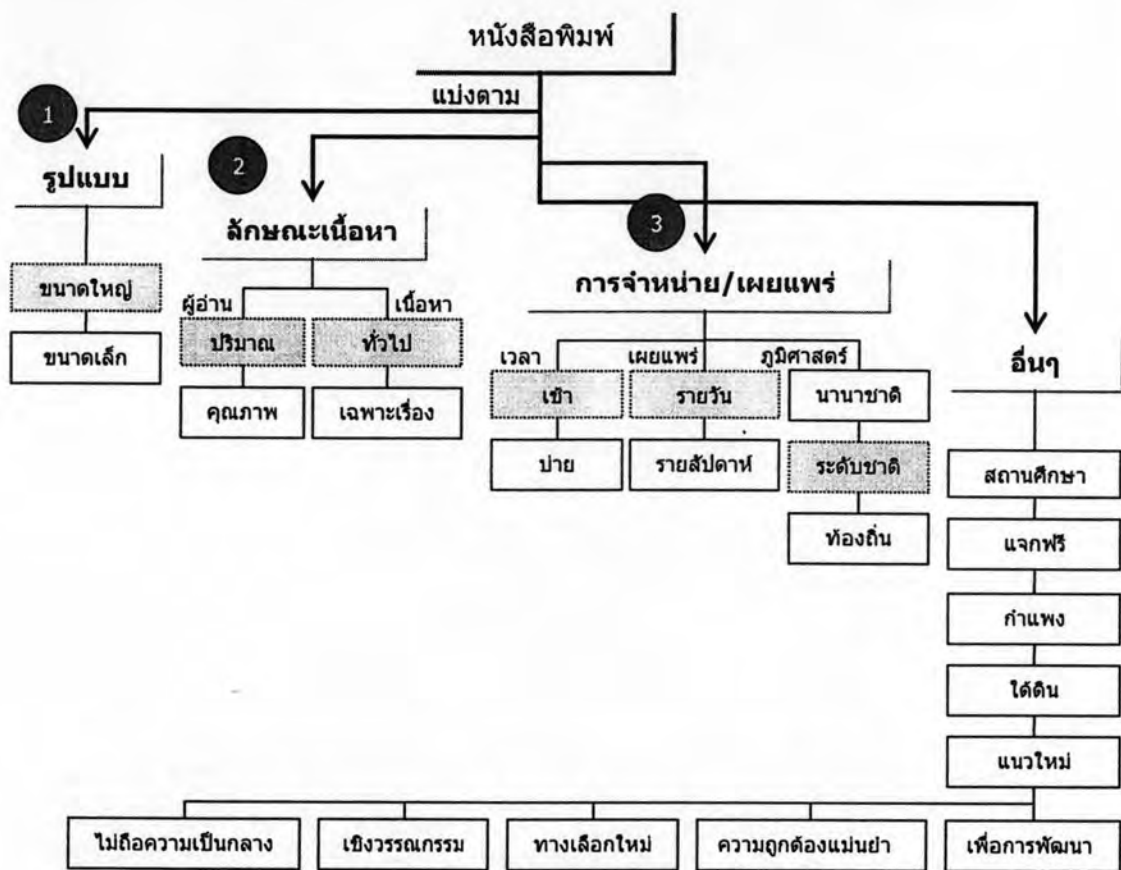
3. ในแง่ "เนื้อหา" หนังสือพิมพ์มีความคล้ายคลึงกับนิตยสารเพราะสามารถมีเนื้อหาที่หลากหลายได้ ขณะที่หนังสือกลับมีเนื้อหาเพียงด้านเดียว เรื่องใดเรื่องหนึ่งตลอดทั้งเล่ม
4. ในแง่ "เงื่อนไขเวลา" หนังสือพิมพ์ต้องมีระยะเวลาที่กำหนดออกแน่นอน โดยมากมักพิมพ์ออกทุกวัน รายสามวัน หรือรายสัปดาห์ แต่ไม่เกินรายปักษ์

ในแง่โครงสร้างนิยม-เมื่อหนังสือพิมพ์มีความแตกต่างจากสิ่งอื่นๆ เช่นเดียวกับคำแต่ละคำในภาษาที่อยู่ภายใต้โครงสร้างไวยากรณ์ของประเภทคำ เช่นคำว่า "กิน" ก็อยู่ในกระบวนทัศน์เดียวกันกับคำว่า "รับประทาน" "แตก" "ยึด" "จับ" ซึ่งหมายถึงการนำอาหารเข้าทางร่างกายและอยู่ในกระบวนทัศน์ชุด "การบริโภคทางปาก" เช่นเดียวกันกับชุดกระบวนทัศน์ของหนังสือ ก็มีหนังสือหลายๆ เช่นหนังสือเรียน นิตยสาร คัมภีร์ หนังสือการ์ตูน และหนังสือพิมพ์ ฯลฯ ต่างก็อยู่ในชุดกระบวนทัศน์หนังสือ หากเราจะพิจารณา "หน่วยย่อยๆ" ในชุดกระบวนทัศน์หนังสือพิมพ์ก็จะพบว่าสามารถแบ่งหนังสือพิมพ์ออกได้หลายประเภทมีโดยใช้เกณฑ์ต่างๆ กัน เช่น ประเภทเนื้อหา ลักษณะภูมิศาสตร์ ขนาดรูปเล่ม ระยะเวลาการพิมพ์ จำนวนหน้า ภาษา เป็นต้น เช่นหากแบ่งตามเกณฑ์ประเภทเนื้อหาก็อาจมี 3 หน่วยย่อยคือ "หนังสือพิมพ์คุณภาพ-ปริมาณ-ถึงคุณภาพถึงปริมาณ" หรือหากแบ่งตามระยะเวลา ก็อาจได้หน่วยย่อยคือ "หนังสือพิมพ์รายวัน-ราย 3 วัน-รายสัปดาห์-รายปักษ์" ก็ได้ หรือหากแบ่งตามพื้นที่ ก็ได้หน่วยย่อยๆ คือ "หนังสือพิมพ์ส่วนกลาง-ส่วนภูมิภาค-เฉพาะองค์กร" ได้เช่นกัน เช่นนี้จึงเห็นว่าภายใต้กระบวนทัศน์ชุดหนึ่งๆ นี้ ก็มีระบบย่อยๆ ซ้อนกันอยู่และเกี่ยวเนื่องเชื่อมโยงกัน แต่โดยมากและมักใช้ 3 เกณฑ์ในการพิจารณาแบ่งประเภทหนังสือพิมพ์คือ รูปแบบ ลักษณะเนื้อหา และการจำหน่าย โดยหนังสือพิมพ์เล่มหนึ่งๆ นั้นก็มี "ค่า" คุณสมบัติใดค่าหนึ่งได้ไม่ว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการแบ่งดังรูป

รูปที่ 34 แสดงเกณฑ์ต่างๆ ในการจัดแบ่งประเภทหนังสือพิมพ์

จากรูปที่ 34 แสดงเกณฑ์ต่างๆ ในการจัดแบ่งประเภทหนังสือพิมพ์ สมมติว่าผู้อ่านลงหยิบหนังสือพิมพ์ข้างๆ ตัวท่านมาสักเล่มหนึ่งก็จะเห็นว่าท่านสามารถบอกได้ว่า (หากมีความรู้เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์) หนังสือพิมพ์ฉบับนั้นเป็นรูปแบบขนาดเท่าใด กลุ่มเป้าหมายผู้อ่านเป็นเช่นไร ลักษณะเนื้อหาเน้นข่าวหนักหรือข่าวเบาอย่างไร จำหน่ายในระดับทั้งประเทศ เฉพาะภูมิภาคหรือเฉพาะจังหวัด ชื่อได้ในตอนเช้าหรือตอนบ่าย เป็นภาษาไทยหรือภาษาอังกฤษ เป็นต้น การที่เราสามารถบอกค่าต่างๆ ของหนังสือพิมพ์เพียงฉบับเดียวในมือได้มากมายมิตินี้ เกิดจากการที่เรามีเกณฑ์ต่างๆ ที่ใช้ในการจัดระเบียบแบ่งประเภทหนังสือพิมพ์ออกเป็นลักษณะต่างๆ

รูปที่ 35 แสดง "โครงสร้าง" การจัดแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์

ที่มา: พีระ จิรโสภณ, "ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์", มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2546

รูปที่ 35 แสดง "โครงสร้าง" การจัดแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ ที่ใช้ 3 เกณฑ์หลักๆ คือ รูปแบบ ลักษณะเนื้อหา และการพิมพ์จำหน่าย (ส่วนเกณฑ์อื่นๆ นั้นเกิดขึ้นในภายหลัง)

เมื่อเรานำหนังสือพิมพ์ที่ศึกษาทั้ง 3 ฉบับ (ไทยรัฐ-มติชน-บางกอกโพสต์) มาวางลงใน "โครงสร้างการจัดแบ่งประเภทหนังสือพิมพ์" (จำแนกให้เห็นเฉพาะรูปแบบ ลักษณะเนื้อหา และการจำหน่ายเผยแพร่เท่านั้น) สามารถมองเห็นคุณลักษณะบางอย่างของหนังสือพิมพ์แต่ละเกณฑ์การแบ่ง ดังนี้

ตารางที่ 13 แสดงคุณลักษณะเชิงโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมติชนและบางกอกโพสต์								
หนังสือพิมพ์	ประเภท	1.		3.			อื่นๆ	
		รูปแบบ	ลักษณะเนื้อหา	การจำหน่าย เผยแพร่				
ไทยรัฐ		ใหญ่	ปริมาณ	ทั่วไป	เช้า	รายวัน	ระดับชาติ	ไทย
มติชน		ใหญ่	คุณภาพ	ทั่วไป	เช้า	รายวัน	ระดับชาติ	ไทย
บางกอกโพสต์		ใหญ่	คุณภาพ	ทั่วไป	เช้า	รายวัน	ระดับชาติ	อังกฤษ

จากตารางที่ 13 แสดงถึง “คุณลักษณะเชิงโครงสร้าง” ของหนังสือพิมพ์ทั้ง 3 ฉบับ ตามที่เลือกมาศึกษา ผู้ศึกษาได้เลือกหนังสือพิมพ์โดยเน้น “หนังสือพิมพ์ขนาดใหญ่-หนังสือพิมพ์เนื้อหาทั่วไป-หนังสือพิมพ์เช้า-จำหน่ายรายวัน-ในระดับชาติ” แต่คุณลักษณะที่แตกต่างกันคือลักษณะเนื้อหา เฉพาะหนังสือพิมพ์ไทยรัฐเท่านั้นที่เป็นหนังสือพิมพ์ปริมาณ (หรือประชานิยม-popular newspapers) และขณะที่หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์เท่านั้น ที่เป็นหนังสือพิมพ์ภาษาอังกฤษ แท้จริงแล้วเหตุผลของการเลือกหนังสือพิมพ์เพื่อมาศึกษานี้ไม่ใช่เพราะถูกจำกัดด้วยขอบเขตของการศึกษาที่ไม่สามารถนำหนังสือพิมพ์ทั้งหมดใน “ตลาดหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย” มาศึกษาได้ แต่เป็นเพราะว่าการค้นหาโครงสร้างทั่วไปของหนังสือพิมพ์นั้นมีอยู่ในหนังสือพิมพ์ทุกเล่ม ไม่ว่าจะหยิบหนังสือพิมพ์เล่มใดฉบับใดมาศึกษาก็สามารถค้นพบโครงสร้างเดียวกันนี้ได้

ตารางที่ 14 สรุปคุณลักษณะประเภทของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมติชนและบางกอกโพสต์								
หนังสือพิมพ์	ประเภท	รูปแบบ	ลักษณะเนื้อหา		การจำหน่าย เผยแพร่			อื่นๆ
			คุณลักษณะ		เช้า	รายวัน	ระดับชาติ	
ไทยรัฐ	ใหญ่-ปริมาณ-ไทย	ใหญ่	ปริมาณ	ทั่วไป	เช้า	รายวัน	ระดับชาติ	ไทย
มติชน	ใหญ่-คุณภาพ-ไทย		คุณภาพ					ไทย
บางกอกโพสต์	ใหญ่-คุณภาพ-อังกฤษ		คุณภาพ					อังกฤษ

ตารางที่ 14 สรุปคุณลักษณะประเภทของหนังสือพิมพ์ไทยรัฐมติชนและบางกอกโพสต์ซึ่งต่างก็มีทั้ง “ลักษณะร่วม” ที่เหมือนกันคือ รูปแบบ (ขนาดใหญ่-broadsheet), ประเภทเนื้อหาทั่วไป (general issues) จำหน่ายในตอนเช้า (morning newspapers), จำหน่าย/ตีพิมพ์รายวัน (daily), เผยแพร่ในระดับชาติ (national) และมี “ลักษณะต่าง” คือประเภทเนื้อหาคือ “คุณภาพ-ปริมาณ” (quality-quantity) และ ภาษาไทย-ภาษาอังกฤษ (thai-english newspapers) ลักษณะร่วมและต่างนี้เป็น “คุณลักษณะเชิงโครงสร้างของการจัดแบ่งประเภท” (structure of characteristics) ที่เป็นโครงสร้างระดับใหญ่ (หรือหยาบ) มีกฎเกณฑ์ควบคุมความเป็นไปได้ของหนังสือพิมพ์ที่มีอยู่ในปัจจุบัน ทำให้หนังสือพิมพ์ทุกฉบับต้องมีทั้ง “คุณลักษณะร่วมและคุณสมบัติต่าง” ที่ครอบงำเหนืออัตลักษณ์ของหนังสือพิมพ์แต่ละเล่มแต่ละหัวฉบับ

เราควรเข้าใจว่า หนังสือพิมพ์ที่เลือกมาศึกษานั้น ต่างเป็นเพียง “ตัวแทน-representative” ของคุณลักษณะร่วมในชุดกระบวนทัศน์นั้น ๆ กล่าวคือ

หนังสือพิมพ์ไทยรัฐ เป็นตัวแทนของ หนังสือพิมพ์ประเภท "ขนาดใหญ่-เน้นปริมาณ-ภาษาไทย"
 หนังสือพิมพ์มติชน เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์ประเภท "ขนาดใหญ่-เน้นคุณภาพ-ภาษาไทย"
 หนังสือพิมพ์บางกอกโพสต์ เป็นตัวแทนของหนังสือพิมพ์ประเภท "ขนาดใหญ่-เน้นคุณภาพ-
 ภาษาอังกฤษ"

ทั้งที่จริงแล้ว ในแวดวงหนังสือพิมพ์ไทย ก็มีหนังสือพิมพ์หัวอื่นๆ ที่ต่างก็อยู่ในกลุ่มตัวแทนเดียวกับ
 หนังสือพิมพ์นั้นๆ อีก คือ

หนังสือพิมพ์ "ข่าวสด-เดลินิวส์-คมชัดลึก ฯลฯ" ก็อยู่ในหมวดหมู่เดียวกับหนังสือพิมพ์ ไทยรัฐ

หนังสือพิมพ์ "ไทยโพสต์-แนวหน้า-สยามรัฐ ฯลฯ" ก็อยู่ในหมวดหมู่เดียวกับหนังสือพิมพ์ มติชน

หนังสือพิมพ์ "The Nation" ก็อยู่ในหมวดหมู่เดียวกับหนังสือพิมพ์ บางกอกโพสต์

เมื่ออยู่ในหมวดหมู่เดียวกันก็เท่าอยู่ในชุดกระบวนทัศน์เดียวกัน แต่การอยู่กระบวนทัศน์
 เดียวกันไม่ได้หมายความว่าหนังสือพิมพ์นั้นเหมือนกัน

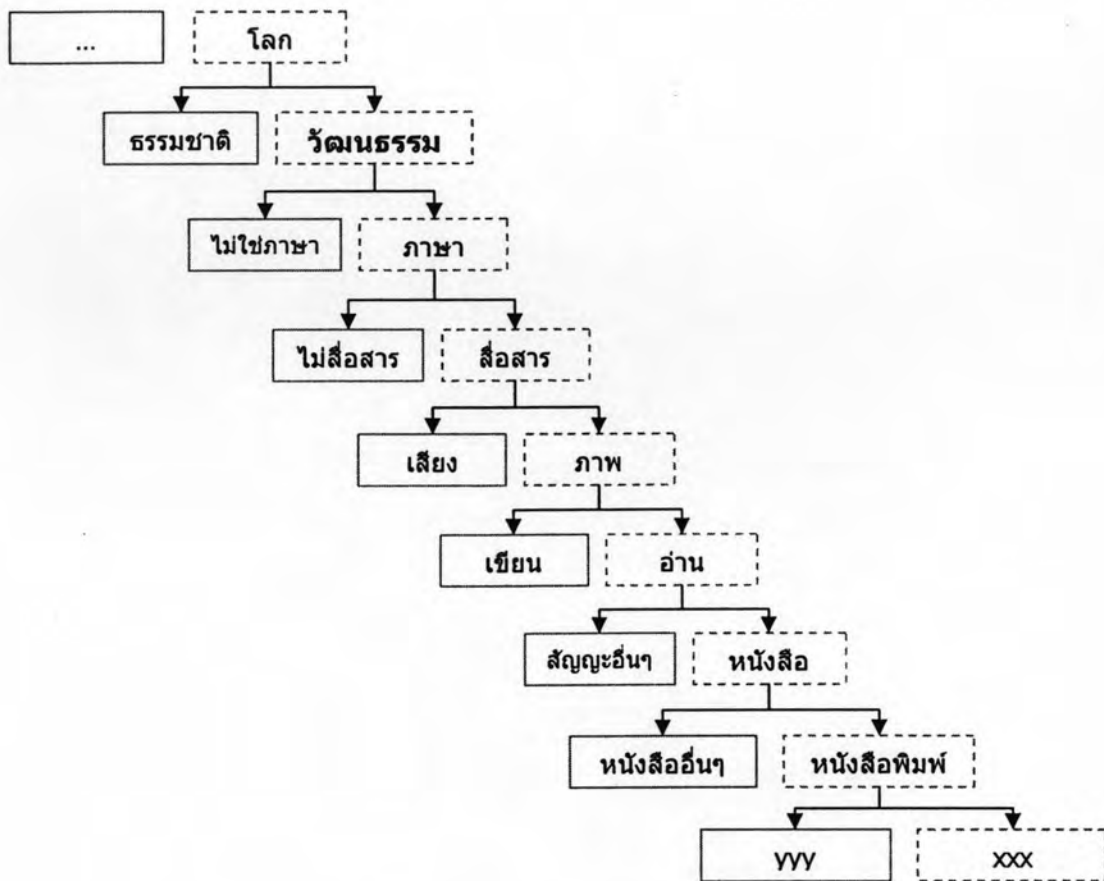
ตัวอย่างเช่น สมมติว่าหนังสือพิมพ์ 2 ฉบับจะมีคุณลักษณะเชิงโครงสร้างการจัดแบ่งประเภทที่
 เหมือนกันทุกค่าทุกเกณฑ์ แต่ก็ได้หมายความว่าหนังสือพิมพ์ทั้งสองฉบับนั้นคือฉบับเดียวกัน เพราะ
 ความเหมือนกันนั้นเป็นเพียงความเหมือนในคุณลักษณะเชิงโครงสร้างการจัดแบ่งประเภทเท่านั้น ซึ่งเป็น
 เพียง "โครงสร้างระดับผิว" (surface structure) ยกตัวอย่างเช่น

หนังสือพิมพ์ ก. มีคุณสมบัติเป็น a1, b2, c3, d4, e5, f6

หนังสือพิมพ์ ข. มีคุณสมบัติเป็น a1, b2, c3, d4, e5, f6

หนังสือพิมพ์ ก. มีค่าคุณลักษณะเชิงโครงสร้างเหมือนกันทุกค่าในทุกเกณฑ์กับหนังสือพิมพ์ ข. แต่
 หนังสือพิมพ์ ก. ก็ไม่ใช่หนังสือพิมพ์ ข. เพราะมีคุณลักษณะอื่นๆ ที่แสดงความแตกต่างระหว่างหนังสือพิมพ์
 ก. และ ข. ได้อีกเช่น สีลาการจัดหน้า การเขียนข่าว การใช้ภาษา การคัดเลือกเนื้อหา การวางรูปหน้า
 คัดเลือกภาพถ่าย การใช้ตัวพิมพ์ ตลอดจนค่านิยม อุดมการณ์ นโยบายและเป้าหมายของหนังสือพิมพ์
 ฯลฯ ที่แตกต่างกัน ฉะนั้นเราจึงทำได้แค่เพียงสรุปว่าหนังสือพิมพ์ ก. และหนังสือพิมพ์ ข. มีคุณลักษณะการ
 จัดแบ่งประเภทที่เหมือนกัน (โครงสร้างผิวเหมือนกัน) เท่านั้น

คำอธิบายเรื่องความสัมพันธ์เชิงกระบวนทัศน์นี้มีประโยชน์มากในการจำแนกแยกแยะว่าสิ่งใดอยู่
 ในพวก สิ่งใดไม่ใช่ (include/exclude) ซึ่งมนุษย์มักใช้เพื่อจัดคัดแยกสิ่งต่างๆ ออกเป็นระบบต่างๆ ไม่ว่าจะ
 สิ่งๆ ใด ต่างก็ถูกแยกโดยระบบกระบวนทัศน์ทั้งสิ้น หากจะแยกสิ่งต่างๆ ในโลกนี้อย่างหยาบที่สุดแล้วก็มี 2
 ชุดกระบวนทัศน์ที่แยกออกจากกันคือ "ธรรมชาติ" (natural) และ "วัฒนธรรม" (culture) และหนังสือพิมพ์ก็
 อยู่ในชุดกระบวนทัศน์วัฒนธรรม (cultural paradigm)

รูปที่ 36 แสดงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างแบบลำดับชุดกระบวนทัศน์ของหนังสือพิมพ์

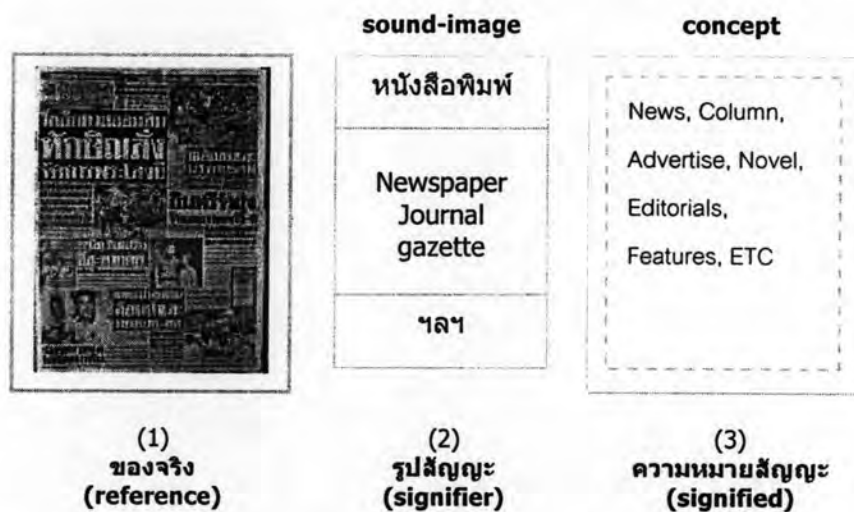
เช่นนี้ เราจึงเห็นลำดับชั้นของโครงสร้าง (hierarchy) ของหนังสือพิมพ์ในลักษณะคู่ตรงข้ามที่ลดหลั่นแบบ "โลก-วัฒนธรรม-ภาษา-สื่อสาร-ภาพ-อ่าน-หนังสือ-หนังสือพิมพ์....xxx" ดังรูปข้างต้น

ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ของความหมาย (หรือสิ่งต่างๆ) ที่มีลักษณะความสัมพันธ์ที่ต่างระดับกัน ในแง่ภาษาศาสตร์ เราเรียกว่าเป็น "ความสัมพันธ์แบบลดหลั่น" (superordination) เช่น คำว่าหนังสือพิมพ์นั้นเราสามารถที่จะบอกต่อไปได้ว่ามีหนังสือพิมพ์อะไรได้อีก ดังนี้

รูปที่ 37 แสดงความสัมพันธ์แบบลดหลั่นของหนังสือพิมพ์

การศึกษาแนวโครงสร้างนิยามนั้นมักพิจารณา "วัตถุ" (object) ในฐานะที่เป็นหน่วยสัญญาณ (sign object) ที่มีความหมายในตัวมันเองเสมอ ซึ่งเป็นการศึกษาที่บังคับให้เราต้องมองวัตถุที่เป็นต้นตอปัญหาในการศึกษาในแง่สัญญาณวิทยาด้วยเช่นกัน ดังนั้นเวลาที่เรารออ่านคำว่าหนังสือพิมพ์ในงานศึกษาขั้นนี้ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตระหนักรู้อยู่เสมอว่า หนังสือพิมพ์นั้นเป็นสัญญาณตัวหนึ่ง เช่นนี้แล้ว เวลาที่เรานึกถึง-คิดถึงมันเราก็จะมีภาพหนังสือพิมพ์อยู่ในใจ (sound-image) ของเรา และภาพในใจของแต่ละคนย่อมแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับความรู้และประสบการณ์ของแต่ละคน (บางคนอาจนึกถึงหนังสือพิมพ์ไทยรัฐ มติชน บางกอกโพสต์ ข่าวสด เดลินิวส์ สตาร์ช็อกเกอร์ ดาราเดลี สยามบันเทิง ฯลฯ) ขึ้นอยู่กับความเคยชินและประสบการณ์กับหนังสือพิมพ์นั้นๆ ว่าเป็นอย่างไร อย่างไรก็ตามความแตกต่างของภาพที่เกิดขึ้นในใจแต่ละคนที่แตกต่างกันนี้กลับเป็นความแตกต่างภายใต้ความเหมือนกัน นั่นคือจินตนาการที่นึกถึงกระดาษปึกหนึ่ง ที่บรรจุข่าวสารต่างๆ ที่มีลักษณะเป็นรูปเล่มโดยคล้ายคลึงกัน

รูปที่ 38 แผนผังความสัมพันธ์ระหว่างของจริง-รูปสัญญาณ-ความหมายสัญญาณ

เมื่อเราพยายามหาว่า "อะไรคือหนังสือพิมพ์" เรามักนึกถึงองค์ประกอบทางสัญญาณอย่างใดอย่างหนึ่งเสมอระหว่าง

- (1) ตัวหนังสือพิมพ์จริงๆ (referent) คือตัวหนังสือพิมพ์ที่หยิบจับต้องได้
- (2) รูปสัญญาณ (signifier) คือ คำพูด ตัวเขียน เสียง ภาษามือ สัญลักษณ์ ฯลฯ
- (3) ความหมายสัญญาณ (signified) นิยาม คำแปล คำนิยาม ความหมาย คำอธิบาย คำจำกัดความ ที่บอกกล่าวถึงความเป็นหนังสือพิมพ์

มุมมองที่ว่า หนังสือพิมพ์คือสัญญาณตัวหนึ่ง หากเราจะพิจารณาต่อไปดังแนวคิดความสัมพันธ์ของระหว่างของจริง-ตัวหมาย-ตัวหมายถึงดังรูปข้างต้น เราก็จะได้ว่า

ตารางที่ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างของจริง-ตัวหมาย-ตัวหมายถึงของหนังสือพิมพ์			
(0) ของจริง (referent)	(1) สัญญา (sign)		
	(2) รูปสัญญา (signifier)	(3) ความหมายสัญญา (signified)	
		ภาพถ่าย	หนังสือพิมพ์ ที่ใช้อ่านข่าวสารเหตุการณ์เรื่องราว ต่างๆ
		ดัชนี	
	<หนังสือพิมพ์>	เสียง	
	'หนังสือพิมพ์'	ตัวเขียน	
	น.ส.พ.	สัญลักษณ์	

จากตารางที่ 15 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างของจริง-ตัวหมาย-ตัวหมายถึงของหนังสือพิมพ์ เพราะคำว่า "หนังสือพิมพ์" ถอดจากภาษาอังกฤษว่า "newspaper" คำว่า "news" หมายถึง "ข่าว" "paper" คือ "กระดาษ" เมื่อแปลรวมกันก็คือ "กระดาษข่าว" หมายถึง "กระดาษสำหรับรายงานข่าว" แต่เดิมคนไทยเรียกหนังสือพิมพ์ว่า "หนังสือข่าว" การที่เรียกเช่นนั้นแสดงให้เห็นว่าสิ่งพิมพ์ที่ตีพิมพ์ออกมาในรูปแบบลักษณะนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเสนอหรือบอกข่าว กล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ต้องการตีพิมพ์ข่าวเป็นส่วนใหญ่ จึงเรียกว่า "หนังสือข่าว"⁵⁵

จากตารางที่ 15 แสดงให้เห็นว่าเมื่อเราพิจารณาหนังสือเป็นวัตถุสัญญาะตัวหนึ่ง เราก็จะแบ่งองค์ประกอบความเป็นสัญญาะได้เป็นตัวหนังสือพิมพ์จริงๆ รูปสัญญาะที่มีได้หลายรูปไม่ว่าจะเป็นภาพถ่าย ดัชนีที่อาจเป็นรูปภาพกราฟฟิก ได้ยินเสียงเปล่งออกมาว่าหนังสือพิมพ์ เห็นตัวหนังสือ และเห็นตัวย่อที่เป็นสัญลักษณ์ที่ต้องอาศัยการเรียนรู้ อย่างไรก็ตามไม่ว่าหนังสือพิมพ์จะมีรูปสัญญาะที่ตัวที่ลักษณะความห่างของสัญญาะ (ตามระยะห่างใกล้-ไกล ระหว่างสัญญาะกับวัตถุที่มีอยู่จริงของ ชาร์ลส์ เพียร์ซก็ตาม) ต่างก็ล้วนมีความหมายสัญญาะเดียวกันทั้งสิ้น (many characters of signified in one signified) และหากเราจะใช้วิธีการผ่า/แบ่ง/ตัดคำว่า "หนังสือพิมพ์" เช่นเดียวกับทำกับคำว่า "สื่อสิ่งพิมพ์" ก่อนหน้านั้นโดยพิจารณาในแง่ของการประสมคำจะได้ว่า

⁵⁵ มาลี บุญศิริพันธ์ และ พงษ์ศักดิ์ พยัมิเวียร, เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสื่อสิ่งพิมพ์ (ฉบับปรับปรุง) หน่วยที่ 8-15. (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, พิมพ์ครั้งที่ 1, 2546), หน้า 130

ตารางที่ 16 กระบวนการถอดความหมายจากรูปสัญลักษณ์กับความหมายสัญลักษณ์ของคำว่า "หนังสือพิมพ์"			
รูปสัญลักษณ์ ₁	หนังสือพิมพ์(หนังสือข่าว)		
รูปสัญลักษณ์ ₂	หนังสือ	พิมพ์ (ข่าว)	
ความหมายสัญลักษณ์ ₂	แผ่นกระดาษหลายแผ่นที่มีตัวเขียน		คัดลอก, ทำซ้ำในปริมาณมาก (เรื่องราว เหตุการณ์ที่มีความสำคัญที่น่าสนใจ)
รูปสัญลักษณ์ ₃	หนังสือ	พิมพ์	-
ความหมายสัญลักษณ์ ₃	(แผ่นหนังสือ)	(ตัวเขียน)	-
ความหมายสัญลักษณ์ ₁	หนังสือที่รายงานเหตุการณ์และเรื่องอื่นๆ ที่มีความสำคัญ ออกตาม กำหนดแน่นอนและตีพิมพ์ในปริมาณมาก		

ตารางที่ 16 แสดงการถอดองค์ประกอบสัญลักษณ์จากรูปสัญลักษณ์₁ คือคำว่า "หนังสือพิมพ์" โดยแบ่งออกเป็นรูปสัญลักษณ์₂ สองตัวคือ "หนังสือ" และ "พิมพ์" รูปสัญลักษณ์₂ ทั้งสองตัวนี้มีความหมายสัญลักษณ์₂ คือ แผ่นกระดาษหลายแผ่นที่มีตัวเขียน และการคัดลอก, ทำซ้ำในปริมาณมาก (ในเรื่องราว เหตุการณ์ที่มีความสำคัญที่น่าสนใจ) และเราก็แบ่งรูปสัญลักษณ์₂ ตัวแรก (คำว่า หนังสือ) ออกเป็นรูปสัญลักษณ์₃ อีกสองตัวคือ "หนังสือ" กับ "พิมพ์" ทั้งสองตัวนี้มีความหมายสัญลักษณ์₃ คือแผ่นหนังสือ และตัวเขียน (ภาษา) โดยเมื่อรวมคำทั้งหมดก็จะมีมีความหมายสัญลักษณ์₁ ว่าเป็นหนังสือที่รายงานเหตุการณ์และเรื่องอื่นๆ ที่มีความสำคัญ ออกตามกำหนดแน่นอน ตีพิมพ์ในปริมาณมาก

หากพยายามถอดเป็นสมการทางคณิตศาสตร์ ก็จะได้

$$\begin{aligned} \text{หนังสือพิมพ์} &= \text{หนังสือ} + \text{พิมพ์} \\ &= \text{ตัวหนังสือ} + \text{ตัวสาร} + \text{การพิมพ์} \\ &\quad \parallel \quad \parallel \quad \parallel \end{aligned}$$

$$\text{หนังสือพิมพ์} = (\text{ตัวหมาย} + \text{ตัวหมายถึง})^{\text{การตีพิมพ์}}$$

$$\text{ฉะนั้น หนังสือพิมพ์} = (\text{signifier} + \text{signified})^{\text{publishing}}$$

เช่นเดียวกับวิธีการผ่าแบ่งคำว่าสิ่งพิมพ์ที่แสดงไปแล้ว การเขียนสมการผลรวมคณิตศาสตร์นี้ ช่วยเราให้มองเห็น "องค์ประกอบ" ของหนังสือพิมพ์ในฐานะการเป็นสิ่งพิมพ์ว่าประกอบไปด้วยตัวหมาย/รูปสัญลักษณ์และตัวหมายถึง/ความหมายสัญลักษณ์นั้นซึ่งประกอบกันเป็นสัญลักษณ์ตัวหนึ่ง ในรูปหนังสือพิมพ์หนึ่งเล่มที่ประกอบไปด้วยสัญลักษณ์ย่อยๆ และพิมพ์ออกไปในปริมาณมากยังผู้อ่านด้วยระยะเวลาสม่ำเสมอและแน่นอน แบบการยกกำลังทางคณิตศาสตร์

มีข้อสังเกตตรงนี้ ในการถอดโครงสร้างความหมาย หากเราลองพิจารณาคำหนังสือพิมพ์ที่เป็นภาษาอังกฤษ ซึ่งแต่เริ่มแรกนั่นคือคำว่า "journal" และคำว่า "daily" ซึ่งล้วนหมายถึงหนังสือพิมพ์แต่ทว่ามีความหมายแตกต่างกัน

คำว่า "journal" [n.] หมายถึง *บันทึก, หนังสือพิมพ์, วารสาร, รายงานการประชุม, สมุดรายวัน, นิตยสาร*

ขณะที่คำว่า "daily" [adj.] หมายถึง *ประจำวัน, แต่ละวัน, รายวัน, ทุกวัน*

[n.] *หนังสือพิมพ์รายวัน, คนใช้ที่เข้ามาเข้าเย็นกลับ . -adv. ทุก ๆ วัน, แต่ละวัน*

ทั้งสองคำต่างก็สะท้อนแนวคิดเรื่อง "เวลา" เป็นสำคัญ กล่าวคือคำว่าหนังสือพิมพ์ ในอดีตก่อนที่จะหันมาใช้คำว่า "newspaper" นั้นลักษณะสำคัญของหนังสือพิมพ์ก็คือ "การตีพิมพ์ตามระยะเวลาที่สม่ำเสมอ" แต่เมื่อหันมาใช้คำว่า "newspaper" ก็ได้ตัดเอามิติทางเวลาออกไปแต่นำเอาคำว่า "news" เข้ามาสวมแทน

หากพิจารณาหนังสือพิมพ์ด้วยมุมมองสัญวิทยา ก็จะมองวัตถุศึกษานี้เป็น "สัญญาณ" (sign) ที่มีรูปสัญญาณและความหมายสัญญาณ (signifier and signified) ประกอบกันเป็นเนื้อหาหรือข้อความ (content/message) กล่าวไปแล้วว่าแนวคิดสัญวิทยานี้ "ไม่เน้นศึกษาอะไรก็ตามที่อยู่นอกตัวบท" อย่างสำนักตีความหรือปรากฏการณ์นิยม ฉะนั้นแล้วหน่วยที่เราสนใจจริงๆ ก็คือตัวบทหนังสือพิมพ์หนึ่งเล่มที่ประกอบไปด้วยตัวบทย่อยๆ ภายในเล่มนั้นอีกชั้นหนึ่ง

เราสามารถสรุปได้ว่าหนังสือพิมพ์เป็นสัญญาณอย่างแน่นอน เพราะหนังสือพิมพ์มีคุณสมบัติครบทั้ง 3 ข้อที่จะเป็นสัญญาณได้ คือ (1) ต้องมีรูปธรรม ซึ่งอาจจะเป็นภาพ เสียง อักษร หรือวัตถุอื่น ๆ สามารถจับต้องรับรู้ได้ด้วยอวัยวะสัมผัส (ข้อนี้ได้จากหน้ากระดาษที่มีตัวหนังสือ, ภาพถ่าย, ภาพลายเส้น, ภาพกราฟฟิก เส้น สี รูปวาด หรือแม้แต่ที่ว่าง) (2) ต้องมีความหมายมากไปกว่าตัวเองหรือต้องเกิดมาจากความตั้งใจที่จะส่งสารหรือสื่อความหมายอะไรบางอย่าง (จากการเป็นบันทึกประวัติศาสตร์สังคม, เครื่องมือในการตรวจสอบรัฐบาล, เสรีภาพในการแสดงออกทางความคิดเห็น, สัญลักษณ์ประชาธิปไตย ฯลฯ) และ (3) ผู้ใช้สัญญาณต้องตระหนักว่า รูปธรรมดังกล่าวนี้เป็นสัญญาณ (จากการใช้หนังสือพิมพ์ในการต่อสู้เพื่อสิทธิ เสรีภาพ อำนาจการเมือง การแทรกแซงสื่อ ความไม่ยุติธรรม การทุจริตคอร์รัปชัน การเป็นพื้นที่ทางศิลปวัฒนธรรมวัฒนธรรม, พื้นที่สาธารณะทางความคิดเห็นและทรรศนะที่แตกต่าง, เสรีภาพสื่อคือเสรีภาพประชาชน หรือแม้แต่การเลือกอ่านหนังสือพิมพ์เพื่อแสดงตัวตนของผู้อ่านเช่น เลือกอ่านไทยรัฐ เพราะเป็นคนกระแสส่วนใหญ่ของสังคม เลือกอ่านมติชน เพราะอยากเป็นคนคุณภาพ เลือกอ่านบางกอกโพสต์เพราะเป็นคนหัวสูง สนใจเรื่องการเมือง ธุรกิจและภาษาอังกฤษดี เป็นต้น)

สรุป-โครงสร้างของหนังสือพิมพ์คือ?

เพื่อตอบคำถามพื้นฐานที่สำคัญว่าอะไรคือโครงสร้างของหนังสือพิมพ์? ผู้ศึกษาได้ค้นพบข้อสังเกตว่าแท้จริงแล้วโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ก็อยู่ในตัวมันเอง ในชื่อมันเองแต่เบื้องต้นแล้ว เพราะตั้งแต่เริ่มต้น ผู้ศึกษาพยายามใช้วิธีการแบบโครงสร้างนิยม (ด้วยการถอดรื้อองค์ประกอบ) และวิธีการแบบสัญวิทยา (ด้วยการถอดรื้อความหมาย) เพื่อค้นหาว่าโครงสร้าง/ระบบของหนังสือพิมพ์คืออะไร ก่อนที่จะสรุปควรวที่ ย้อนทวนสำนึกเพื่อแสดงให้เห็นว่า สองวิธีการต่างกันเช่นไร

1. **วิธีการแบบโครงสร้างนิยม** เริ่มต้นที่การตั้งคำถาม การมองด้วยหนังสือพิมพ์เป็นวัตถุ (newspaper as a object) สัมผัสด้วยผัสสะ มองสายตาที่แปลกออกไป การศึกษาแนวคิด/องค์ประกอบของหนังสือพิมพ์ ด้วยการมองในแง่กระบวนการผลิต ขั้นตอน รูปลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางความคิดที่สะท้อนผ่าน "รูปสัญลักษณ์ทางกายภาพ" (physical signifier)
2. **วิธีการแบบสัญวิทยา** เริ่มต้นที่มองหนังสือพิมพ์เป็นสัญลักษณ์ตัวหนึ่ง (newspaper as a sign) สัมผัสด้วยภาษา ผ่านกระบวนการคิด การค้นความหมาย การสร้างความหมาย พิจารณา รูปลักษณะทางภาษา ลักษณะทางความคิดที่สะท้อนผ่าน "รูปสัญลักษณ์ทางภาษา" (language signifier)

จากวิธีการค้นหาโครงสร้างหนังสือพิมพ์ทั้งสองแบบ เราจึงค้นพบว่าที่จริงแล้วโครงสร้างของหนังสือพิมพ์คือ เนื้อหา รูปแบบ และการพิมพ์ ดังตารางด้านล่างนี้

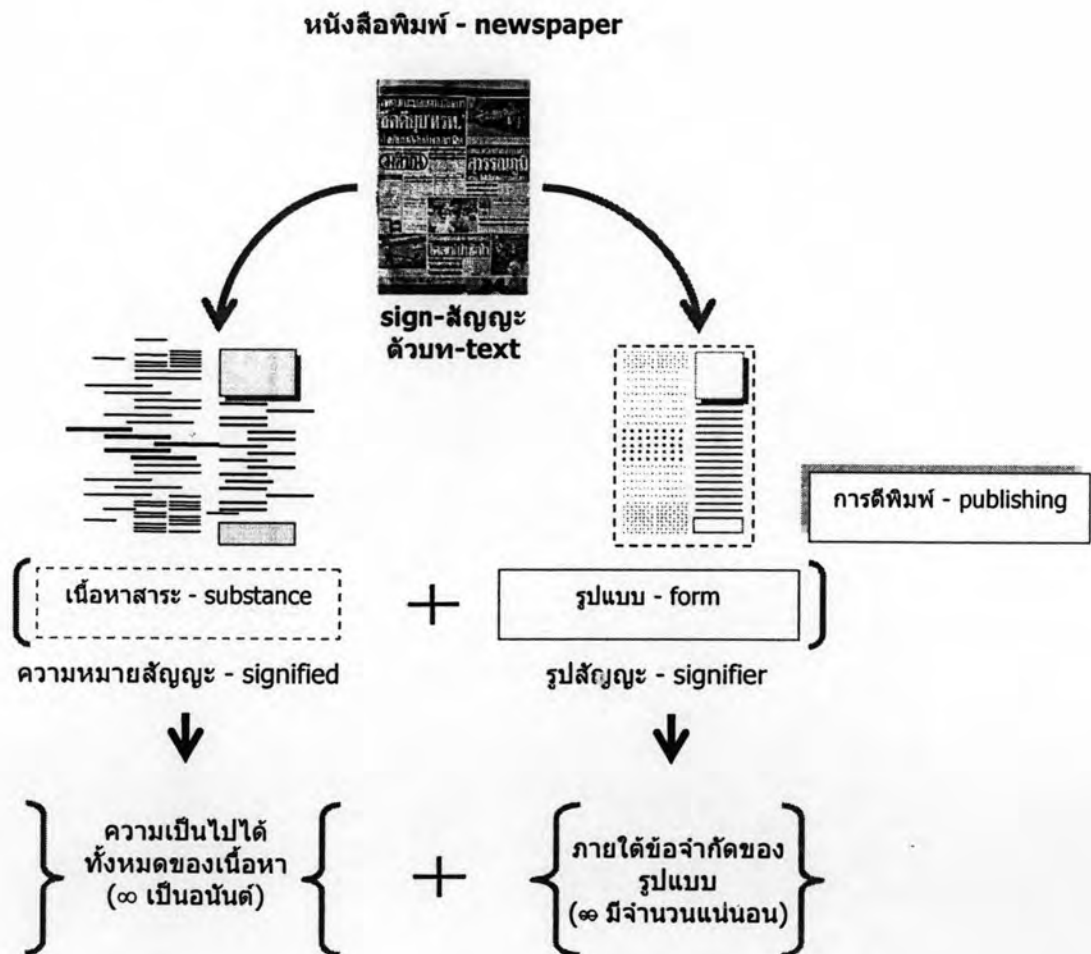
ตารางที่ 17 สรุปวิธีการค้นหาโครงสร้าง/และโครงสร้างที่ค้นพบ		
วิธีการหาโครงสร้างองค์ประกอบความสัมพันธ์	วิธีการแบบโครงสร้าง (Structural Method)	วิธีการแบบสัญยะ (Semiology Method)
1. เริ่มต้น	{แนวคิด}-หนังสือพิมพ์	<คำ>-หนังสือพิมพ์
2. ถอดรื้อ	หนังสือพิมพ์ในแง่องค์ประกอบ	หนังสือพิมพ์ในแง่สัญยะ
3. ค้นหา	จุดร่วมของแนวคิดที่วิ่งไป	จุดร่วมของความหมายที่วิ่งไป
4. ประกอบเข้าใหม่	แนวคิดที่ทำให้หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือพิมพ์	สัญยะ, รูปสัญลักษณ์, ความหมายสัญยะ
(องค์ประกอบ-units) ของหนังสือพิมพ์	รูปแบบ, เนื้อหา, การตีพิมพ์	หนังสือ, พิมพ์
(ความสัมพันธ์-relation) กฎระเบียบ/ไวยากรณ์	[รูปแบบ+เนื้อหา]xการตีพิมพ์	[สาร+สื่อ]xการตีพิมพ์
โครงสร้างของหนังสือพิมพ์	[substance + format] ^{publishing} , as a text	
	[signifier + signified] ^{copied} , as a sign	

หากพูดในแง่โครงสร้างนิยม-พิจารณาหนังสือพิมพ์หนึ่งเล่มเป็นหนึ่งตัวบทแล้ว โครงสร้างของหนังสือพิมพ์คือเนื้อหาสาระและรูปแบบและผลิตซ้ำด้วยปริมาณมหาศาลและด้วยระยะเวลาที่กำหนดแน่นอน และหากพูดในแง่สัญวิทยา - พิจารณาหนังสือพิมพ์หนึ่งเล่มเป็นสัญลักษณ์ตัวหนึ่ง

แล้ว โครงสร้างของหนังสือพิมพ์ประกอบด้วยความหมายสัญลักษณ์และรูปสัญลักษณ์ที่ถูกผลิตซ้ำในปริมาณมหาศาล โดยข้อสรุปดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าองค์ประกอบที่อยู่ภายในวงเล็บปิด "(...)" นั้นคือโครงสร้างภายใน (internal structure) ที่มีระบบความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอยู่แทนด้วยเครื่องหมายบวก "+" โดยองค์ประกอบทั้งสองตัวมีความสัมพันธ์ภายใน/ระหว่าง/ปฏิสัมพันธ์กันอยู่ (internal relation) ที่เป็นระบบคิดที่ควบคุมความเป็นไปของหนังสือพิมพ์ เป็นสิ่งที่ทำให้หนังสือพิมพ์เป็นหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ก็เหมือนซาลาเปา เรากินทั้งแป้งสุกและไส้ใน (เป็นเนื้อหาสาระ) ข้างนอกที่เป็นแป้งคือรูปแบบที่แสดงให้เห็นว่าเป็นซาลาเปา ข้างในที่เป็นไส้คือเนื้อหาสาระ ซาลาเปาทั้งลูกก็คือหนึ่งตัวบท ส่วนจะเปิดฝาล้างนี้ออกมาแล้วเห็นซาลาเปาหลายๆ ลูกก็คือการพิมพ์ซ้ำๆ เหมือนหนังสือพิมพ์

สรุปโครงสร้างของหนังสือพิมพ์ได้ดังรูปต่อไปนี้

รูปที่ 39 แสดงโครงสร้างของหนังสือพิมพ์กับแนวคิดองค์ประกอบของสัญลักษณ์

3. โครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์ (newspaper's concept structure)

จากการศึกษาโดยใช้กระบวนการทางโครงสร้างนิยมด้วยการดู "กวนตะกอนทางความคิด" ซึ่งก็เป็นการกวนตะกอนทางความคิดที่เริ่มต้นมาจากการตั้งคำถามในสมองของตัวผู้ศึกษาเอง คือการย้อนกลับไปที่จุดเริ่มต้นของความทรงจำ/ความรู้/ความคิดเกี่ยวกับหนังสือพิมพ์ที่อยู่ในเซลล์สมองของผู้ศึกษาเอง การตั้งคำถามสั้นๆ ง่ายๆ และวิเคราะห์อย่างเป็นระบบโดยค่อยๆ ดูกระบวนการเคลื่อนไหวของตะกอนที่กวนใหม่นั้นว่ามีรูปแบบการเคลื่อนไหวเช่นไร ซึ่งก็แสดงหลักฐานให้เห็นแล้วว่า "ที่ที่ตะกอนนี้-หนังสือพิมพ์ดำรงอยู่นั้นมีระบบความคิดอะไรมากมายที่ห่อหุ้ม/โอบล้อมตัวมันอยู่" ที่ของหนังสือพิมพ์ตั้งแต่ในระบบภาษา - ในระบบผัสสะ-ในระบบองค์กร-ในระบบสังคม และในระบบเวลา ประวัติศาสตร์ เหล่านี้ล้วนมีระบบความคิดที่ดำรงอยู่ภายในตัวหนังสือพิมพ์ทั้งสิ้น ขณะที่ในแง่ของสัญวิทยาผู้ศึกษาก็ได้ใช้กระบวนการแบ่ง/แยก/ผ่าวัตถุทางสัญยะ ซึ่งก็คือตัวหนังสือพิมพ์ แบ่ง/ตัดมันออกโดยใช้วิธีการผ่าแบ่งทางความหมายพิจารณาตัวหนังสือพิมพ์ในฐานะวัตถุทางสัญยะ ที่ซึ่งเน้นการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างรูปสัญยะและความหมายสัญยะ ดังตารางที่ 17 ที่แสดงให้เห็นวิธีการค้นหาโครงสร้าง/และโครงสร้างที่ค้นพบ

โครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์คือ (เนื้อหาสาระ+รูปแบบ) x การตีพิมพ์
concept's structure of newspapers = (substances + form) x publishing

สรุปตรงนี้อีกครั้งว่า โครงสร้างของหนังสือพิมพ์ประกอบด้วย 3 โครงสร้างหลัก คือ

1. เนื้อหาสาระ (substance) คือส่วนที่เป็นแก่น/สาระ/ใจความ/ความหมายของตัวสารที่หนังสือพิมพ์ต้องการสื่อ เป็นสิ่งที่ทำให้เราทราบว่าเรื่องราว/เหตุการณ์/ข้อเท็จจริง/ความคิด/ความเห็น/อารมณ์/ความรู้สึก ต่างๆ ที่สื่อออกมานั้นเป็นเช่นไร อย่างไร
2. รูปแบบ (form) คือส่วนที่เป็นเปลือก/ผิว/รูปลักษณะ/รูปแบบของเนื้อหาสาระใจความนั้นๆ คือแบบ/ลักษณะที่มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับให้สารนั้นถูกสื่อความหมายได้เข้าใจ
3. การตีพิมพ์ (publishing) คือการผลิตซ้ำตัวเอง การทำซ้ำ การคัดลอก เพื่อแพร่ขยายตัวสารที่เป็นหนังสือพิมพ์ออกกระจายไปยังผู้อ่านให้ได้มากที่สุดทั้งด้านปริมาณและระยะเวลาที่กำหนดแน่นอน คือการเผยแพร่หนังสือพิมพ์ออกจำหน่ายไปยังพื้นที่ภูมิภาคต่างๆ ตามระยะเวลาที่กำหนด เป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์มีฐานะเป็น "สื่อ(ไปยัง)มวลชน" (mass media) หากไม่มีการพิมพ์ หนังสือพิมพ์ก็เป็นเพียงหนังสือส่วนตัว (personnel message) ไม่ใช่หนังสือส่วนรวม (public message)

ควรอธิบายต่อไปว่า คำว่า เนื้อหา (content), สาระ (substance) นี้ อาจมีความสับสนกันอยู่ โดยปกติตามความเข้าใจของเรา เนื้อหาคือสิ่งที่เราอ่าน เหมือนอ่านหนังสือพิมพ์ เราก็อยากจะรู้ว่ามีเนื้อหาอะไรอย่างไรบ้าง เช่นเพื่อนเราถามว่า "เป็นอย่างไร วันนี้มีหนังสือพิมพ์มีเรื่องอะไรบ้าง?" เราก็จะตอบว่า "ก็มีข่าว นายกฯ ปฏิเสธไม่มีส่วนพัวพันกรณีชายหนุ่มในตลาดหลักทรัพย์ แล้วก็ข่าวดาราสาวชื่อย่อ ป. ตั้งท้องกับ

นักการเมือง อีกข่าวหนึ่งก็อุบัติเหตุรถนักเรียนคว่ำตกหวิดขณะไปทัศนศึกษาโรงเรียนเกษตร ฯลฯ" (นำแปลใจที่ว่า เหตุใดเราจึงไม่ตั้งคำถามว่า วันนี้มีโฆษณาอะไรบ้าง มีการตูนอะไรบ้าง)

หากนับประโยคดังกล่าวว่าเป็นคำตอบของคำถามที่ว่าวันนี้มีเรื่องราวอะไรบ้างแล้ว หมายความว่าผู้ถามอยากทราบว่ามี "สาระอะไรบ้าง" ขณะที่ผู้ตอบก็ตอบทั้ง "รูปแบบและเรื่องราว"

คำว่า ข่าว = รูปแบบ

คำว่า ปฏิเสธไม่มีส่วนพัวพันกรณีชายหั้นในตลาดหลักทรัพย์ = เรื่องราว = สาระ

คำว่า ดาราสาวชื่อย่อ ป. ตั้งท้องกับนักการเมือง = เรื่องราว = สาระ

คำว่า อุบัติเหตุรถนักเรียนคว่ำตกหวิดขณะไปทัศนศึกษาโรงเรียนเกษตร = เรื่องราว = สาระ

ฉะนั้นแล้วคำว่าเนื้อหา (content) จึงประกอบไปด้วยสององค์ประกอบคือส่วนที่เป็นสาระใจความ และส่วนที่เป็นรูปแบบ หรืออาจกล่าวว่าเนื้อหา คือ "ข้อเขียนทุกอย่าง/รูปภาพ/ลายเส้น/สี/ที่ว่าง/ภาพถ่าย ฯลฯ" ทุกอย่างที่อยู่บนหน้ากระดาษหนังสือพิมพ์ หรือก็คือ "ตัวบท" (texts) นั้นเอง

เนื้อหา = สาระ + รูปแบบ

content = substance + form

การพยายามสร้างความชัดเจนในการใช้คำทั้งสองระหว่างคำว่า เนื้อหาและสาระ ในงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้ศึกษาพยายามระมัดระวังอย่างยิ่งที่ต้องการชี้ให้เห็นว่าในเนื้อหานั้นมีรูปแบบซ่อนอยู่ แต่เรามักมองไม่เห็นรูปแบบ รูปแบบเป็นสิ่งที่เรามองข้ามไป รูปแบบในที่นี้ที่ปรากฏในหนังสือพิมพ์อาจไม่ใช่แค่รูปทรง รูปลักษณ์ รูปร่าง รูปสัมผัส รูป ฯลฯ หรือแบบ/ลักษณะ/สไตล์/ลีลา รูปแบบนั้นมีหลายลักษณะทั้งที่กล่าวไปและหมายรวมถึงรหัส/กฎเกณฑ์/ข้อกำหนด/ความคิดที่กำกับเนื้อหา สาระนั้นๆ อยู่ด้วย เช่นนั้นแล้วในการอ่านวิทยานิพนธ์เล่มนี้ต่อไป เมื่อผู้ศึกษากล่าวว่า "เนื้อหา" หมายความว่ากำลังกล่าวถึง "ทั้งเนื้อหาสาระและรูปแบบ" แต่เมื่อผู้ศึกษากล่าวว่า "สาระ, หรือเนื้อหา สาระ" (essence, substance) หมายความว่าผู้ศึกษากำลังกล่าวถึงเฉพาะตัวแก่นของเรื่องราวโดยเฉพาะเจาะจง

กล่าวสำหรับการตีพิมพ์ (publishing) นั้นเป็นโครงสร้างที่มีความสำคัญในแง่ของการ "ผลิตซ้ำตัวเอง" (self-copied) คล้ายๆ กับแบคทีเรียหรือไวรัสที่แพร่พันธุ์ตัวเองด้วยการแบ่งร่างหรือแยกตัวเอง ขยายเป็นเท่าทวีคูณแล้วแพร่กระจายไปในระบบร่างกายของสิ่งมีชีวิต ในแง่นี้เราอาจมองว่าการผลิตซ้ำตัวเองของหนังสือพิมพ์นั้นคือการสืบพันธุ์อย่างหนึ่ง ถ้าพิมพ์ขึ้นมาเพียงเล่มเดียวหรือสักสิบเล่มแล้วอ่านกันเองในหมู่ผู้ผลิตก็คงจะไม่ใช่หนังสือพิมพ์แต่เป็นหนังสือเล่มเฉพาะกิจ อ่านกันภายในองค์กร หน่วยงาน หนึ่งหน่วยงานใด เช่นนั้นก็คงเป็น "หนังสือเฉยๆ" ไม่ใช่หนังสือพิมพ์ เพราะหนังสือพิมพ์จำเป็นต้องสื่อสารกับมวลชน (mass) มีสถานะเป็นสื่อมวลชน (mass media) เมื่อมวลชนไม่เคยเป็นจำนวนน้อย แต่เป็น

ปริมาณที่มากมหาศาล และเมื่อตัวมันเองมีข้อจำกัดเพียง 1 หน่วย หรือ 1 เล่ม อย่างมากก็สื่อสารกับผู้อ่าน โดยตรงได้เพียง 5-10 คนต่อวัน การผลิตซ้ำตัวเองในปริมาณมากๆ จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม การผลิตซ้ำ หรือการตีพิมพ์ (ที่เรียกว่ายอดพิมพ์) นั้นก็ถูกจำกัดด้วย “ปริมาณที่แน่นอน” ต่อจำนวนผู้อ่านจำนวนหนึ่ง ใ่ว่าจะสามารถพิมพ์ออกมาเป็นจำนวนมากมายไม่จำกัดได้ เพราะมีมิติทางเศรษฐกิจที่ต้องคำนึงถึงผลกำไร-ขาดทุน นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดเชิงมิติเวลา ที่เป็นกฎเกณฑ์สำคัญที่ต้องพิมพ์ตาม “กำหนดระยะเวลาที่แน่นอน” (time regulate) คือต้องพิมพ์ทุกวัน สามวัน สัปดาห์ หรือรายสองสัปดาห์ การพิมพ์หนังสือพิมพ์นั้นจึงถูกกำหนดด้วยปริมาณผู้อ่าน ความสามารถทางธุรกิจ และข้อจำกัดเรื่องเวลาไปโดยปริยาย

เพราะการตีพิมพ์ที่หมายรวมไปถึงแง่มุมทางมิติเวลา โดยเฉพาะในแง่ของ “ความสม่ำเสมอ” หนังสือพิมพ์จึงต้องตีพิมพ์อย่างสม่ำเสมอ ระยะเวลาที่เร็วที่สุดคือ “รายวัน” หรืออาจจะรายสามวัน รายสัปดาห์ หรือรายปักษ์ (15 วัน) แต่หากมากกว่านั้นไม่ถือว่าเป็นหนังสือพิมพ์ เพราะทั้งช่วงระยะเวลาห่างเกินไป อย่างไรก็ตาม เมื่อนึกถึงหนังสือพิมพ์เรามากนึกถึงหนังสือพิมพ์ประจำวันมากกว่า

การพิมพ์ซ้ำๆ ทุกวันในปริมาณมากในแง่หนึ่งก็แสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็นสิ่งมีชีวิต แต่ไม่ใช่ชีวิตทางสิ่งมีชีวิตแบบธรรมชาติ/วิทยาศาสตร์ แต่ “หนังสือพิมพ์เป็นสิ่งมีชีวิตทางวัฒนธรรม” และเป็นสิ่งมีชีวิตทางวัฒนธรรมที่ใหญ่มากในระบบวัฒนธรรมสื่อมวลชนที่มีบทบาทต่อสังคมข้อมูลข่าวสารอย่างทุกวันนี้

การตีพิมพ์ (publishing) จึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ

1. มิติเวลา หนังสือพิมพ์ต้องมีช่วงระยะเวลาที่กำหนดออกเล่มที่แน่นอน ชัดเจน สม่ำเสมอ เพราะหนังสือพิมพ์นั้นผูกพันกับมิติเรื่องเวลาอย่างชัดเจนแน่นอน ใว่านี่ก็อยากจะพิมพ์ก็พิมพ์ตามกำหนดเวลาตามใจชอบ จนผู้อ่านไม่สามารถคาดเดาได้ถึงความสม่ำเสมอ ส่วนว่าเมื่อเลือกจะตีพิมพ์เป็นรายวัน ราย 3 วัน รายสัปดาห์ หรือรายปักษ์ นั้นก็แล้วแต่ แต่ก็ไม่ควรทิ้งระยะเวลาที่เนิ่นนานเกินนั้น เพราะคุณสมบัติที่สำคัญของหนังสือพิมพ์ยังผูกติดอยู่กับคุณสมบัติของข่าว ที่เน้นความสด ทันสมัยอยู่เสมอ

โดยเฉพาะการพิมพ์จำหน่ายแบบรายวัน (daily) จะมีเฉพาะหนังสือพิมพ์เท่านั้นที่สามารถทำได้ ขณะที่หนังสืออื่นๆ ไม่สามารถพิมพ์รายวันได้ ดังนั้นคุณสมบัติเรื่องการตีพิมพ์จำหน่ายแบบรายวันจึงเป็นคุณลักษณะสำคัญที่ทำให้หนังสือพิมพ์แตกต่างจากสื่อสิ่งพิมพ์อื่นๆ

2. มิติปริมาณ หนังสือพิมพ์ต้องตีพิมพ์ด้วยปริมาณที่แน่นอนในแต่ละวัน อาจมีเพิ่ม-ลดได้ในวันที่แตกต่าง แต่คำว่าแน่นอนในที่นี้คือ พิมพ์ตามจำนวนที่แน่นอนในแต่ละวัน จะไม่มีการพิมพ์เพิ่มในฉบับวันนั้นๆ อีก เมื่อพิมพ์จำนวนตามวันนั้นๆ ไปแล้ว ก็จะไม่พิมพ์หนังสือพิมพ์ฉบับวันต่อไปทันที ไม่มีการพิมพ์ย้อนฉบับเดิมอีก

คุณสมบัติสองอย่างนี้เป็นองค์ประกอบสำคัญของการตีพิมพ์ที่มีในสื่อหนังสือพิมพ์ และแสดงให้เห็นว่าหนังสือพิมพ์เป็น “สื่อมวลชน” (mass media) (จะตีพิมพ์เพื่อส่งจำหน่ายในกรุงเทพฯ ในส่วนภูมิภาค หรือตีพิมพ์ส่งไปในต่างประเทศ)

โครงสร้างของหนังสือพิมพ์ที่ค้นพบนี้ เป็น "โครงสร้างทางความคิด" (concept structure) ที่ใช้ในสร้างหนังสือพิมพ์ขึ้นมา จะต้องมียอดประกอบพื้นฐานคือ 1.) เนื้อหาสาระ 2.) รูปแบบ และ 3 การตีพิมพ์ซ้ำๆ ในปริมาณมาก เป็นโครงสร้างพื้นฐาน (primary structure) ที่ครอบ/คลุมโครงสร้างระดับเล็กอื่นๆ ที่อยู่ในหนังสือพิมพ์อีกที

คำว่าโครงสร้างทางความคิดในที่นี้ (ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้) ไม่ได้หมายความว่า เป็นโครงสร้างที่บอก ว่าหนังสือพิมพ์นั้นๆ มีแก่นคิด/ฐานคิด/ค่านิยม/อุดมการณ์เกี่ยวกับหนังสือพิมพ์นั้นๆ อย่างไร ไม่ได้หมายถึง แนวคิดเกี่ยวกับบทบาทและหน้าที่ของหนังสือพิมพ์ตามทฤษฎีการสื่อสารมวลชนอย่างที่เรานึกถึงกัน แต่คำว่าโครงสร้างทางความคิดในที่นี้หมายถึง "องค์ประกอบทางความคิด" ที่ใช้ในการสร้างหนังสือพิมพ์ขึ้นมา คือองค์ประกอบพื้นฐานหรือ "สิ่งที่ต้องมี" ใน "การสร้างสิ่งใดสิ่งหนึ่งขึ้นมา" (element and process) เช่น โครงสร้างทางความคิดของชาลาเปาก็คือ แบ่งที่ห่อหุ้มได้ทำให้สุกด้วยการนึ่ง ส่วนชาลาเปาจะมีหน้าที่ เพื่อเป็นอาหารไว้กิน เป็นเครื่องไหว้เจ้า เป็นสัญลักษณ์แห่งเทศกาล ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็น "ความหมาย" ของโครงสร้างทางความคิดที่เกิดขึ้นภายหลังทั้งสิ้น

ผู้ศึกษาอยากจะสรุปสั้นๆ ตรงนี้ว่า โครงสร้างทางความคิดของหนังสือพิมพ์คือ องค์ประกอบทางความคิดที่มีความสัมพันธ์กันและเป็นโครงสร้างพื้นฐานในระดับที่หนังสือพิมพ์ทุก ๆ เล่มในโลกจะต้องมี นั่นคือ องค์ประกอบของเนื้อหาสาระ (substance) ที่อยู่ภายใต้รูปแบบ (form) อย่างหนึ่งสร้างเป็นตัวสารเพื่อสื่อความหมาย/เรื่องราวต่างๆ ไปยังผู้อ่านและผลิตซ้ำ/ตีพิมพ์ตัวสารนั้นออกมาในปริมาณมหาศาล ในระยะเวลาที่กำหนดแน่นอน สม่ำเสมอ อาจจะทุกๆ วัน หรือรายสามวันก็ตามแต่ต้องมีระยะเวลาที่กำหนดที่แน่นอนที่ทำให้หนังสือพิมพ์แตกต่างจากหนังสืออื่นๆ